

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Jiří Novák

**KRIMINOLOGICKÉ A KRIMINALISTICKÉ
ASPEKTY ORGANIZOVANÉ KRIMINALITY**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.

Katedra trestního práva

Březen 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. 3. 2013

Jiří Novák

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce panu prof. JUDr. Pavlu Šámalovi, Ph.D. a panu PhDr. Miroslavu Scheinostovi, řediteli Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, za ochotu, cenné připomínky, rady a veškerou pomoc při zpracovávání této práce.

Zvláštní poděkování poté patří panu Mgr. Tomáši Husákovi z Ministerstva spravedlnosti České republiky za poskytnutí cenných statistických údajů k tématu této práce, které jsou uvedeny v její příloze.

V neposlední řadě velice děkuji paní Mgr. Janě Bílé z knihovny Institutu pro kriminologii a sociální prevenci a knihovny Ministerstva spravedlnosti za přípravu a poskytnutí odborné literatury a dalších podkladů, které byly stěžejními materiály při vytváření této práce.

Obsah:

Úvod	6
1. Pojem a charakteristika organizované kriminality.....	8
1.1 Primární charakteristické znaky organizované kriminality jako kriminologického fenoménu.....	8
1.2 Sekundární charakteristické znaky organizované kriminality a její komplexní vymezení.....	12
1.3 Postavení organizované kriminality v rámci skupinové trestné činnosti, její porovnání a vztah s ostatními druhy kriminality.....	18
2. Historie vzniku organizované kriminality, její příčiny a společenská nebezpečnost	23
2.1 Podmínky a příčiny vzniku organizované kriminality ve vztahu ke státní a veřejné moci	23
2.2 Sociologické podmínky a příčiny vzniku organizované kriminality, její vzestup a společenská nebezpečnost	27
3. Druhy, význam a vývoj strukturálního uspořádání organizované kriminality	33
3.1 Klasické zločinecké organizace a jejich struktura.....	33
3.2 Moderní formy organizované kriminality.....	38
4. Metodika vyšetřování organizované kriminality.....	41
4.1 Kriminologická charakteristika organizované kriminality.....	41
4.2 Typické podněty a zvláštnosti předmětu vyšetřování.....	44
4.3 Zvláštnosti počátečních a následných úkonů a zvláštnosti vyšetřovacích verzí	47

5. Vybrané souvislosti a instituty postihu organizované kriminality z hlediska trestního práva hmotného	52
5.1 Vybrané otázky postihu organizované kriminality z hlediska mezinárodního práva veřejného.....	52
5.2 Postih organizované kriminality v českém trestním právu hmotném a s ním související instituty obecné části trestního zákoníku.....	56
5.3 Postih organizované kriminality v českém trestním právu hmotném a s ním související instituty obecné části trestního zákoníku.....	69
6. Prevence organizované kriminality.....	77
6.2 Vybrané otázky prevence organizované kriminality.....	77
Závěr.....	82
Seznam použitých zkratk.....	84
Seznam použité literatury a pramenů.....	85
Seznam příloh.....	91
Přílohy.....	92
Resumé.....	100
English summary.....	102

Úvod

Organizovaný zločin a organizovaná kriminalita¹ jsou pojmy, které nás dnes a denně, především v rámci medií, provází téměř na každém kroku. Co vlastně tyto pojmy opravdu vyjadřují, jaká je jejich historie, vývoj, obsahová náplň a místo v rámci kriminologie, kriminalistiky a trestního práva? Právě tyto otázky pro mě byly klíčové při výběru tématu diplomové práce.

O této problematice bylo již napsáno mnohé, ne vždy však na odpovídající odborné a vědecké úrovni, což vytváří u obecné laické veřejnosti často velice zjednodušené představy o tomto fenoménu, jeho fungování ve společnosti a dalších jeho aspektech. I tento stav mě vedl při mém zájmu o tuto problematiku ke snaze zabývat se tímto jevem intenzivně na odborné úrovni a poznat tak do jisté míry jeho skutečnou stránku, místo v rámci kriminologie, resp. struktury a dynamiky kriminality a též v souvisejících disciplínách. Základní informace jsem poté načerpal v rámci výběrových předmětů během svého studia na právnické fakultě a na jejich základě jsem se rozhodl pokusit se proniknout hlouběji do této problematiky a určitým způsobem o její teoretické fenomenologické vymezení, zasazení do souvislostí a srovnání s hraničními druhy kriminálního jednání, jakož i celkové popsání tohoto jevu na určité zobecňující úrovni. To vše s důrazem na reálné nebezpečí existence a činnosti tohoto fenoménu pro naši společnost, resp. její ohrožení tímto jevem.

První tři kapitoly práce, věnované kriminologickému hledisku tohoto problému, představují její základ. První kapitola se snaží vymezit samotný pojem organizované kriminality a její vztah k ostatním druhům kriminality. Druhá kapitola popisuje příčiny vzniku organizované kriminality, které jsou pro účely práce vždy zasazeny do historického kontextu s konkrétními příklady a dále se zabývá její společenskou nebezpečností. Třetí kapitola se věnuje strukturálnímu a organizačnímu uspořádání

---

¹ V celém textu jsou termíny organizovaný zločin a organizovaná kriminalita používány a vnímány jako synonyma, jak ostatně činí i všichni autoři v této oblasti s tím, že termín organizovaný zločin není z terminologického hlediska zcela šťastný a spíše novinářský než odborný. Pronikl však z mediálního jazyka do odborné terminologie a je v ní dnes běžně používán. Jedná se víceméně o doslovný překlad anglického termínu „organised crime“, který bychom ovšem stejně dobře mohli přeložit jako organizovaná kriminalita. Termín organizovaná kriminalita podstatně lépe odborně vystihuje tento fenomén v rámci tuzemské kriminologie a její systematiky. V tomto ohledu byl ostatně volen i samotný název práce.

forem organizované kriminality a blíže tak rozebírá základní charakteristický znak tohoto fenoménu a jeho vývoj. Čtvrtá kapitola práce se věnuje hledisku kriminalistickému a to základním odlišnostem v rámci vyšetřování tohoto druhu trestné činnosti, k čemuž ve značné míře využívá právě poznatky a závěry kriminologické. Poté následuje kapitola vymezující tento jev, resp. boj proti němu na trestně právní úrovni a to především z hlediska práva hmotného s odkazem na mezinárodní souvislosti, které jsou dnes již nezbytným imanentním rysem nejen našeho právního systému. I zde tvoří poznatky z předcházejících kapitol nezbytné základní stavební kameny pro efektivní právní vymezení této problematiky. Poslední kapitolu práce tvoří mimoprávní prevence tohoto fenoménu.

1. Pojem a charakteristika organizované kriminality

1.1 Primární charakteristické znaky organizované kriminality jako kriminologického fenoménu

Pojem organizované kriminality jako společenského a kriminologického fenoménu úzce souvisí s podstatou jakékoli organizované činnosti. Tento způsob kooperace je lidstvu vlastní od jeho počátku, resp. určitého minimálního rozvoje společnosti. Daní jedinci se začínají sdružovat, protože spojením více osob, jejich sil a rozdělením si úkolů dokáží určitou činnost dělat rychleji, efektivněji a ve větším rozsahu.²

Dá se tedy říci, že z jistého úhlu pohledu není tento jev, organizovaná činnost více osob k dosažení určitého společného cíle, ničím zvláštním a novým v rámci naší civilizace. Jedná se spíše o přirozený a logický způsob chování lidí v určitém místě a čase za účelem dosažení určitých cílů, v daném případě ovšem protisociálních a nežádoucích.

Právě onen poslední aspekt činí z tohoto jevu objekt hodný zájmu a zkoumání nejen v rámci kriminologie a to tím spíše, podíváme-li se na jeho vzrůstající tendenci a bezpečnostní riziko v současné a nedávno minulé době. Zvláštní pozornost si v tomto smyslu zaslouží pohled na situaci ve státech fungujících na demokratických principech, především nedávno osvobozených od koloniální nadvlády a diktatury, ale stejně tak se často bude jednat i o tradiční demokracie typu západní Evropy a USA.

Podat obecnou kriminologickou definici organizované kriminality je úkol nesnadný a obtížný. Jedná se totiž o fenomén zahrnující velké množství různorodé trestné činnosti, složité a dobře utajené struktury, navíc vysoce flexibilní v ohledu na měnící se společenské prostředí. Určující pro nás vždy budou zvolená kritéria, která pro definici použijeme a přístup konkrétního autora.

Další úskalí představuje poté samo specifikum tohoto jevu, o kterém bude podrobně pojednáno i dále a to nedostatečné množství informací a dokumentace tohoto

---

² CEJP, M., SCHEINOST, M. Co víme o organizovaném zločinu? IN SCHEINOST, M. et al. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 118 – 119.

fenoménu na zobecňující úrovni. Tento problém pramení ze samotné podstaty organizované kriminality, která tvoří na jedné straně jev velice mnohotvárný a variabilní. Její existence totiž spočívá v kombinaci různých kriminogenních faktorů ji podmiňujících a dále politických, historických a geografických specifikách každého regionu.

Na straně druhé stojí velmi vysoká míra utajení a konspirace, která nám umožňuje odhalit a poznat často pouze dílčí aspekty konkrétních organizací a skupin, navíc s nevelkým počtem jednotlivých faktorů. Často musíme pracovat s určitým pravděpodobnostním modelem. V rámci výzkumu tohoto jevu nemůžeme v podstatě provádět jakákoli přímá pozorování, dotazování, měření a experimenty. Vycházet tedy musíme primárně z expertních odhadů a šetření, případových studií, poznatků z odborných pramenů, dokumentů a kriminální statistiky, která má ale právě díky specifiku tohoto jevu velmi omezenou vypovídající hodnotu.³ Jak praví známý bonmot: „Poznaný organizovaný zločin je špatně organizovaný zločin.“⁴

Německý kriminolog Kaiser v této souvislosti hovoří o „mýtu a skutečnosti“. Na jedné straně se v rámci veřejného mínění, v souvislosti s tendencí po senzacechtivých sděleních a zprávách, vytvoří jakási fiktivní představa, v tomto případě o organizovaném zločinu. Tato představa však nemusí vůbec korespondovat se skutečnou realitou, ale právě na základě nedostatečných možností reálného prozkoumání a popsání tohoto jevu může paralelně ve společnosti existovat a po dlouhou dobu výrazně ovlivňovat její směřování.⁵

Jan Musil definuje organizovanou kriminalitu jako: „Soustavnou a plánovitou trestnou činnost páchanou hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba činnosti a jejímž primárním cílem je dosažení vysokého zisku.“⁶

Pokud rozebereme danou definici blíže, zjistíme, že mezi hlavní znaky organizované kriminality bezpodmínečně patří skupinovitost, která logicky plyne již z názvu samotného a předpokládá spojení několika (nejméně tří) osob, v tomto případě za

---

³ CEJP, M. Organizovaný zločin v České republice. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 13-15

⁴ CEJP, M., SCHEINOST, M. Co víme o organizovaném zločinu? IN SCHEINOOST, M. et al. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 116.

⁵ KAISER, G. Kriminologie. 1. Vydání. Praha: C. H. BECK, 1994. s. 164-165.

⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s 395- 396.

účelem kriminálního jednání. Toto spojení existuje v různých formách trestné součinnosti (spolupachatelství, organizátorství, návod, pomoc, podílnictví apod.), kdy v rámci takové skupiny panuje více či méně formální hierarchická struktura vztahů nadřízenosti a podřízenosti. Skupina má jasná pravidla, která mimo jiné obvykle vyžadují přísnou disciplínu a v konečném důsledku zajišťují kontinuitu skupiny v rámci možné obměny jejích jednotlivých členů.

V takto utvořeném syndikátu dochází k páčání trestné činnosti, která se vyznačuje plánovitostí. Trestná činnost neprobíhá nahodile, nekoordinovaně, případně jako vedlejší „produkt“ dané skupiny, resp. jen jako jedna z jejích aktivit, ale naopak je její činností primární. Skupina je založena, případně se postupně rozvine do této formy skupinové trestné činnosti právě proto, aby trestnou činností soustavně a promyšleně páchala.

Všechny tyto znaky však jen doplňují znak hlavní a primární, kterým je úsilí o maximální zisk, resp. získání vlivu na veřejný život. Organizovaná kriminalita jako určitý typ trestné činnosti, resp. způsob jejího páčání a zločinecké organizace za tímto účelem vytvořené vznikají právě a jen pro tento účel, aby zajistily bohatství a vliv svým členům, resp. vedoucím představitelům. Všechny aktivity, organizace a fungování skupiny je podřízeno tomuto pravidlu.

Zvláštností této formy skupinové trestné činnosti je to, že na ni můžeme nahlížet jako na určitý typ podnikání v našem tržím systému, se kterým ji pojí velké množství společných aspektů. Toto podobenství ostatně vykazují i americké termíny pro tento fenomén jako „Crime Industry“, „Crime Syndicate“, příp. „Murder Inc.“

Další autoři v této souvislosti uvádějí: „Obojí subjekty se snaží produkovat zisk prodejem nabízených zboží a služeb, z něhož krom vlastní spotřeby platí své zaměstnance, případně najímají nové, investují do nových technologií na zdokonalení své činnosti s cílem zlepšit produktivitu. Své investice obvykle diverzifikují, aby tak zvýšily svůj zisk, resp. co nejvíce eliminovali případné riziko a ztráty při celkové snaze expandovat na další trhy a to jak v geografickém smyslu, tak z hlediska nových výrobků

a služeb. Při sledování těchto cílů obojí subjekty příležitostně uzavírají spojení s jinými podniky.“⁷

Stejně jako klasické podnikání a obchodní činnost v tržním prostředí tento jev funguje na bázi nabídky a poptávky. Zde ovšem s tím rozdílem, že se orientuje na nabídku zboží a služeb, které buď není možné pro poptávající na daném území legálně získat, resp. jej sice legálně získat lze, ale obrovská poptávka po tomto zboží je nedostatečně uspokojována nabídkou legálního podnikatelského sektoru. Právě oba tyto případy slibují vysoký zisk, jelikož se jedná v prvním případě o trestním právem postižitelné aktivity, kdy toto riziko se zásadně promítá do ceny konečného produktu. V případě druhém jde o legální zboží nebo služby, kterých je ve společnosti velký nedostatek, z čehož plyne, že pro jeho „dodavatele“ bude obtížné jej opatřit a zajistit, což se opět výrazně promítne do jeho ceny.

Oproti klasickému legálnímu podnikání však organizovanou kriminalitu nelimitují obchodní a morální zásady, ale dokonce ani zákony spolu s celým právním řádem. Ten v demokratickém právním státě nastavuje jasné hranice v dovolených způsobech chování, ochraňuje zájmy slabších subjektů a v konečném důsledku celé společnosti. Pravidly chování v něm obsažených reguluje a řídí celý společenský systém vztahů a zajišťuje tak jeho nezbytnou stabilitu a rozvoj. Právě protiprávní jednání organizované kriminalitě často velice usnadňuje, byť samozřejmě pod rizikem trestního stíhání a souvisejících institutů, činnost. Vzniklá situace může v konečném důsledku způsobit tržní selhání typu, jak jej známe v rámci klasické ekonomie a ovládnutí dané oblasti, resp. produkce jednou nebo více podobnými organizacemi. To vše v konečném důsledku vede opět k oslabení státní a veřejné moci a odumírání státu jako takového.⁸

Toto hledisko zmiňuje i holandský kriminolog Petrus C. van Duyne, když hovoří o tom, že hlavní specifikum organizované kriminality představuje princip určitého obchodu, trhu s legálně nedostupným zbožím a službami, případně se zbožím zákonem dovoleným, které je ale díky nelegálnímu původu prodáváno za výrazně nižší cenu. Jedná se o vysoce dynamický fenomén, pružně reagující na měnící se požadavky svých

---

⁷ ADAMOLI, S., Di NICOLA, A., SAVONA, E. U. et al. Organizovaný zločin ve světě. Helsinky: HEUNI, 1998 In SCHEINOST, M. Organizovaný zločin a odpověď mezinárodního společenství. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 27.

⁸ADAMOLI, S., Di NICOLA, A., SAVONA, E. U. et al. Organizovaný zločin ve světě. Helsinky: HEUNI, 1998 In SCHEINOST, M. Organizovaný zločin a odpověď mezinárodního společenství. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 27-28.

potenciálních klientů, často obyčejných občanů dodržujících ve svém civilním životě zákony. Ti často o nelegálním původu kupovaného zboží nemusí ani vědět, ale spíše vědět nechtějí, když rozhodujícím kritériem je pro ně nízká pořizovací cena.

Autor v tomto smyslu s určitou nadsázkou považuje za ironii, že západní kapitalistický svět, založený na principu volného trhu a svobodného podnikání s minimem státních zásahů a regulace, v tomto případě musí proti svému základnímu funkčnímu principu bojovat. Poukazuje na protikladnost volného trhu a svobody podnikání jako základního kamene dnešní západní společnosti, které se v tomto případě nejvýrazněji dostává do protikladu s klasickou filosofií boje proti zločinu. Tato myšlenka má však jen zdůraznit tržní a podnikatelské aspekty organizované kriminality a její odlišnost od ostatních forem trestné činnosti a z toho plynoucí problémy.

V této situaci dále zmiňuje pojem „disorganised crime“, který však neznamená zmatek, nahodilost a konstituování organizovaného zločinu v podstatě za nahodilých podmínek, ale určité dynamické procesy probíhají skrytě a bez jakékoli regulace státní a veřejné moci, resp. veřejného života vůbec. Můžeme tedy na fenomén organizované kriminality nahlížet jako na zločin, který se v podstatě sám organizuje, resp. jednotlivé subjekty pružně reagují na vnější podmínky, kterým uzpůsobují zakládání zločineckých skupin, jakož i svůj sortiment služeb a co nejsnadnější způsob jejich realizace. Jedná se tedy o zločin, který se sám organizuje, o organizující se zločin – organising crime.⁹

1.2 Sekundární charakteristické znaky organizované kriminality a její komplexní vymezení

Výše uvedené znaky patří mezi jakési základní pilíře každé zločinecké organizace a organizované kriminality vůbec. Krom těchto nezbytných znaků existují ještě obvykle určité doprovodné znaky, které úzce souvisí se znaky hlavními, doplňují je a konkretizují.¹⁰

---

⁹ van DUINE, P. C. Foreword: Greasing the organisation of crime in Europe IN van DUINE P. C., von LAMPE K., NEWELL, J. L. Criminal finances and organising crime in Europe. Wolf Legal Publishers, 2003, s. 1-3.

¹⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s 397-398.

Jak je uvedeno výše, aktivity organizované kriminality vždy pracují s poměrem rizika odhalení a potrestání své potenciální činnosti proti její ziskovosti, což je zdůrazněno i v definicích dalších autorů.¹¹ Jakákoli zvolená činnost bude vždy alespoň do určité míry ohrožena státní a veřejnou mocí. Každá organizace tedy právě za účelem utajení své nelegální činnosti před odhalením a potrestáním vytváří širokou škálu ochranných opatření.

Typickými aktivitami tohoto druhu jsou např. různé inscenace a fingování činností sloužící k zakrytí skutečného záměru a aktivit organizace. Dále se jedná o ničení a podvrhování stop, které ovšem probíhá, tak jako činnost celé organizace, na vysoce profesionální úrovni, dobře organizované a za využití nejmodernějších technických prostředků a možností. Stejně tak jako případné zastrašování svědků, kdy dokonce často dochází k jejich likvidaci, na kterou existují speciální postupy.

Profesionalita spolu s finančním a materiálním zajištěním, umožňující zločineckým syndikátům přístup k nejnovějším technologiím, které mohou využít pro své aktivity, hraje i zde vysoce podstatnou úlohu např. při padělaní dokumentů, znalosti nejnovějších zabezpečovacích systémů atd. Organizace si navíc vytváří vlastní zpravodajskou službu se sítí informátorů, která funguje na podobných principech jako bezpečnostní složky. Díky ní má detailní přehled nejen o aktivitách a životě svých členů, ale i veřejném a lokálním životě vůbec. Pozornost se zaměřuje i na „místní podsvětí“, tvořené bývalými zločinci a dalšími závadovými osobami. Organizace umí brilantně pracovat s takto získanými informacemi, jakož i stejně tak rychle získat další, které aktuálně potřebuje, často rychleji a efektivněji než bezpečnostní složky samotné.

Důležitou roli hraje také mezinárodní dimenze tohoto jevu, která spolu s dnešní globalizací a technickými prostředky umožňuje členům organizace obrovskou mobilitu. Jejím důsledkem jsou možnosti cestování a úkrytu osob v rámci celého světa, např. u poboček dané organizace v jiných státech, případně ve spolupráci s dalšími zločineckými organizacemi.

Velké množství finančních prostředků a nashromážděné bohatství umožňuje ve velkém rozsahu podplácet a korumpovat v podstatě jakékoli fyzické a právnické osoby. Zásadní hrozbou je takovéto jednání u orgánů činných v trestním řízení, jelikož nejenže

---

¹¹ CEJP, M. Organizovaný zločin v České republice III. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 15.

způsobí nepotrestání pachatelů takové trestné činnosti a nezabrání jim v jejím dalším případném pokračování, ale zároveň destabilizuje důvěru v celý justiční systém u široké veřejnosti a v konečném důsledku opět ochromuje a likviduje základy právního státu.

Nesmíme rovněž zapomenout zmínit finanční operace v rámci tzv. „praní špinavých peněz“. V rámci složitých transakcí a přesunů peněžních prostředků, obvykle mezi větším množstvím finančních institucí ve více státech, často spojeného s obchodováním na burzách a investicemi do drahých kovů a dalších komodit, dochází k zastření nelegálního původu daných prostředků, jejich legalizaci a opětovnému použití k další trestné činnosti. Takto složité postupy a operace jsou typické pro organizovanou finanční kriminalitu. Samotná snaha legalizovat nezákonný zisk však patří k obecným znakům organizované kriminality a vyskytuje se v určité podobě téměř v rámci každé takovéto skupiny. Doplňuje tak, po základních aktivitách zaměřených na tvorbu zisku a zabezpečovacích aktivitách, směřujících k utajení těchto činností, jako třetí podskupina okruh trestné činnosti organizované kriminality.¹²

Velice častým znakem organizované kriminality je používání násilí, resp. pohrůžky násilí proti osobám a věcem, které je navíc umocněno svou možnou intenzitou a brutalitou. Násilí je využíváno jednak jako efektivního prostředku k naplnění určitých cílů, jako příklad můžeme uvést boj proti konkurenčním zločineckým organizacím o území a vliv na něm, resp. nelegální činnosti zde provozované, který byl hlavně v dřívějších dobách velmi častým jevem. S tím souvisí i časté použití tohoto prostředku k eliminaci osob, které stojí v cestě zdárného provozování a utajení aktivit dané skupiny, např. hlídačů a strážců, náhodných svědků, policistů, veřejně činných osob apod.

Násilí je často zakomponováno do samotné aktivity určité skupiny jako její nezbytná součást. Dokonce může vytvářet přímo úplně nové (obecně neznámé) pojmy, které jsou specifické právě pro organizovanou kriminalitu. Příkladem je vybírání „výpalného“, tzv. „racketeering“, kdy organizace prostřednictvím svých členů vybírá poplatky za smyšlenou ochranu třetích osob, obvykle podnikatelů a firem a jejich majetku. Dané osoby však tuto smyšlenou ochranu obvykle vůbec nepotřebují a hlavně ji ani nechtějí, jsou však přinuceni ji přijmout právě pod pohrůžkou násilí na nich samotných, případně jejich majetku. Jedná se tedy o čisté obohacování na úkor druhého

---

¹²CEJP, M. Organizovaný zločin v České republice III. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 28-29.

a vydírání, kdy samotná „ochrana“ je poskytnuta leda v situaci, pokud chce na dané osobě tyto poplatky i jiná zločinecká skupina.

Mimo výše uvedené situace skupina násilí používá i proti svým vlastním členům a to za výrazné porušení disciplíny, případně zradu. Příkladem může být tzv. „omerta“, kdy členové organizace jsou i v případě svého zatčení vázáni slibem mlčenlivosti o aktivitách skupiny, jejich členech a čemkoli, co by mohlo ohrozit zájmy organizace. V případě porušení tohoto slibu jsou obvykle „trestáni“ smrtí.

Násilí je tedy v rámci organizace užíváno nejen k jejím bezprostředním cílům jako prostředek pro jejich dosažení, ale zároveň vytváří určitou atmosféru strachu a posiluje tak autoritu a stabilitu uvnitř dané skupiny.

Rozsáhlost jednotlivých organizací, jejich vlivu a páchané trestné činnosti, která je často po organizační stránce obtížná a technickým zabezpečením a provedením náročná, vedla již při vzniku prvních velkých klasických zločineckých organizací k jejich mezinárodnímu přesahu. Dochází k rozdělení aktivit minimálně do několika území, resp. států, nebo oblastí, v dnešní době dokonce v rámci celého světa, ať již jako jedna rozvětvená organizace s diverzifikací svých aktivit, nebo na bázi mezinárodní spolupráce s dalšími skupinami. Opět můžeme použít přirovnání k podnikatelským aktivitám a mezinárodnímu obchodu. Velkým a úspěšným korporacím nedostačuje v rámci pohybu jejich zboží a služeb dimenze jednoho státu, ale často jejich aktivity pokrývají celý svět a to jednak jako odbytiště jejich zboží, případně i pro rozdělení činností v rámci jejich produkce. Určité části se vyrábí v místech, kde jsou nejvhodnější podmínky a finální produkt se poté dále transportuje. Příkladem nám může být např. drogová kriminalita. Produkce drog je situována v chudých a rozvojových státech, kde jsou pro tuto činnost nejvhodnější podmínky a poté probíhá distribuce do bohatých států, kde se soustředí poptávka konzumentů.

Můžeme tedy říci, že stejně jako se v dnešním globálním světě rychle rozvíjí moderní mezinárodní obchod a podnikání, za pomoci různých právních a jiných zjednodušujících mechanismů, aby odpadlo co nejvíce překážek, které brzdí plynule obchodování mezi státy, stejně tak se rozvíjí i organizovaná kriminalita. Jednotlivé zločinecké organizace prostřednictvím svých členů všech těchto prostředků skrytě využívají a zneužívají je pro svůj prospěch, pokud jim v tom alespoň do jisté míry

nebrání opatření zaměřená právě na boj s tímto druhem kriminality a společenské prostředí.¹³

Další autoři¹⁴ ve svých publikacích odkazují a ztotožňují se s definicí německého kriminologa Schneidera.¹⁵ V jeho díle je organizovaná kriminalita definována na základě spojení 9 znaků.

Primárně mluvíme o prvku soustavnosti se zaměřením na zisk. Zločinecká organizace je po delší období zaměřena na páchání soustavné trestné činnosti, která je jejím hlavním cílem a smyslem existence. Jedná se o páchání řetězce úmyslných a z hlediska provedení i způsobených následků vysoce společensky nebezpečných trestných činů, kdy vše je podřízeno úsilí o maximální hmotný zisk, případně další výhody. Opět je zdůrazněn jeden ze stěžejních principů fungování a existence toho fenoménu, kdy organizované kriminalitě se daří tam, kde není dostatečně uspokojována poptávka obyvatelstva po určitém zboží a službách. Takto vzniklá situace pramení buď z nedostatečné kapacity legálního podnikání, ale na významu nabývá hlavně v případě zákonného zákazu obchodování s určitými komoditami, případně provozování určitých činností. Dalším předpokladem pro vstup organizace do jakéhokoli obchodování je malé riziko odhalení těchto aktivit a jejich postžení stání mocí. Zjednodušeně se dá říci, že kritéria pro rozhodování při výběru aktivit v sobě obsahují hodnocení, zdali daná činnost přinese dostatečný zisk v kombinaci s co nejmenším rizikem odhalení a potrestání, případně aby byl poměr těchto dvou složek co nejvýhodnější. Konečné rozhodnutí, zdali zvolenou činnost za určitých podmínek provést, poté závisí na vedení organizace po celkovém zvážení všech možných důsledků.

Znak dlouhodobosti vyjadřuje, že organizace jsou zakládány na dobu neurčitou, případně velmi dlouhou. Ta obvykle přesahuje délku života jednotlivých členů, případně jimi zastávaných funkcí a často se zde tak objevují celé generace.

Organizační struktura spolu se členskou základnou vyznačuje u každé organizace pevné hierarchické uspořádání s jasně rozdělenou kompetencí řídicích orgánů. Jejich prostřednictvím je ovládáno určité území a stanovovány úkoly pro

---

¹³ NOŽINA, M. Globalizace organizovaných kriminálních aktivit a mezinárodní bezpečnost IN NOŽINA, M. Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, Koniasch Latin Press, 1997, s. 17-18.

¹⁴ Viz KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 465 a násl.

¹⁵ SCHNEIDER H. J. Kriminologie. 3. Auflage. München: C. H. BECK, 1992, s. 145-147.

výkonné složky. Skupina získává, shromažďuje a poskytuje všechny potřebné informace a vytváří tak jasně daná pravidla pro svou činnost a fungování. Zároveň s tím zajišťuje jejich výkon a dodržování, případně trestá nesplnění. Poskytuje tedy i kompletní kontrolní mechanismus.

Členskou základnu takovéto organizace poté tvoří převážně kriminálně závadové osoby, zločinci z povolání, pro které je trestná činnost způsobem obživy. Kolem tohoto „pevného jádra“ se poté tvoří širší okruh spolupracovníků, kteří organizaci poskytují své profesionální odborné služby, aniž by museli být kmenovými členy. Jedná se např. o právní, daňové a finanční, počítačové a další služby.

S výše uvedenými znaky úzce souvisí profesionalita a vnitřní disciplína. Činnost těchto skupin se totiž vyznačuje vysokou koncepčností, koordinací, kooperací a brilantním proplánováním. Vše je podřízeno prospěchu organizace jako celku, kterou nesmí ohrožovat nedisciplinované jednání jejích členů a to jak při plnění svých povinností v rámci organizace, tak během chování mimo ni ve svém volném čase.

Organizace vytváří svůj vlastní řád a pravidla, která musí být přísně dodržována. Zjednodušeně můžeme říci, že se vlastně jedná o jakýsi právní řád a systém každé skupiny, kdy jeho dodržování a případné tresty za nerespektování těchto pravidel se velmi přísně (často i brutálně) vynucují a trestají. Od členů se vyžaduje absolutní loajalita k dané organizaci a respektování výše postavených členů. Některé organizace fungují na téměř vojenském systému.

Na druhé straně pokud se členové těmito pravidly řídí, mohou se na organizaci spolehnout a v takovém případě se jim dostane její pomoci. Jako příklady můžeme uvést zajištění právní ochrany v případě zadržení a obvinění člena organizace z trestné činnosti, podpora rodiny takového člena po dobu výkonu trestu, zajištění jeho útěku apod. Profesionální přístup se týká rovněž materiálního vybavení. Organizace disponuje nejnovějšími technickými prostředky, kvalitními a moderními zbraněmi, nejnovějšími technologiemi a nejmodernějším postupem v rámci páčání daného druhu kriminality.

Zbylé znaky definice doplňuje subsidiární úloha násilí a bohatství spolu s praním špinavých peněz.

Pronikání do oficiálních společenských struktur, ve snaze je ovládnout a zajistit si tak beztrestnost a bezpečnost svých aktivit, patří k jednému z hlavních rysů, který odlišuje tento jev od ostatní kriminality. Cílem je v podstatě zlegalizovat ve společnosti

své doposud kriminální postavení. Mezinárodní aspekt tohoto fenoménu se v podstatě shoduje s výše zmíněným.

Z podobných premis vychází v rámci svých definic tohoto jevu i Miroslav Němec, který definuje organizovanou kriminalitu jako: „Plánovité a snahou po zisku nebo moci motivované spáchání zvláště závažného trestného činu nebo páchání, po delší či neurčitou dobu, trestných činů, které ve svém souhrnu jsou zvláště závažnými, pokud se tohoto nebo těchto trestných činů účastní více než dvě osoby, které mají mezi sebou rozděleny úkoly, jednají konspirativně za použití struktur podobající se živnosti nebo obchodu a používají násilí nebo jiných prostředků vhodných k zastrašení, anebo ovlivňují alespoň jednu z těchto sfér: hospodářství, politika, hromadné sdělovací prostředky, státní či veřejnou správu, justici a policii.“¹⁶

Definice zdůrazňuje hlavně trestněprávní pohled a kvalifikaci spáchané trestné činnosti. V tomto případě se obvykle nejedná, oproti ostatním druhům kriminality, o jednu pevně ohraničenou skutkovou podstatu, resp. souhrn více skutkových podstat, nýbrž o komplexní formu odchylného protiprávního a společensky vysoce nebezpečného jednání. Na jeho základě se při hodnocení a kvalifikaci tohoto jednání uplatní nejen trestněprávní hlediska, ale též v určité míře hodnocení obecnějších sociologických a psychologických podmínek.

1.3 Postavení organizované kriminality v rámci skupinové trestné činnosti, její porovnání a vztah s ostatními druhy kriminality

Jelikož i na základě výše uvedených definic si člověk detailně neobeznámený s touto problematikou položí otázku, co, resp. která skupina je již organizovaná ve smyslu shora uvedeném, případně jak obecně rozlišovat skupinovou trestnou činnost různé intenzity, je vhodné na tomto místě využít poznatků většiny autorů, kteří se na základě zobecněné praxe shodují na čtyřech základních typech skupinové trestné činnosti. Jsou to: příležitostná skupina, parta, organizovaná skupina, zločinecká organizace.¹⁷

---

¹⁶ NĚMEC, M. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1995, s. 30-31.

¹⁷ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 532-533.

První (nejméně závažný) typ představuje tzv. příležitostná skupina. Ta vzniká buď těsně před spácháním, popřípadě až během spáchání trestné činnosti. Původně anonymní jedince zde spojuje krátkodobý zájem, který je omezen jen na provedení jedné konkrétní trestné činnosti a to bez předchozího naplánování a rozdělení úkolů, která vzniká většinou spontánně. V takto vytvořené skupině jsou její členové zaměnitelní. Velmi těžko tak určíme konkrétního viníka a prokážeme mu čin, který spáchal, případně míru zavinění a intenzitu provedení trestného činu toho konkrétního člena. Typickým příkladem trestné činnosti těchto skupin je přečin výtržnictví dle § 358 TZ, přečin poškození cizí věci dle § 228 TZ, násilí fanoušků na sportovních stadionech apod. V těchto situacích je často přítomen efekt tzv. davové psychózy, kdy za dané situace se trestného činu dopustí i lidé, kteří by se jinak, případně sami o sobě takového jednání nikdy nedopustili. Příčinou je hlavně anonymita v dané situaci, která těžko umožňuje identifikovat konkrétní osoby a jim přiřítelné protiprávní jednání a dále pak ovlivnění okolím a to jak osobami, tak i zmatkem a dalšími faktory, které ve svém důsledku v podstatě svedou k tomuto jednání i tyto jedince.

Druhý typ představuje parta. Jedná se již o časově stálější skupinu, která ale nevzniká za účelem páchaní trestné činnosti, nýbrž k uspokojení jiných potřeb svých členů. Případná trestná činnost je spíše vedlejší a doplňující aktivitou. Toto uskupení může představovat určitou alternativu a vymezení se proti většinovému životnímu stylu společnosti, kdy bude směřovat do subkulturního rázu, případně spíše vyplňovat volný čas svých členů. Zde již nacházíme určitou organizační strukturu s důrazem na osobu vůdce, která je ale spíše neformálního rázu. Skupinová soudržnost je posilována symbolickými rituály, jako např. přísaha při přijetí do party, její motto, společné oblečení a symbolika, případně znak, logo dané skupiny apod. Vstup do party a odchod z ní jsou obvykle dost volné. V této skupině se již setkáme s plánováním případné trestné činnosti, ale stupeň tohoto plánování je relativně velmi nízký. Totéž lze říci o případných krycích a zahlazovacích operacích ohledně spáchaných trestných činů. Typickým příkladem trestné činnosti je přečin krádeže dle § 205 TZ, přečin výtržnictví dle § 358 TZ, trestná činnost související se zneužitím omamných a psychotropních látek a trestná činnost s rasovým podtextem.

Organizovaná kriminální skupina jako třetí typ již představuje podstatně vyšší formu skupinové trestné činnosti. Na rozdíl od předchozích typů je zde páchaní trestné

činnosti již hlavní náplní její existence, i když to nemusí nutně znamenat, že její členové nemají normální zaměstnání, případně nepodnikají. Trestná činnost tedy nemusí být nutně jediným zdrojem jejich obživy. Skupina má pevnou a vysoce organizovanou strukturu, kdy jakákoli fluktuace členů je pod absolutní kontrolou jejího vedení. Skupina vzniká buď za účelem opakovaného páchaní trestných činů, obvykle stejného druhu, případně ke spáchání činu jediného, obvykle zvlášť výnosného a závažného, např. bankovní loupeže.

Zločinecká organizace je nejvyšším a nejnebezpečnějším typem skupinové trestné činnosti, jejímž prostřednictvím vzniká organizovaná kriminalita, kterou se zabýváme v této práci.

Pomocí výše uvedených zobecněných typologií jsme se pokusili naznačit celkové schéma obecné skupinové trestné činnosti. Samozřejmě mohou existovat schémata další, v určitých ohledech odlišná dle zkušeností různých autorů, kdy ale základní obsahové vymezení námi uvedené, je všeobecně použitelné a ve své literatuře na něj odkazují i další autoři.¹⁸ Je nutné zdůraznit, že hranice mezi uvedenými typy nejsou rigidní a mohou se tak vyskytovat různé hraniční kombinace těchto skupin.

V rámci výše zmíněných definic organizované kriminality lze bezesporu sledovat jejich materiální podobnost, rozdíly jsou patrné často spíše v odlišném formálním pojetí a členění, případně zdůraznění určitého aspektu na úkor zbylých. Z mého pohledu je především důležité vymezení tohoto jevu v rámci ostatní skupinové trestné činnosti. Na základě jeho porovnání s ostatními (méně závažnými) formami může být dobře vystižena odlišnost, složitost a potenciální závažnost organizované kriminality a to hlavně s možností určité reálnější představy tohoto fenoménu a jeho odlišení od nejbližších podobných forem skupinové trestné činnosti. Takové rozlišení samozřejmě vždy činí určité obtíže, ale umožní nám alespoň základní vhled do dané problematiky, kdy toto kritérium patří k základním při určení toho, co organizovanou kriminalitou ještě není a co naopak již ano, což je nezbytný stavební kámen pro jakoukoli další práci.

Důležitou charakteristikou, která z hlediska vymezení odlišuje organizovanou kriminalitu od ostatních forem trestné činnosti, je to, že na pojem organizovaná musíme

---

¹⁸ Viz NĚMEC, M. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1995, s. 28.

nazírat jako na proces, metodu, resp. způsob páchaní určité trestné činnosti, nikoli jako na speciální skupinu trestných činů. Právě tento aspekt je velice důležité zmínit v každé definici, případně danou definici pozorně číst a přemýšlet o jejím obsahu. Tento způsob páchaní trestné činnosti je totiž právě tím, co činí organizovaný zločin tolik nebezpečný pro společnost a kohokoli mu stojícím v cestě.¹⁹ V definicích je tento aspekt často vyjádřen nepřímo pod pojmem profesionalizace skupiny.

U organizované kriminality se tedy nejedná o specifickou skupinu trestných činů se svým druhovým objektem, ale vždy půjde o páchaní určité trestné činnosti v rámci obecných druhů kriminality, pokud to nevyklučuje sama jejich podstata. Tyto činy se organizovanou kriminalitou stávají právě v té chvíli, jsou-li splněny znaky skupinové organizovanosti a specifického způsobu spáchání tohoto jednání, které právě ve svém součtu z obecné kriminality vytváří podstatně závažnější a nebezpečnější jev, vůči kterému je nutno postupovat zvláštním způsobem.²⁰

Často jsou vedeny diskuse o vztahu, resp. odlišení organizované kriminality a kriminality hospodářské. V poslední době dochází ke značnému propojení obou těchto fenoménů a různým jejich kombinacím. Přesto však mezi těmito dvěma jevy můžeme nalézt podstatné rozdíly.

Základní odlišující znak mezi organizovanou a hospodářskou kriminalitou lze spatřovat v tom, že organizovaný zločin svou činností v podstatě zvenčí doplňuje legální ekonomiku na principu hledání zákazníka pro své nelegální zboží a služby. Proti tomu hospodářská kriminalita legální ekonomiku, její systém vztahů, subjekty a pravidla svou činností zevnitř bezprostředně poškozují, nehledá zákazníky pro své produkty, ale subjekty přímo napadá. Jejimi typickými projevy jsou majetkové trestné činy dle Hlavy V trestního zákoníku viz např. různé druhy podvodného jednání dle § 209 - 212, zpronevěra dle § 206 a poté trestné činy Hlavy VI téhož zákona, která nese přímo název Trestné činy hospodářské. Organizovaná kriminalita primárně poskytuje určité služby na bázi podnikání, resp. obchodu a ekonomiku poškozují nepřímo jako vedlejší důsledek tohoto nezákonného jednání. Z hlediska celkového rozsahu se však jedná o škody značné. Mezi takové případy patří porušování soutěžního práva, nelegální

---

¹⁹ ADAMOLI, S., Di NICOLA, A., SAVONA, E. U. et al. Organizovaný zločin ve světě. Helsinky: HEUNI, 1998 In SCHEINOST, M. Organizovaný zločin a odpověď mezinárodního společenství. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 10-11.

²⁰ BRABCOVÁ, I. Pravděpodobné modely organizované kriminality. Současný stav v České republice. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994, s. 14.

metody v rámci nabídky a zajišťování obchodních produktů, neplacení daní a poplatků, kumulace nelegálně získaného kapitálu, který je možné pružně investovat tak, aby byl zastřen jeho nelegální původ apod.²¹

Spojnicí těchto dvou fenoménů představuje poté samotná podstata organizované kriminality viz výše, kterou v tomto případě představuje fakt, že spousta pachatelů hospodářské kriminality svou činnost promyšleně organizuje za účelem dosažení co nejvyšších zisků v dlouhodobém měřítku. V rámci tohoto jednání stále častěji využívá zabezpečovacích a krycích aktivit. Specifikum tohoto případu však představuje to, že pachatelé organizované hospodářské kriminality nemusí k této své nelegální činnosti nutně vytvářet zločinecké organizace. Využívají k tomuto spíše legální, třeba i účelově založené subjekty, kde zastávají pozice, které jim umožňují jejich řízení a kontrolu. Tento relativně nový fenomén významně souvisí s moderními formami organizované kriminality, o kterých bude pojednáno dále.²²

Můžeme tedy shrnout, že obě formy trestné činnosti úzce souvisí s ekonomickou oblastí, ale každá ji ovlivňuje primárně na jiném principu, i když obě za účelem dosažení co největšího zisku pro subjekty ji páchající. Vzhledem k tomu, že se v obou případech jedná o vysoce sofistikované formy trestné činnosti, které jsou náročné na intelektuální, organizační, případně i technickou úroveň svých pachatelů, dochází v dnešní době k jejich úzkému propojení a různým kombinacím. Společným bodem je v neposlední řadě velmi vysoká škoda, která působením obou těchto kategorií kriminality vzniká. Dá se říci, že z hlediska vyčíslení celkové škody patří tyto kategorie k nejzávažnějším formám v rámci celkové kriminality.

Někteří autoři řadí pod formy a činnosti organizované kriminality též politicky a nábožensky motivovaný terorismus. Vzhledem k tomu, že cílem teroristických skupin není primárně snaha o dosažení peněžitého zisku, resp. majetkového prospěchu, která je spíše pouze prostředkem k jejich dalším cílům, ztotožňují se v této otázce např. s autory Janem Musilem a Miroslavem Scheinostem, kteří terorismus pod organizovanou kriminalitu nezařazují. Jsem si však vědom složitosti této otázky a možných sporů z ní

---

²¹ SCHEINOST, M. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*. 2004, roč. 37, č. 4, s. 267-269.

²² CEJP, M., SCHEINOST, M. Co víme o organizovaném zločinu? IN SCHEINOST, M. et al. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 121-122.

vycházejících. Tento problém se týká především snahy o vliv na veřejný život a politiku. Dle mého názoru jde však v takových případech vždy primárně o politické motivy, které samy terorismus vymezují a definují, byť samotná definice terorismu není jednoduchou záležitostí. Protože pokud by se o ně ve skutečnosti nejednalo, resp. by byly pouze jakýmsi krycím mechanismem dané skupiny, bude se již jednat o typickou formu organizované kriminality a ne terorismus jako takový. Dá se tedy říci, že pokud by terorismus vědomě popřel své primárně politické motivy, popřel by ve skutečnosti sám sebe a udělal ze svých členů klasické zločince. Základním kritériem pro příslušnost k organizované kriminalitě je dle mého názoru snaha o maximální zisk, případně vliv na veřejný život, to však ve vztahu pouze k osobnímu prospěchu, bez politických idejí, které znamenají vůli zastupovat určitou skupinu lidí pro jakýsi společný zájem a veřejné blaho všech členů určité společnosti.

2. Historie vzniku organizované kriminality, její příčiny a společenská nebezpečnost

2.1 Podmínky a příčiny vzniku organizované kriminality ve vztahu ke státní a veřejné moci

Jak jsme zmínili již v první kapitole, organizovaná kriminalita, resp. skupinová trestná činnost provází lidstvo v určité míře od jeho počátku jako jeho určitý imanentní rys. Je otázkou, od kterého časového úseku považovat tento jev již za páčání trestné činnosti ve smyslu zločinecké organizace, příp. na podobné bázi, viz čtvrtý typ skupinové trestné činnosti dle jejího rozdělení v předcházející kapitole. Obecně můžeme říci, že při srovnání historie a vzniku tradičních zločineckých organizací ve světě vždy hraje velkou úlohu specifikum dané oblasti a to zeměpisné, ekonomické, politické apod. Všechny tyto případy ale vždy spojuje existence určitých všeobecných faktorů, které vzniku tohoto fenoménu napomáhají, umožňují jeho existenci a vývoj.

Pro vznik, nerušenou existenci a rozvoj organizované kriminality je jednou z podmínek období určité společenské nestability a z ní plynoucí oslabení, případně úplné vymizení státní a veřejné moci. Jedná se v prvé řadě o války, povstání, osvobozené

boje, revoluce a další konflikty. V těchto situacích často dochází k tomu, že v lokalitách, kde státní a veřejná moc nemá dostatečnou institucionální oporu, nevykonává buď vůbec, případně nedostatečně správu daného území, regionu a další úkoly jí náležející, jako např. soudnictví, ochrana osob, majetku a jiné, vzniká stav určitého právního a zákonného bezvládní. Jan Musil k tomuto faktoru v jednom ze svých článků dodává: „Organizovaná kriminalita je reakcí na slabou společnost a slabý stát, který není s to uspokojovat zájmy lidí. Společenské a státní instituce čím dál více pozbývají autoritu, jejich výkonnost je slabá a deficitní. Zeslabování moci státních a společenských institucí je příležitostí k tomu, aby do uvolněného prostoru pronikly zločinecké organizace, které jsou dynamické a pružné a začnou rychle a bez skrupulí uspokojovat poptávku, kterou oficiální instituce nemohou nebo nechtějí pokrýt.“²³

Vzniklý stav postupem času přerůstá do anomie, sociálního úpadku a chaosu, kde přestávají existovat všeobecně uznávaná a hlavně dodržovaná a vynucovaná pravidla chování a začíná panovat právo silnějšího. Z takovéto situace obvykle vzniká a postupem času se utváří zločinecká organizace, případně více takových organizací, které spolu soupeří o moc, vliv a území, popřípadě žijí v určitém stavu symbiózy.²⁴

Na podobných základech vzniká i nejznámější organizovaný zločin v Itálii. Ostatně tato země dala vzniknout i termínů mafie/mafia, o jehož etymologickém a významovém obsahu probíhá neustálá diskuse.²⁵

Historie organizované kriminality prostřednictvím tzv. sicilské Mafie sahá až do hlubokého středověku, ale doba vzniku klasických zločineckých organizací pro účely této práce spadá do 19. Století. Tehdejší podmínky dlouhodobé politické rozdrobenosti v kombinaci s nadvládou cizích států, nedostatečnou silou státní moci, případně útlakem vládců daného území byly ideálními faktory pro vznik tajných spolků nejen proti francouzské nadvládě. Ani následné sjednocení Itálie roku 1861 nepřineslo změnu k lepšímu. Vzhledem k oslabené moci nově utvořeného státu se na jihu Itálie vytvořila tři nezávislá kriminální centra, která aspirovala i na značný politický vliv a hospodářskou moc.

---

²³ MUSIL, J. Organizovaná kriminalita v Evropě v druhé polovině devadesátých let - nové jevy. *Kriminalistika*. 1999, roč. 32, č. 3, s. 180.

²⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s. 415 – 417.

²⁵ Viz SMOLÍK, J., ŠMÍD, T., VAŽURA, V. a kol. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 31-32.

V oblasti Sicílie se v rámci různých klanů s hlubokou tradicí, jak je uvedeno výše, utváří hierarchicky strukturovaná Mafie (k její obvykle uváděné struktuře viz příloha č. 1 diplomové práce). Oblast Neapole je pod kontrolou klanů organizace Camorra. Její vznik se datuje již kolem roku 1820, tehdy jako spolku určeného původně k ochraně vězňů před brutalitou dozorců, později (ve třicátých letech 19. století) obnoveného jako „pouliční Camorra“ páchající krádeže, loupeže, vydírání, racking apod. Zde už se všemi znaky organizovanosti výše uvedenými, jak ostatně funguje dodnes. Třetí oblast představuje Kalábrie s klany organizace N'drangheta.

Obecně lze říci, že jih Itálie se stal živnou půdou pro organizovanou kriminalitu, jelikož politika nového státu se zaměřovala na industrializaci severu země na úkor právě jihu, kde tato situace posílila už tak problematickou hospodářskou a agrární situaci a prohloubila krizi. Tím jednak zavedla ideální podmínky pro rozvoj organizované kriminality a dále zapříčinila masové vystěhovalectví hlavně do USA, kam postupně pronikly spolu s přistěhovalci i tyto domovské organizace. Fašistický režim poté ze své podstaty organizovaný zločin v Itálii téměř vymýtil a přiměl jej k exilu hlavně do USA. Po 2. světové válce se však organizace opět vrací a obnovují činnost ve svém domovském státě.²⁶

Zločinecká organizace může ale v konečném důsledku vzniknout i za opačné situace, kdy státní, resp. veřejná moc na daném území působí bez oslabení, případně dokonce překračuje objektivními kritérii vyžadovanou mez v rozporu s legitimitou a kogentním mezinárodním právem. Vzniká určitý spolek, organizace jako reakce obyvatelstva právě na tuto situaci a snaže jí, obvykle minimálně do jisté míry násilným způsobem, změnit a domoci se svých (ač třeba někdy jen účelově domnělých) práv.

Takováto organizace je tedy zakládána z ideových a politických důvodů, obvykle jako osvobozenecká hnutí, případně tajné spolky a to za bohulibými účely z pohledu svých členů a stoupenců ve snaze o odstranění, resp. změnu daných politických poměrů.

Problém nastává v určitých případech po vítězství tohoto hnutí. Podaří se sice odstranit původní politický systém, ale organizace po splnění tohoto svého hlavního cíle

---

²⁶ NĚMEC, M. Mafie a zločinecké gangy. Aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých GANGŮ a MAFIÍ a boj proti nim. Praha: Eurounion, 2003, s. 33-37

se pod chaosem z nastalé společenské změny, ekonomických i dalších problémů a celkové transformace společnosti přeorientuje na zločineckou dráhu.

Na podobných základech vzniká i pravděpodobně nejstarší organizovaný zločin a to na území Číny. Tradice vzniku tajných spolků jako opozici proti vládnoucí moci sahá až do doby před našim letopočtem za vlády tamější dynastie Han. Nejznámější se stala „Společnost tří v jednom“, známá jako Trojspolek, nebo Triade, symbolizující spojení tří základních znaků čínského kosmu, kterými jsou nebe, země a člověk. Cílem tajných spolků byl boj proti mandžuské dynastii i evropským kolonialistům. Roku 1911 odstoupil poslední mandžuský císař a došlo k naplnění cíle tajných spolků napomoci han-čínské dynastii Ming k moci. V novém státě ale propukla vleklá občanská válka, ve které se tyto spolky (s původně politickými účely) změnily v kriminální skupiny a organizace. V některých případech soupeřící spolu o moc, jindy žijící v symbióze v rámci rozdělení si okruhů trestné činnosti v určitých svobodných provinciích jako např. HongKongu a případného boje proti komunismu od r. 1949.²⁷

Struktura klasické čínské triády (viz příloha č. 3 diplomové práce) je dle údajů americké FBI uplatňována od vzniku čínských triád až do 80. let 20. Století. Počátkem 90. let se zjednodušuje a přechází do moderních forem organizované kriminality (viz příloha č. 4 diplomové práce), jak bude uvedeno dále.

Japonská organizovaná kriminalita vzniká počátkem 17. Století. Po vleklých válkách je konečně nastolen mír, ale v nové společnosti není pro staré hodnoty samurajů a válečníků, kteří se o ni zasloužili, místo. Z některých se postupem času stanou bandité a lupiči. Jako ochrana měst před nájezdy těchto band vznikají tzv. machi-yakko, společenská vrstva, resp. skupiny složené z jiných samurajů, dělníků, řemeslníků apod., kteří záhy získávají ohromný vliv. Právě zde má svůj počátek i legendární japonská Yakuza, původně machi-yakko pro Ochranu města Eda, dnešního Tokia. Organizace měla propracovanou strukturu a komplexní hodnotový systém platný dodnes. Samotný název pochází z karetní hry hanafunda, kdy nejhorší kartou v této hře byla osmička (ya), desítka (ku) a trojka (za). Yakuza se proto nazývali nejdříve ti, kteří prohrávali, později všichni hráči a nakonec i zločinecká uskupení (pravděpodobná organizace skupiny Yakuza viz příloha č. 5 diplomové práce).

---

²⁷ NĚMEC, M. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1995, s. 13-15

Od svého vzniku do počátku 20. století byla Yakuza věrna císaři a pravicové ideologii. S postupnou modernizací země v průběhu 19. stol. začíná organizace legálně podnikat a ovlivňovat prostřednictvím ní dosazených lidí veřejný život apod.

Postupem času se takto vytvořená organizace, původně většinou pouze za účelem zisku a bohatství pro své členy na základě nelegálních aktivit, stává jakýmsi skutečným vládcem a správcem daného území. Vlastními pravidly nahradí právo a zákony státu zde oficiálně platící a začne vykonávat i další činnosti původně vyhrazené výhradně státním orgánům. To vše za alespoň tiché podpory určité části veřejnosti, která ocení to, že na daném území je určitý řád a pravidla, která jsou reálně vynucovaná a při jejichž dodržování se lze spolehnout na určitý standard bezpečí a zabezpečení potřeb. Zjednodušeně řečeno zločinecká organizace využívá dané společenské situace a aniž to nutně měla v úmyslu, vytlačí úplně státní moc v určitém prostoru a sama ji do jisté míry v podstatě nahradí.

2.2 Sociologické podmínky a příčiny vzniku organizované kriminality, její vzestup a společenská nebezpečnost

Podstatnou roli v podmínkách vhodných pro klasický organizovaný zločin hraje nestabilní sociální prostředí, které jde obvykle ruku v ruce s nestabilitou politickou viz výše, ale nemusí tomu tak být vždy. Základy a prvotní formy organizované kriminality se v převážné míře zrodily v prostředí nejnižších vrstev společnosti, poznamenané bídou, nedostatkem prostředků pro základní životní potřeby a z toho plynoucí bezvýchodnou sociální situací.

Právě v takovémto případě se pouze při změněném zorném úhlu pohledu dostává organizovaná kriminalita do role jediného východiska z dané situace s možností zajištění živobytí pro své členy, spolupracovníky a přívržence. Zabezpečení základních sociálních potřeb a společenské uplatnění poskytuje nejen v základní formě, ale i s možností dalšího osobního růstu, čímž do jisté míry opět supluje základní úkoly státní moci a správy. Není tudíž divu, že se jí opět podaří si získat sympatie a zastání u podstatné části společnosti, i když třeba jen dle principu nejmenšího zla. Jedná se v podstatě o strukturální přístup k teorii vzniku organizované kriminality, kdy

strukturální nedostatky ve společnosti umožňují vznik alternativních nelegálních organizací.²⁸

Se společenskou nestabilitou v sociologickém úhlu pohledu souvisí také etnické složení obyvatelstva, střety odlišných kultur na jednom území a masové migrace, obvykle ve snaze zajištění si lepších životních podmínek. V takové situaci se totiž vždy ocitá alespoň určitá skupina lidí v úplně novém, cizím a často i nepřátelském prostředí, které je prosto jakési všeobecné, resp. alespoň částečné společenské soudržnosti, dnešními slovy můžeme říci i občanské společnosti. V nastalé anonymitě a odcizení, často doplněného i nedostatkem pracovních příležitostí a těžkými sociálními podmínkami viz výše se lidé snažit organizovat, hledat přátele a pomoc právě na základě etnického klíče, případně jakéhokoli sjednocujícího prvku. V něm nemusí být nutně vždy obsažena organizovaná kriminalita, resp. takováto organizace, ale často tomu tak bývá, jelikož se zde obvykle setkávají i další podmínky, které jsou pro tento jev ideální viz výše.

Podobný názor na významnost etnicity jako jednoho z faktorů vzniku organizované kriminality má Alan Block, když uvádí: „Síla jakékoli zločinecké organizace je vždy podmíněna různými faktory: za prvé a především závisí na velikosti etnické základny. Z ní se rekrutují členové, zejména mladí ctižádostiví gangsteři, a zároveň se z ní vynořují jedinci postupující na politické, policejní, odborové a manažerské pozice ve společnosti.“²⁹

Nejtypičtějším příkladem těchto podmínek je konstituování organizovaného zločinu v USA, kam mezi 80. léty 19. století a první světovou válkou přicestovaly miliony přistěhovalců, hlavně z Evropy, za vidinou lepšího života. Vzhledem k obrovské koncentraci obyvatel různých etnik, kultur a náboženství se v rámci měst vytváří chudinské a přistěhovalecké čtvrtě na základě primárně národnostního klíče, kde platí zvyky, morální normy a další pravidla opět podle tohoto vymezení. Přistěhovalci s sebou krom své kultury, způsobu života a dalších zvyklostí přináší prostřednictvím spřízněných lidí i tradice a vazby na tamější organizovaný zločin. Je tedy jen otázkou času, kdy z přirozeného hlediska zárodky těchto organizací vzniknou i zde, navíc v tak

---

²⁸ SCHNEIDER H. J. Kriminologie. 3. Auflage. München: C. H. Beck, 1992, s. 153-154.

²⁹ BLOCK, A. Svět vzhůru nohama: nová kriminologie organizovaného zločinu IN BUDKA, I. Organizovaná kriminalita v České republice a USA. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 7.

příhodném, nově se tvořícím prostředí, prostého jednotlicích prvků a možností uspokojení základních životních potřeb pro každého.

Počátkem 20. Století se nejdříve hlavně v New Yorku a Chicagu postupně vytváří menší tajné spolky, které se postupem času mění v obrovské a vlivné zločinecké organizace v čele s La Cosa Nostrou, odnoží původní italské mafie (obvykle uváděná struktura organizace La Cosa Nostra viz příloha č. 5 diplomové práce). Dvacátá a třicátá léta 20. století potom znamenají „zlatou éru“ klasických zločineckých syndikátů, včetně toho se známým Al Caponem a jejich prorůstání do státní a veřejné správy. Rozvoji organizované kriminality nemálo pomohla i tzv. alkoholová prohibice v letech 1919-1933.

Další vývoj organizovaného zločinu poté směřuje v rámci jednotlivých organizací k jejich propojení a koordinaci při postupném vytvoření jakéhosi „národního zločineckého syndikátu“ roku 1934. Na jeho základě se území jednotlivých měst a dokonce celých USA rozděluje mezi tehdy existující organizace. Je zřízena komise pro řešení vzájemných sporů a koordinaci budoucích společných zájmů, která je složena ze zástupců všech organizací.³⁰

Jedná se v podstatě o přirozenou reakci na postupný prudký rozvoj ekonomiky a společnosti, která se stává více a více složitější a rozvětvenější při stále se zdokonalující koordinaci aktivit a vzájemné spolupráci v nadnárodním měřítku v rámci začínající globalizace v podnikání apod. Jedná se tedy o logický důsledek potřeb pokroku doby, na který organizovaný zločin vždy pružně reaguje.³¹

Specifickou situaci představuje konstituování organizované kriminality v dnešním Rusku. Její zárodky se datují už od vlády Petra Velikého a dále jsou provázány s životem a paralelně vzniklou společností v rámci trestaneckých kolonií, pracovních táborů a věznic. Zde ostatně vzniká i pojem vor v zakoně, symbolizující tehdejší tradice a zákony tohoto prostředí, jehož významové chápání je dnes spíše symbolické. Vzhledem ke značné variabilitě forem ruského organizovaného zločinu, jakož i vysokému stupni jeho konspirativnosti (viz dále), je jako příklad pravděpodobné vnitřní

---

³⁰ NĚMEC, M. Mafie a zločinecké gangy. Aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých GANGŮ a MAFIÍ a boj proti nim. Praha: Eurounion, 2003, s. 37-40.

³¹ Viz KUČTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 464-465.

organizační struktury těchto skupin (viz příloha č. 6 diplomové práce) uvedena jedna z možných variant jejich výskytu a působení na území České republiky.

Stěžejní etapou se stává období po rozpadu SSSR. V nastalé situaci je přirozený chaos z překotných změn ve společnosti a jejich transformačních procesů, jak byly popsány výše, doplněn o jev totálního rozkladu státní a veřejné moci. Organizovaná kriminalita doslova pohlcuje celou společnost a její jednotlivé sociální vrstvy. Nastává tak paradoxní situace, kdy organizovaný zločin se na jedné straně rekrutuje z řad nejnižších sociálních vrstev tzv. vorů v zakoně a banditů a to v tomto případě od počátku na ryze kriminálním základě. Paralelně však tento druh kriminality vzniká i u nejvyšších sociálních vrstev jako rozvoj jejich formálně legálního podnikání. Vše poté doplňují (jako třetí skupina) političtí činitelé, státní zaměstnanci a bezpečnostní složky. Vzniká tak komplikovaný řetězec vztahů (tzv. troika), který prostupuje celou společností a všemi jejími vrstvami.

Na jednom jeho konci stojí zločinecké organizace vorů a banditů, které ovládají jednotlivé části území na principu tzv. kryší (střechy), jakési sofistikované formy výpalného vybírané od zde podnikajících obchodníků. Za tu jim poskytují ochranu před konkurenčními skupinami a zajišťují v podstatě bezpečnostní a správní funkce státu. Na druhém konci stojí legálně podnikající subjekty, pohybující se však v rámci podstatné části své činnosti za hranou zákona. Navenek maskují legálním podnikáním tyto své aktivity, tudíž se nemohou domáhat ochrany legálním způsobem. Ti se stávají plátcí do systému zločineckých organizací, což jim umožňuje další provozování jejich nelegální živnosti. Mezi těmito dvěma stranami stojí státní a veřejné úřady a to včetně bezpečnostních složek, které nejenže nebojují proti ani jedné skupině, ale prostřednictvím korupce a zapojení do zločineckých aktivit obchodují s oběma těmito vrstvami a páčání trestné činnosti tak ulehčují a napomáhají jí.³²

Vzniká tak ideální situace pro fungování organizované kriminality, která kontroluje jak podnikání subjektů v rámci daného prostoru, tak i orgány a instituce státní a veřejné moci. Její pravomoci a složky poté využívá pro svou činnost a dokonce je (spolu s podnikateli a obchodníky) zapojuje do svých aktivit jako společníky. Státní a veřejný majetek slouží primárně těmto organizacím pro jejich vlastní prospěch a

---

³² SMOLÍK, J., ŠMÍD, T., VAĐURA, V. a kol. Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 92-102.

kriminální činnost. Organizace mají navíc přímý vliv na rozhodování státních orgánů a politiku obecně, kterou využívají pro své cíle.³³

Stát, veřejná moc a všechny jeho orgány sice formálně existují a fungují, ale ve skutečnosti jsou prostřednictvím korupce a zločinného spolčení v rukou soukromých zločineckých subjektů, které je v konečném důsledku (jakož i stát) plně ovládají.

Specifikum organizované kriminality spočívá jednak v jejím stále se zvětšujícím rozsahu páchané trestné činnosti, případně ve vstupování do dalších a dalších aktivit na základě poměru očekávaného výnosu a předpokládaného rizika. Především však musíme zmínit mocenský potenciál, který v sobě tento fenomén ukrývá a je jeho nepostradatelnou součástí. Tyto aspekty jej společně ve svém důsledku odlišují od všech ostatních druhů trestné činnosti.

Organizovaná kriminalita v rámci své činnosti (a právě proto o jakou činnost se jedná) přichází do každodenního kontaktu se státní, resp. veřejnou mocí. V podstatě do jisté míry stojí v jejím protikladu a je jí potenciálně ohrožena. Tento fakt ji vede tudíž v rámci jednoduché logiky k tomu, aby toto ohrožení alespoň do určité míry eliminovala, případně jej měla pod jakousi kontrolou tak, aby jí co nejméně zasahovalo a ohrožovalo v jejich aktivitách a zločineckém podnikání. Právě zde se vytváří důležitý předěl a spojnice zároveň mezi světem kriminálního prostředí a státem, resp. veřejnou mocí.

Zločinecké organizace (pomineme-li jejich určitý počáteční kapitál a prostředky, bez kterých by samozřejmě vůbec nebyl možný jejich vznik) na základě prostředků získaných v rámci trestné činnosti buď přímo vstupují, ale daleko častěji nepřímo získávají vliv ve státních institucích a veřejných orgánech. Tak začínají ovládat jejich činnost a chod ve svůj prospěch a to prostřednictvím jednak přímého dosazení lidí spřízněných s danou organizací, resp. dokonce samotných členů do funkcí v těchto orgánech, nebo případně vlivem na osoby legálně ustavené v těchto funkcích.³⁴ Rozsah tohoto vlivu, resp. ovládnutí a kontroly institucí a funkcí v nich je velmi problematické obecně vymezit a určit. Primárním kritériem bude na straně jedné snaha zločineckých organizací o získání kontroly tam, kde mohou dané instituce a osoby ohrozit, zmařit, nebo podstatně omezit jejich podnikatelské aktivity. Dále bude podstatnou úlohu hrát

---

³³ SCHEINOST, M. Velké mezinárodní zločinecké organizace IN NOŽINA, M. Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, Koniasch Latin Press, 1997, s. 28-29.

³⁴ BRABCOVÁ, I. Pravděpodobné modely organizované kriminality. Současný stav v České republice. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994, s. 19.

faktor získání dalšího vlivu a kontroly i v těch oblastech, kam do současné chvíle nebylo možné se dostat a stále tak rozšiřovat svůj vliv, moc a zisk.

Podstatné tedy je z druhé strany to, jaké obranné mechanismy daný stát a společnost má před tímto ohrožením. Právě jakési setkání těchto dvou faktorů tvoří konkrétní poměr vlivu organizované kriminality ve veřejných institucích. Zde se odráží rozsah a vliv podmínek vhodných pro vznik a rozvoj organizované kriminality, který je velmi odlišný v různých světových oblastech, dokonce státech a jejich geopolitických podmínkách a historickém vývoji. Proto existovaly a mohou existovat státy, územní jednotky a oblasti, kde vliv organizované kriminality dosahuje do nejvyšších pater státních orgánů. Organizovaný zločin v podstatě nepřímou řídí celou společnost, resp. stát vlastně do jisté míry přestává existovat. Na druhé straně známe oblasti, kde organizovaný zločin téměř nepůsobí, nebo pouze v omezené míře, např. prostřednictvím svých koncových služeb.

Tento vstup, prorůstání organizované kriminality do státní a veřejné moci v příznivých podmínkách začíná na místní úrovni. „Domovské“ prostředí každé organizace jí dává určitou znalost fungování lokálních institucí, resp. ukazuje na obtíže, které působí dané organizaci. Ukazuje, jak by bylo možné tyto obtíže odstranit, případně dokonce naopak využít pravomoci konkrétního úřadu pro svůj prospěch jako ulehčení a zjednodušení při provozování svých aktivit, případně dokonce jejich rozšíření.

Dále jí výborná orientace v lokálním prostředí poskytuje znalost funkcionářů a členů těchto orgánů, případně jejich slabých míst. Ta mohou sloužit k vydírání, zastrahování apod. a umožnit tak přímou či nepřímou infiltraci dané organizace do tohoto úřadů. Pokud se takovýto vstup zdárně podaří, umožní nejen nerušené provádění podnikatelských aktivit dané organizace, ale i využití všech pravomocí a kompetencí ovládaného úřadu pro své privátní účely, případně i pro účely třetích osob, pokud jsou ochotny jít se svými problémy místo k věcně a místně příslušnému úřadu „za mafii“.

Takto začíná postupně a nenápadně organizovaná kriminalita přebírat funkce státu a v konečném důsledku vytvářet podmínky pro jeho odumírání a to hlavně během dalšího vertikálního postupu. Vliv takovýchto organizací může sahát až do nejvyšších státních institucí a mít tak své místo dokonce v parlamentu, resp. zákonodárném sboru na tvorbu zákonů a legislativní proces, úřadech státní správy, soudech apod.

Právě tato vlastnost a styl rozvoje organizované kriminality diametrálně tento fenomén odlišuje od ostatních druhů a forem, resp. způsobů páchaní kriminálního jednání. Činí z něho problém, nad kterým by se zvláště současná společnost měla hluboce zamýšlet a činit opatření k jeho kontrole.

Přitom však v obecné rovině ne každá organizace musí a chce do této fáze dospět. Je tedy rozdíl mezi organizovanou kriminalitou, která soustavně a plánovitě páchá trestnou činnost za účelem zisků a cílů s ní spojených a mezi tzv. organizovanou kriminalitou mafiánského typu, resp. pojmem mafie v užším smyslu. Mafie se krom činnosti zmíněné výše snaží získat i politickou a hospodářskou moc, ovládnout tak veřejný život a v konečném důsledku i stát, případně neutralizovat trestní postih ze strany státu a jeho represivní složky.³⁵

3. Druhy, význam a vývoj strukturálního uspořádání organizované kriminality

3.1 Klasické zločinecké organizace a jejich struktura

Hierarchická vnitřní organizační struktura zločineckých organizací patří k základním znakům organizované kriminality, který ji kvalitativně odlišuje od kriminality obecné, resp. způsobu jejího páchaní. Je sjednocujícím prvkem pro znaky ostatní a umožňuje velice efektivní činnost a pružnou reakci na jakékoli vnější vlivy. V rámci páchaní trestné činnosti znesnadňuje její odhalování a objasnění a zvyšuje její rozsah.

Z hlediska typologie zločineckých organizací lze v plné míře odkázat na to, co bylo řečeno výše v rámci obecné definice organizované kriminality. Je velice problematické podat všeobecné informace o obecné struktuře zločineckých organizací a to jak z hlediska jejich odlišné organizace v rámci konkrétních vnějších podmínek, tak i konspirativnosti tohoto fenoménu, který nám neumožňuje zkoumání tohoto jevu ve

---

³⁵ NOŽINA, M. Globalizace organizovaných kriminálních aktivit a mezinárodní bezpečnost IN NOŽINA, M. Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, Koniasch Latin Press, 1997, s. 12.

vědecky dostatečné míře. V neposlední řadě vždy záleží na úhlu pohledu konkrétního autora.

Z hlediska základního rozdělení prototypů zločineckých organizací pro účely této práce lze vycházet z poznatků tuzemských autorů, kteří uvádí jednak tzv. „klasický“ typ zločinecké organizace.

Jedná se o subjekt vývojově starší, který spadá do počátků vzniku klasických zločineckých skupin, jak o nich bylo pojednáno výše a společenského prostředí tehdejší doby. „Tento typ je založen na silných osobních vztazích s důrazem na rodinné vazby, vysokým stupněm konspirace s tendencí použití přímočarých a drsných postupů v kombinaci s násilným jednáním.

Proti němu stojí typ manažersko-podnikatelský jako vývojově mladší a strukturálně vyšší. Konstituuje se poměrně nedávno, jako reakce na společenské, politické a sociální změny. Je založen na funkčních vztazích a sofistikovaných postupech v rámci své organizace i způsobu páchaní trestné činnosti, kde násilí funguje pouze jako prostředek ultima ratio a skupina se snaží působit zdánlivým dojmem přesného dodržování zákonů a legálního působení.“³⁶

Tuto definici ve svém díle zmiňují i Jan Musil a Miroslav Scheinost, kteří se s ní do jisté míry ztotožňují, když ve své typologii hovoří o mafiánských organizacích na principu rodinných klanů s úctou k tradici a autoritářským vůdcem. Tato osoba zde hraje podstatnou úlohu, když svou pozici odvozuje nejen od ekonomického postavení, ale právě i rodinného původu, společenského statusu, inteligence, předchozích kriminálních zkušeností apod.

Organizace má poté rigidní vícestupňovou strukturu s vojenským způsobem řízení. Je vyžadována absolutní poslušnost, loajalita a dodržování disciplíny se striktní soudržností, časovou trvalostí a paternalismem. Organizace pečuje o své členy, případně jejich rodiny apod. Tento typ je charakteristický pro Itálii, USA, Japonsko (srov. s příslušnými částmi druhé kapitoly této práce) a Latinskou Ameriku.

Druhý typ poté v určitém protikladu (či spíše na základě přirozeného vývoje) představuje uskupení volnějšiho charakteru, typické pro dnešní západní Evropu, USA,

---

³⁶ Viz OSMANČÍK, O. Projekt výzkumu etiologie násilných projevů organizované kriminality. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994, interní materiál, cit. podle NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s 404.

Japonsko a další ekonomicky a politicky vysoce rozvinuté země. Neakcentuje tolik na osobu vůdce a svým členům umožňuje určitou participaci na řízení skupiny, volnější režim, jakož i absenci paternalistických tendencí. Struktura organizace je méně formální, jakož i vztahy mezi jejími členy, kde není tolik znatelný rys subordinace a konspirace. Skupina je na druhé straně méně soudržná, více flexibilní a časově relativně nestálá. Pojítkem je především společný „obchodní zájem“ v užším slova smyslu.³⁷

Pro alespoň rámcovou představu struktury zločineckých organizací dále uvedeme tři pravděpodobné modely, jak je ve svém díle uvádí Jan Musil a Miroslav Scheinost. Jsme si vědomi toho, že jde pouze o jakési ideální typy s jistou dávkou pravděpodobnosti, které díky pružné reakci organizované kriminality na změnu a odlišnost vnějších podmínek nelze brát jako absolutní.

V tzv. síťovém modelu jsou vztahy kooperace a podpory mezi jednotlivými členy dané organizace relativně volné. Hierarchická struktura organizace zajišťuje primárně stabilitu a kontinuitu skupiny, ale nevykonává přímou řídicí funkci vůči jednotlivým členům a akcím jimi páchaným. Členové tedy sami plánují a organizují své aktivity a za tímto účelem vytváří pro kooperaci a spolupráci dočasné účelové struktury (příkladem tohoto modelu mohou být např. čínské triády - viz příloha č. 3 a č. 4 diplomové práce.

V tzv. buněčném modelu je organizace tvořena více skupinami, buňkami, které jsou spolu v souřadném postavení. Každá tato buňka je relativně nezávislá na buňkách ostatních a může tak provádět, řídit a organizovat své aktivity zcela samostatně. Pokud dojde k odhalení a zničení některé buňky, neohrozí tato situaci dále organizaci v její činnosti. Hlavní centrála organizace jen koordinuje činnost celé skupiny v rámci společných strategických zájmů, nezasahuje však vůbec do jednotlivých operací buněk. Příkladem této struktury mohou být některé latinsko-americké drogové kartely a organizace zabývající se nelegální migrací a obchodem s lidmi.

Pyramidální model poté představuje jednotnou, monolitickou organizaci s rigidní vertikální hierarchií vztahů nadřazenosti a podřízenosti. Rozsah a míra pravomocí jednotlivých členů jsou přímo závislé na jejich postavení v rámci strukturálního žebříčku. Veškerá činnost organizace je absolutně řízena z jejího

---

³⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s 404-405.

hlavního centra na principu, kdy vyšší článek organizace řídí a absolutně odpovídá za články nižší (na tomto principu fungují klasické zločinecké organizace jako je sicilská Mafie, italská Camorra, japonská Yakuza, americká Cosa Nostra a další - viz přílohy č.1, 2 a 5 této práce.³⁸

Již výše jsme uvedli, že vymezit všeobecnou vnitřní organizační strukturu zločinecké organizace je úkol prakticky nemožný. Přesto můžeme říci, že existuje jakýsi společný znak pro klasické zločinecké organizace. Tím je třístupňové organizační uspořádání, které je tvořeno nejvyšším vedením (první stupeň), středním článkem a řadovými členy (třetí stupeň). Každá složka vykonává z kvantitativního i kvalitativního pohledu odlišný typ činnosti, které ve svém součtu vytváří zločineckou organizaci v rámci čtvrtého typu skupinové trestné činnosti.

Nejvyšší vedení stojí na špici hierarchie a danou organizaci strategicky a koncepčně vede, zabezpečuje její stabilitu, kontinuitu a rozvoj. Jedná se buď o jednoho „šéfa“, případně skupinu šéfů, kdy tato jejich nelegální činnost je obvykle kryta legální činností, podnikáním, které slouží rovněž k vytváření a rozvoji kontaktů s legálním ekonomickým a politickým světem. Vedení má pro svou činnost k dispozici velké množství odborných poradců a to jak přímo členů organizace, tak i externích, což opět souvisí s logikou informovaného vedení v rámci legálního podnikání.

Vlastní trestná činnost je organizována prostřednictvím tzv. středního článku, který je tvořen relativně samostatnými nižšími vůdci a jejich pomocníky, kteří přímo řídí podskupiny páchající samotnou trestnou činností. V jejich gesci je primárně naplánování a zorganizování akcí. Zároveň tento střední článek vytváří jakousi izolační vrstvu mezi nejvyšším vedením, které se na samotné trestné činnosti samo nepodílí a jeví se navenek jako bezúhonné, i když koncepčně je právě oním mozkiem a řídicím centrem organizace.

Samotný styk mezi nejvyšším vedením a tímto středním článkem je realizován prostřednictvím styčných osob k tomu určených.

---

³⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s 405-406.

Třetí stupeň v hierarchii poté tvoří řadoví členové, kteří přímo páchají vlastní trestnou činnost (naplánovanou středním článkem), případně vykonávají další doplňující aktivity v rámci tohoto páchání.³⁹

Německý kriminolog Schneider ve svém tzv. systémovém přístupu dále v rámci tzv. „klasického“ typu zločineckých organizací, jak jsme jej vymezili výše, rozlišuje mezi jednak tradičním neformálním rodinným systémem vztahů. Ten vzniká chováním v určitém hodnotovém prostředí a spojuje v sobě příbuzenský i obchodní aspekt. Typickým příkladem jsou jihoitalské zločinecké organizace v rámci tamějšího pojetí rodiny (viz opět příslušné části 2. kapitoly této práce a přílohy č. 1 a 2 této práce)

Jako další podskupinu vymezuje organizaci s volným (neformálním) systémem vztahů, který nazývá „zaměstnání v podsvětí“. Ta je složena na jedné straně z tzv. zločinců z povolání, kteří soustavně páchají trestnou činnost jako svůj způsob obživy. Na straně druhé potom ze zločinců z povolání, kteří se na primárních kriminálních aktivitách skupiny nepodílejí přímo, ale jen z pozadí poskytují určité služby v rámci jejího provádění a to za podíl ze zisku spolu s podstoupením rizika odhalení a potrestání. Jedná se o různé poradce a externí pracovníky (bližší vymezení a role tzv. externistů v rámci těchto skupin viz dále). Tento model je příznačný pro formy organizované kriminality v západoevropských zemích současné doby (příkladem této podskupiny může do jisté míry být i pravděpodobná struktura ruskojazyčných skupin působících na území České republiky – viz příloha č. 6 diplomové práce).

Poslední podskupinu představuje racionální (formální) sociální systém s pevnou byrokratickou, hierarchickou a vysoce autoritativní organizací své činnosti, reflektující např. typ organizované kriminality v USA (srov. opět příslušné výklady v 2. kapitole této práce a přílohu č. 2 této práce).⁴⁰

Podstatu tohoto členění můžeme spatřovat v určení, zdali organizace funguje a její vztahy jsou odvislé od autoritativně daných pravidel, která je nutno bezpodmínečně respektovat na bázi příkazu bez širšího odůvodnění. Tak je tomu v třetím případě.

Pravidla mohou ale naopak vycházet z jakéhosi širšího sociokulturního rámce, který poskytuje vysvětlení, odůvodnění a legitimitu daných příkazů, odkazuje se na určité vyšší hodnoty, tradice apod. viz první typ. Daný jedinec (člen) poté tato pravidla

---

³⁹ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s 409-410.

⁴⁰ SCHNEIDER H. J. Kriminologie. 3. Auflage. München: C. H. Beck, 1992, s. 151-154.

dodržuje ne proto, že by musel, případně ze strachu, ale spíše je bere jako něco přirozeného. Naplňuje tak očekávání svá i svého okolí, čímž může být v konečném důsledku jeho oddanost a příslušnost k dané skupině silnější.

Druhý typ poté představuje jakousi pragmatickou a racionální strukturu založenou do určité míry na primárně podnikatelském základu. Pojítko společného velkého zisku a realizace jeho co nejjednoduššího dosažení, stejně tak jako neodhalení dané činnosti, v podstatě nahradí účel jak striktní a rigidní organizace uvnitř skupiny a pravidel k tomu směřujících, tak i jakousi auru tradic, vyšších hodnot a norem na principu morální soudržnosti.

3.2 Moderní formy organizované kriminality

Jako reakce na společenský a ekonomický vývoj v rámci přibližně posledních sta let se hlavně v západní Evropě buď přímo nově utváří, případně vyvíjí z tradičních forem organizované kriminality postupně v rámci dílčích kroků a změn, nová dimenze tohoto jevu. Postupem času se stává dokonce samostatným a vývojově vyšším typem „zločinecké organizace“, kdy klasický typ je v podstatě vytlačen do pozadí.

Ukázalo se totiž, že velké zločinecké organizace s rigidní hierarchickou strukturou byly velmi snadno identifikovatelné a staly se relativně snadným cílem represivních složek. Proto situace vedla mimo jiné k částečné decentralizaci s pružnějšími organizačními vazbami, kdy menší a vzájemně spolupracující organizační jednotky jsou efektivnější a hlavně bezpečnější z hlediska případného odhalení, resp. ohrožení celé organizace. Dále umožňují pružnou reorganizaci aktivit v souladu s prudce se měnící společenskou poptávkou a trendy služeb.

Jako názorný příklad můžeme uvést část závěrů výzkumu italské autorky Letizie Paoli, který se zaměřuje na nelegální obchod s drogami v některých evropských státech. Podíváme-li se třeba na situaci v Německu, je zde tento jev mimo jiné popisován jako fenomén zahrnující široké možnosti obstarání dodávek drog pro jejich následné prodejce s různorodostí distribučních cest a minimálními možnostmi pro monopolizaci. Jedná se o relativně malé a na sobě nezávislé skupinky strukturované na bázi rodiny, v rámci pokrevního příbuzenství, určitého etnika, případně téměř malých sekt, kde jsou lidé obklopení kolem charismatického vůdce, který organizuje jejich činnost apod.

Skupinky pracují primárně samostatně v menším rozsahu, tudíž se nepodaří vytvořit monopol pro konkrétní činnost. Z hlediska jejich organizace se jedná o horizontální organizační strukturu. Paoli používá pro tuto situaci příměr, že se nejedná o řeku s jedním silným proudem, ale velké množství na sobě nezávislých potoků.⁴¹

Tyto nové skupiny využívají při své činnosti v mnohem větší míře služeb externích spolupracovníků. Ti nejsou pevnou součástí konkrétní „organizace“, takže v případě jejich zadržení téměř nehrozí riziko prozrazení celé skupiny. Navíc disponují jen informacemi nezbytnými k provedení aktuální trestné činnosti a v rámci komunikace nejednají přímo se členy organizace, ale prostředníky k tomuto určenými viz níže.

Dalším specifikem externistů je, že vzhledem k jejich velmi úzké a přitom vysoce odborné specializaci pro konkrétní druh trestné činnosti (např. dotační podvody, finanční kriminalita apod.) je z hlediska jejího organizovaného páčání, v reakci na fungování dnešní moderní společnosti, nejideálnější cestou tyto osoby takto najímat a spolupracovat s nimi, než je rekrutovat jako kmenové členy zločineckých organizací. Těmito aspekty tedy přesně zapadají do nové struktury a způsobu páčání trestné činnosti těchto skupin.⁴²

Tento nový organizační model organizované kriminality je dále založen na výhradně funkčních vztazích, jedince spojuje pouze zájem na vysokém zisku. Trestná činnost je páčána (oproti předchozímu typu) vysoce sofistikovaným způsobem. Násilí je bráno jako prostředek ultima ratio a v takovémto případě je páčáno zásadně externími subjekty, aby nebylo možné jej přičítat dané organizaci. Dalším podstatným rozdílem v rámci srovnání těchto dvou typů je, že tzv. manažersko-podnikatelský typ je založen, resp. se snaží působit na veřejnosti jako bezúhonný. Dokonce je často činný v rámci dobročinných aktivit, aby tak fiktivně vyvolával ochranný a čestný dojem a o to více maskoval svou skrytou nelegální činnost.

Jak bylo již naznačeno výše, v tomto typu jsou zločinecké aktivity organizovány a řízeny převážně subjekty, které jsou navenek známí jako solidní a důvěryhodní

---

⁴¹ PAOLI, L. The invisible hand of the market: the illegal drugs trade in Germany, Italy and Russia IN van DUINE P. C., von LAMPE K., NEWELL, J. L. Criminal finances and organising crime in Europe. Wolf Legal Publishers, 2003, s. 21-23.

⁴² ADAMOLI, S., Di NICOLA, A., SAVONA, E. U. et al. Organizovaný zločin ve světě. Helsinky: HEUNI, 1998 In SCHEINOST, M. Organizovaný zločin a odpověď mezinárodního společenství. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 18-19.

podnikatelé. Samotná trestná činnost je páchána prostřednictvím externistů, kteří nemají sebemenší spojitost s legálním podnikáním skutečných organizátorů. Jako spojující komunikační článek mezi těmito stranami je opět využíváno dalších externistů, kteří plní pouze tuto komunikační funkci, aniž by byli členy jakékoli strany, pro kterou tvoří sprostředkovatele. Díky tomu je trestná činnost ještě více maskovaná, nesnadno odhalitelná a případně prokazatelná většinou pouze jednomu článku tohoto řetězce. Nedochází k podstatnému ohrožení zbytku skupiny, i když v tomto smyslu se o homogenní skupiny v podstatě nejedná, což je právě ono vývojové a kvalitativní specifikum tohoto typu.⁴³

Z informací výše uvedených je patrná tendence a schopnost organizované kriminality pružně reagovat na společenské změny a procesy z hlediska adaptace a udržení si možnosti nepřetržitého vykonávání nelegálních aktivit za účelem zisku, případně vlivu na společnost. Za použití příměru a podobnosti v rámci zákonného podnikání můžeme říci, že tak jako úspěšné legální podniky musí vždy držet krok s dobou, tedy maximálně investovat do nových technologií, postupů, případně obměňovat spektrum svých aktivit, aby si udržely svou přední pozici, platí tento princip úplně stejně v podmínkách organizované kriminality. Vzhledem k obrovskému technologickému a ekonomickému rozvoji světa v posledních letech, stejně tak jako rychlým celospolečenským změnám, globalizaci a celkové vyšší složitosti fungování vyspělých států se v těchto místech organizovaná kriminalita (tak jako vždy) musí maximálně přizpůsobit, aby si zajistila své další fungování a rozvoj. Stává se tak ještě více utajenou a na první pohled pro většinu obyvatel nepostřehnutelnou, tudíž tím spíše neodhalitelnou.

Její postupy, činnost a rozpínavost se stávají stále více sofistikovanější. Snaha o legalizaci aktivit a nelegálně získaných prostředků hlavně prostřednictvím legálního podnikání a obchodu se stává dominujícím prvkem. Stejně jako snaha o ovládnutí veřejných institucí ve svůj prospěch, která se stává tím více důmyslnější, čím menší jsou možnosti jednoduchého a přímého postupu v této oblasti z hlediska zákonů a hlavně veřejné kontroly.

---

⁴³ NĚMEC, M. Mafie a zločinecké gangy. Aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých GANGŮ a MAFIÍ a boj proti nim. Praha: Eurounion, 2003, s. 118-120

Je nutné vycházet z teze řečené v úvodu práce, že tak jako lidstvo od nepaměti provází snaha organizovat svou činnost pro její efektivnější výkon a stejně tak jej provází sklony ke kriminálnímu jednání určitých jeho jedinců v rámci společnosti, vzniká (a vždy do jisté míry vznikat bude) tendence k páčání kriminálního jednání organizovaným způsobem provedení. Proto by měl být tento fenomén kontinuálně zkoumán a sledován, kdy těchto poznatků bude využito k jeho potlačování a co nejvyšší regulaci.

4. Metodika vyšetřování organizované kriminality

4.1 Kriminalistická charakteristika organizované kriminality

Z hlediska kriminalistické charakteristiky organizované kriminality musíme vždy vycházet v první řadě z poznatků kriminologických. Specifika tohoto jevu, která jej odlišují v rámci dalších druhů kriminality, jsou stěžejním bodem i zde. Jak bylo zmíněno již výše, představuje organizovaná kriminalita určitý kvalitativně odlišný způsob páčání obecné kriminality, resp. určitých jejích druhů. Jako nejvyšší typ skupinové trestné činnosti, který se výrazně odlišuje v rámci všech měřítek od ostatních, nižších forem takto páchané kriminality, proto vyžaduje speciální přístup orgánů činných v trestním řízení v rámci jejího odhalování a vyšetřování, a tedy speciální metodiku vyšetřování.

U organizované kriminality se z hlediska skutkových podstat trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku (ani v rámci kriminalistické metodiky) nejedná o homogenní skupinu. Je proto vždy nutné v rámci speciální metodiky vyšetřování tohoto jevu aplikovat také ostatní metodiky vyšetřování a to podle toho, jaké trestné činy byly tímto způsobem spáchány (např. vyšetřování loupeží, vražd, hospodářské kriminality a jiné).⁴⁴

Pokud vyjdeme z definice citované na začátku práce, že: „Organizovaná kriminalita je soustavná a plánovitá trestná činnost páchaná hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba činnosti a jejímž primárním cílem je dosažení

---

⁴⁴ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 531.

vysokého zisku⁴⁵, tak právě v rámci aspektu zisku budeme pohlížet na páchanou trestnou činnost.

Ohledně typických forem organizované kriminality můžeme trestnou činnost těchto skupin rozdělit do dvou částí a to na fázi tvorby a fázi realizace zisku.

Typickými formami organizované kriminality ve fázi tvorby zisku jsou zejména tyto zločinecké aktivity: výroba, přeprava a distribuce omamných a psychotropních látek, organizovaná prostituce a hazardní hry, nelegální obchod se starožitnostmi a uměleckými předměty, krádeže motorových vozidel, nelegální obchod se zbraněmi, výbušninami a strategickými surovinami, padělání a pozměňování dokladů, peněz a platebních prostředků, nelegální migrace osob a zprostředkovávání práce cizincům, hospodářská kriminalita, počítačová kriminalita, kriminalita spojená s násilnými formami v rámci konkurenčního boje zločineckých struktur a násilná kriminalita ve vztahu k ostatním subjektům (nájemné vraždy, vydírání, vybírání výpalného – racketeering, bankovní loupeže, loupeže přepravovaných nákladů a jiné).

Pro fázi realizace zisku jsou pro organizovanou kriminalitu typické zejména: Kriminalita spojená s legalizací zisku (tzv. praní peněz), kriminalita spojená s pronikáním těchto zločineckých struktur do státní správy (např. korupce), kriminalita spojená s nelegálním získáváním politické moci, kriminalita spojená s obstaráváním státních a jiných zakázek.⁴⁶

Důležité je zmínit, že k legalizaci výnosů z trestné činnosti dochází velmi často právně nezávadným způsobem v rámci zákonného podnikání. Jedná se o zakládání společností, poradenských firem, investice do průmyslu a dalších oborů. Při samotném určení formy a způsobu investice se skupina rozhoduje podle podobných měřítek jako klasický subjekt s volnými finančními prostředky, pro které hledá co nejlepší zhodnocení. Specifikum představuje preference takových forem legalizace výnosů, které umožňují jako sekundární výsledek etablování vrcholných představitelů zločineckých skupin ve společenských strukturách s případným ziskem dalšího vlivu pro danou organizaci. Zdárné etablování poté umožní rozšiřovat a podporovat její kriminální aktivity, tentokrát však již z pozice oficiálních, zákonem zřízených

---

⁴⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s 395- 396.

⁴⁶ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 531-532.

veřejných institucí. Důležitou roli hraje i získání dobré pověsti se zdáním bezúhonnosti z hlediska veřejného mínění, které důmyslně opticky kryje skutečnou kriminální činnost.

V souvislosti s přirovnáním organizované kriminality k zákonnému podnikání a jejímu fungování, resp. poskytování zboží a služeb na principu nabídky a poptávky je vhodné na tomto místě zmínit další podstatnou odlišnost tohoto jevu od ostatních druhů kriminálního jednání. V literatuře se tento jev často označuje jako snaha organizovaného zločinu o tzv. „victimless crime“, tedy zločin bez oběti. „Oproti ostatním formám kriminality je v tomto případě u převažujícího množství ziskových aktivit organizovaného zločinu cílový objekt skutečně spíše v postavení „zákazníka“, resp. klienta než oběti (ať už se jedná o kupce pašovaného, padělaného, či odcizeného zboží, nelegálně přepravovaného migranta, konzumenta drog, nelegálního sázkaře, návštěvníka erotického podniku apod.). Ačkoli samozřejmě organizovaný zločin často zneužívá tísně, či jiné situace „zákazníka“, kterého obvykle dostává do závislého a nevýhodného postavení, případně tuto tíseň sám vytváří, zůstává podstatným znakem tohoto vztahu osobní aktivní zájem zákazníka na získání dané služby či zboží poskytovaného organizovaným zločinem, tedy aktivita vyvíjená ze strany tohoto zákazníka, což je zcela odlišná situace od postavení klasické oběti trestné činnosti. Klient-zákazník se tím stává aktivním „spoluhráčem“ organizovaného zločinu; ne sice v míře, abychom jej mohli podle trestního práva označit za spolupachatele, nicméně v míře, která významně snižuje riziko pro organizovaný zločin, protože zákazník nemá zájem na odhalení svého dodavatele, a tím znemožnění přístupu k poskytovanému zboží a službám.“⁴⁷

Právě toto specifikum organizované kriminality, kdy se v rámci její primární trestné činnosti nejedná o bezprostřední poškození oběti, které jinak patří k základním znakům téměř všech ostatních druhů kriminality, (jistou výjimku představuje např. kriminalita hospodářská, o jejímž vztahu s organizovaným zločinem bylo pojednáno výše) vytváří významné překážky při jejím odhalování, objasňování a vyšetřování.

Orgány činné v trestním řízení musí tudíž na tento fakt brát při své činnosti

---

⁴⁷ SCHEINOST, M. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*. 2004, roč. 37, č. 4, s. 264-265.

zřetel a postupovat v rámci vyšetřování při možné domněnce, že určitá trestná činnost byla spáchána tímto způsobem, obezřetně.

Nutno zdůraznit, že z hlediska celkové trestné činnosti organizovaný zločin vytváří i typické oběti. Obvykle se bude vždy jednat o jakýsi vedlejší efekt jejich primárního podnikání, např. v rámci doprovodných a krycích aktivit, jak o nich bylo pojednáno výše, případně o specifickou činnost těchto skupin, jako je tzv. racketeering, který byl zmíněn v první kapitole práce. Může se také jednat o specifický způsob páchaní tradičních forem kriminality profesionálním způsobem za účelem trvalého zisku jako např. loupežná přepadení, případně trestná činnost, kde v roli poškozeného vystupuje stát, jak je tomu často právě z hlediska organizované hospodářské kriminality.

Lze tedy shrnout, že snaha o „victimless crime“ nepokrývá zdaleka celkovou činnost organizované kriminality, ale jedná se o významný a relativně častý aspekt tohoto jevu, který je doprovázen vždy alespoň v určité míře tradiční kriminální činností a její typickou obětí. Pokud je však tento aspekt v rámci trestné činnosti organizovaného charakteru přítomen, podstatně snižuje riziko odhalení a potrestání takových aktivit a zásadně ztěžuje jejich vyšetřování orgány činnými v trestním řízení. Ty jsou obvykle nuceny se v rámci svého šetření zaměřit na jiné faktory, právě např. na doprovodné a krycí aktivity skupiny a na základě těchto poté (jakoby oklikou) proniknout do zločinecké organizace a k její primární trestné činnosti. To je samo o sobě z hlediska kriminalistické taktiky úkol velice obtížný jak z hlediska naplánování postupu vyšetřování a možných rizik v jeho průběhu, tak i pro zdárné zajištění relevantních stop, důkazů a následné dokazování v rámci trestního procesu.

4.2 Typické podněty a zvláštnosti předmětu vyšetřování

Vzhledem k tomu, že organizovaná kriminalita je z hlediska zvláštní části kriminologie i kriminalistické metodiky specifický druh trestné činnosti sui generis, resp. specifický způsob jejího páchaní, není obvykle ve fázi oznámení, resp. zjištění jednotlivého skutku trestného činu možné určit, zda se jedná o projev tohoto jevu, resp. zda byl takový skutek v jeho rámci skutečně spáchán. Z tohoto důvodu můžeme za specifický podnět, který poukazuje na určitou pravděpodobnost, že se jedná o organizovaný trestný čin, označit pouze kriminální spisy zpracované službami

kriminální policie a vyšetřování. Jedná se zejména o zvláštní útvary jako je Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování a Útvar odhalování korupce a finanční kriminality.⁴⁸ Na objasňování organizované kriminality se dále nemalou měrou podílejí celní orgány a zpravodajské služby.

Avšak i takto získané informace (obzvláště na počátku trestního řízení) bývají velmi mnohoznačné a nesourodé. Rozhodnout v takové situaci, zdali se může jednat o organizovanou kriminalitu a v návaznosti na to upravit postup vyšetřování, není lehké.

Předmět vyšetřování vychází jednak z druhů konkrétní trestné činnosti spáchané zločineckou organizací (za použití obecných metodik vyšetřování) a dále je doplněn o specifické znaky organizované kriminality.

Jedná se v první řadě o okolnosti vzniku a strukturu organizace. Jak bylo již zmíněno výše, nebezpečnost a hrozba organizované kriminality, která ji odlišuje od kriminality obecné, tkví v rozvětvenosti skupiny, která ji promyšleným způsobem systémově páchá. Pokud by se bezpečnostní složky tímto jevem nedostatečně zabývaly a věnovaly se až již pouze ostatním druhům obecné kriminality, případně pouze činům spáchaným zločineckou organizací, ale jen v rámci obecných metodik vyšetřování, budou vždy řešit pouze následek, ale nikoli příčinu. To platí jak v rámci celkové kriminality na daném území, tak v případně kriminality organizované, resp. trestných činů takto spáchaných.⁴⁹

Dá se tedy říci, že na základě zjištěné trestné činnosti se může vyskytnout určitá pravděpodobnost, že by mohla být spáchána organizovaně. Tato domněnka se v průběhu vyšetřování potvrdí a vyšetřování se začne ubírat dalším směrem, který ve své důležitosti začíná převažovat nad objasňováním konkrétních trestných činů, resp. s nimi tvoří jednotný celek propojený specifickým systémem vztahů a subjektů.

Zmapování struktury organizace a jejího složení je poté dalším krokem, který nám odkryje systém vztahů a fungování celé skupiny. Umožní identifikovat jednotlivé členy, jejich funkce a postavení v tomto systému vztahů, jakož i úlohy, které v něm vykonávají. Na stejném principu současně probíhá identifikace externích spolupracovníků a jejich role v rámci kriminálních i nekriminálních činností skupiny. Je

---

⁴⁸ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 533.

⁴⁹ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 533-534.

nutné zdůraznit, že zmapovat kompletní strukturu organizace, její celkovou trestnou činnost, systém fungování a propojení s dalšími subjekty, jakož i identifikovat všechny její členy, s důrazem na nejvyšší vedení a prokázat jim zákonným způsobem tuto trestnou činnost je úkol velice nesnadný a obtížný. Tento problém navíc v současné době ještě násobí skutečnost, že: „Velké těžkosti při odhalování a potírání zločinnosti způsobuje i fakt, že v současnosti existuje a stále roste počet tzv. malých organizačních zločineckých struktur, které přestože se svojí velikostí a záběrem zájmu podstatně liší od typických aktivit členů podniku zločinu, snaží se páchat obdobné trestné činy. (...) Takto páchaná zločinnost se obtížně objasňuje především proto, že rozsah a pestrost těchto aktivit velice často neodpovídá, díky velikosti organizované skupiny, jejím možnostem. Tyto zločinecké organizace o různém počtu členů zpravidla vystupují jako samostatné organizační celky, zdárně praktikující a účelovým způsobem realizující řadu úkonů (...) Při vyšetřování takto páchaných trestných činů nejsou nalezeny obvykle důkazy o zločinnosti páchané členy typicky strukturované zločinecké organizace.“⁵⁰

Vzhledem k tomu, že ústředním motivem organizované kriminality je zisk (ať již se jedná o peněžní prostředky, nemovitosti a další formy), je dalším důležitým krokem v průběhu vyšetřování jeho zjištění, prokázání nelegálního původu a zajištění. Právě finanční prostředky jsou totiž hnacím motorem a zároveň též Achillovou patou organizované kriminality, resp. zločinecké organizace. Pokud se podaří zjistit druhy a výši těchto prostředků a poté je i úspěšně zajistit, např. obstavením bankovních účtů apod., bude to mít na chod, resp. ochromení fungování organizace dalekosáhlé důsledky. Nejenže v ideálním případě nebude moci dále pokračovat v páchání trestné činnosti a svém dalším rozvoji, ale postupem času začne ztrácet i mocenský vliv a stagnovat. Přestane disponovat prostředky na svou obranu a to jak ve sféře právní např. prostřednictvím špičkových obhájců, tak i v rámci nelegálního zametání stop a jakékoli snahy o ovlivňování vyšetřování.⁵¹

Jako reakce na výše zmíněný mezinárodní aspekt organizované kriminality v rámci globalizace dnešního světa je nezbytně nutné od prvotních fází vyšetřování brát zřetel na vysoce pravděpodobné napojení tohoto jevu na mezinárodní zločinecké

---

⁵⁰ RYBÁŘ, M. a kol. Kriminalistika Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů. 1. vydání. Plzeň: NAVA, 2008, s. 136.

⁵¹ KARABEC, Z., MUSIL, J., Účinnost právních prostředků proti organizovanému zločinu. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s 45-46.

struktury. Orgány činné v trestní řízení zde musí využít možnosti součinnosti a dobrého partnerství se svými kolegy ze zahraničních zemí v rámci všech moderních prostředků komunikace a spolupráce a zároveň i s mezinárodními organizacemi jak na světové (INTERPOL), tak i regionální a evropské úrovni (EUROPOL, SIRENE apod.).

Organizovaná kriminalita patří mezi nejzávažnější formy trestné činnosti a jako taková si vyžaduje daleko vyšší potřebu co nejužší koordinace a spolupráce, než je tomu třeba při vyšetřování tradičních forem zločinnosti. Všechny policejní a justiční složky činné v trestním řízení s tímto elementem musí být vysoce vyškoleny, schopny adaptace a případných inovací své činnosti v rámci stále se měnících a zdokonalujících forem tohoto fenoménu a jím páchané trestné činnosti, jakož i prostředků k tomu využívaných. Nezbytným aspektem pro úspěšný boj proti organizované kriminalitě jsou dále také zkušenosti u všech osob činných v tomto procesu.⁵²

4.3 Zvláštnosti počátečních a následných úkonů a zvláštnosti vyšetřovacích verzí

System počátečních úkonů u organizované kriminality vykazuje zásadní specifika oproti postupu při vyšetřování obecné trestné činnosti.

U většiny druhů kriminálního jednání se uplatní „klasický postup od trestného činu k pachateli“. Na základě zajištění všech forem stop na místě spáchání činu, případně u souvisejících subjektů, svědků apod. a jejich zakomponováním do dalších zjištěných okolností, by nás toto vše mělo přivést až na stopu konkrétního pachatele.

Tento postup však v případě organizované kriminality neumožňuje zdokumentování a rozkrytí zločinecké organizace, která je těchto činů skutečným organizátorem a původcem. Dopadení „pouhých“ konkrétních pachatelů vyšetřované trestné činnosti je nedostačující, jelikož na jejich místa jsou v krátké době dosazeni noví jedinci. Celková činnost organizace je zpravidla omezena jen dočasně a částečně. V konečném důsledku spíše dochází ke zdokonalení a zefektivnění činnosti jako reakce na předchozí odhalení orgány činnými v trestním řízení.

---

⁵² RYBÁŘ, M. a kol. Kriminalistika Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů. 1. vydání. Plzeň: NAVA, 2008, s. 139-140.

System odhalování, objasňování a vyšetřování organizované kriminality spočívá v počátku na zjišťování a monitorování potenciálních indikátorů tohoto jevu v rámci spáchané trestné činnosti. Jedná se o primární charakteristické znaky organizované kriminality, jak o nich bylo pojednáno výše.⁵³

Stejným způsobem je postupováno i z hlediska sekundárních (doprovodných) projevů kriminálního i nekriminálního rázu, které jsou typické pro činnost zločineckých organizací viz první kapitola.

Takto zaznamenané potenciální kriminální i nekriminální projevy organizované kriminality je poté nutné pečlivě zanalyzovat a vyhodnotit. V případě pozitivního vyhodnocení následuje identifikace samotné zločinecké organizace a zadokumentování její předpokládané struktury.⁵⁴ Ta hraje klíčový význam z hlediska fungování skupiny a jako taková představuje hlavní cíl postupu orgánů činných v trestním řízení. Nutno opět zdůraznit vysokou složitost odhalování, objasňování a vyšetřování tohoto fenoménu, kdy získaných poznatků často není dostatek, případně neposkytují jednoznačné závěry. Učinit rozhodnutí o dalším postupu orgánů činných v trestním řízení je značně obtížné a vyžaduje si vysoce odborně proškolené a zkušené pracovníky. Samostatným problémem je poté všechny podstatné skutečnosti v souladu s právem prokázat a učinit je v rámci procesu dokazování přičitatelnými konkrétním subjektům.

Jako další krok, který ovšem může často probíhat paralelně již s některými předcházejícími, poté následuje proniknutí (infiltrace) do této organizace a případné detailnější zmapování její struktury, členů a fungování. Primárním úkolem v této fázi je však dokumentace páchané trestné činnosti za použití operativně pátracích metod a prostředků dle trestního řádu. V této fázi je nezbytně důležité určení vhodného momentu realizace těchto úkonů a to s ohledem na jejich případnou návaznost s předpokládanými zajišťovacími úkony. Vhodný moment realizace těchto úkonů je navíc důležitý pro efektivní součinnost s orgány státního zastupitelství. V rámci provádění těchto vysoce náročných a rizikových úkonů musí mít orgány činné v trestním řízení vždy na paměti, že hlediska jejich infiltrace do dané organizace a provádění dalšího postupu může kdykoli nastat situace vyžadující si okamžitý zásah

---

⁵³ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 534

⁵⁴ PORADA, V. a kol. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 202-203.

bezpečnostních složek k tomu určených se všemi relevantními zajišťovacími úkony.⁵⁵

Jako poslední krok této etapy vyšetřování by měly následovat počáteční vyšetřování úkony s rozvinutím urychleného dokazování spáchané trestné činnosti a struktury zločinecké organizace.

Typickými počátečními úkony budou zejména: „Zadržení členů organizované skupiny, odnětí věcí důležitých pro trestní řízení, sledování zásilky, záměna zásilky, odposlech a záznam telekomunikačního provozu, osobní prohlídky, domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor, ohledání kriminalisticky významných míst a jiných objektů, uzávěry a kontroly cest možného úniku pachatelů, zejména letišť, dálnic, nádraží, informativní výslechy svědků a podezřelých zadržených osob atp.“⁵⁶

Z hlediska zvláštností následných úkonů vzniká specifická situace v rámci výslechu svědků. V souvislosti s tímto typem kriminálního jednání je zásadním problémem především aktuální ohrožení života, zdraví a majetku těchto osob a jejich rodinných příslušníků. Je proto žádoucí využití ustanovení § 55 odst. 2 TrŘ o utajení identity svědka. Tento institut je dále upraven speciálním zákonem č. 137/2001 Sb., *o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením*. V jeho rámci (společně za využití interních předpisů Policie ČR) se vytváří takzvané programy na ochranu svědků se změnou jejich identity, bydliště atd., což v souhrnu poskytuje komplexní a trvalou ochranu těchto osob.

Při vyšetřování organizované kriminality musíme být připraveni na poměrně vysoké riziko lživých svědeckých výpovědí, kdy jeho pravděpodobnost je obvykle vyšší než u ostatních druhů trestných činů. To je způsobeno především z obavy svědků ohledně uskutečnění hrozeb zločinecké organizace, resp. jejích členů. Tyto výhrůžky směřují na nejzákladnější společenské hodnoty jako je život a zdraví jedince, jeho blízkých, pronásledování a tak dále. Nutno dodat, že není možné brát tyto hrozby na lehkou váhu, jelikož skupina je ochotna je do detailů naplnit, často i s vynaložením vysokého úsilí a po dlouhém časovém úseku, jak bylo již ostatně naznačeno výše ohledně sekundárního znaku používání násilí.⁵⁷

---

⁵⁵ PORADA, V. a kol. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 203.

⁵⁶ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 534.

⁵⁷ PORADA, V. a kol. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 205.

Další problém může představovat zapojení samotných osob podávajících svědectví do zločineckých aktivit organizace, z čehož plyne jejich lživá a účelová výpověď, kterou se jednak snaží mařit průběh vyšetřování a dále odpoutat případné podezření od své osoby.

Ze všech těchto důvodů je při vyšetřování organizované kriminality vysoce důležité pečlivě prověřovat jednotlivé svědecké výpovědi, kdy pokud se prokáže jejich pravdivost, pak tuto je nutno potvrdit ještě dalšími důkazy. Mimo jiné se tak vytvoří jakási psychologická bariera proti pozdějšímu tendenčnímu odvolání nebo změně svědecké výpovědi. Jelikož dané skutečnosti budou již prokázány dalším způsobem, nebude mít velký smysl výpověď upravovat.

Z hlediska výslechu obviněných nastává při vyšetřování tohoto fenoménu typická tzv. konfliktní situace. Obvinění odmítají vypovídat, případně vypovídají lživě. Projevuje se zde odraz interních pravidel každé organizace a vytvořené pouto mezi ní a jednotlivými členy, jak o něm bylo pojednáno výše. Členové jednak často vnímají zločineckou organizaci jako svou rodinu a zůstávají jí loajální v jakékoli situaci i v případě vlastního silného strádání. Tento (v podstatě dobrovolný) aspekt poté doplňují ona přísná interní pravidla skupiny, která jakékoli jednání ohrožující organizaci tvrdě a důsledně trestají. Naopak nabízí loajálním členům všemožnou pomoc a podporu jich samotných, resp. jejich rodin.

S tímto souvisí i často absolutně odlišné kulturní prostředí, ze kterého členové organizace pocházejí a z toho plynoucí jazyková a etnická jinakost těchto osob. Při jejich výslechu je nutné brát na tyto aspekty zvláštní zřetel. Jedním ze způsobů bude např. konzultace s odborníkem na tuto oblast, ideálně prostřednictvím bezpečnostních složek z jeho domovského státu v rámci mezinárodní justiční spolupráce, případně jiných civilních odborníků, tlumočnicků, překladatelů apod. Důležitou roli hraje také odborná příprava a další vzdělávání orgánů činných v trestním řízení zabývající se touto problematikou.

Samozřejmostí je poté fakt, že se v těchto případech pracujeme vždy s vícero obviněnými, tudíž jim nesmí být umožněn žádný osobní kontakt, který by zmařil průběh vyšetřování.

V této souvislosti někteří autoři hovoří o tzv. „kontrolované koluzi“: „Ta spočívá v tom, že se po jistou dobu ponechá obviněnému možnost, aby se kontaktoval se

spolupachateli nebo svědky, avšak tyto jeho aktivity jsou kontrolovány, např. odposlechem telefonu podle § 88 TrŘ. Tím se mohou získat nové důkazy.⁵⁸

Z hlediska přípravy výslechu plyne již z výše zmíněného její vysoká náročnost, doplněná v ideálním případě nejen profesionálním a erudovaným přístupem, ale i velkou dávkou zkušeností při vyšetřování tohoto druhu kriminality. I zde platí taktická zásada o maximálním využití hodnoty prvního výslechu, zejména pokud je proveden bezprostředně po zadržení obviněného. Provádění opakovaných výslechů v kombinaci s předkládáním usvědčujících důkazů může být poté vhodné pro případné objasnění rozporů ve výpovědích jednotlivých obviněných, stejně tak jako poukázání na rozpory v jejich samotných původních výpovědích.

Při výsleších se uplatní taktický postup ohledně využití tzv. reflexivních úvah jednotlivých obviněných, kteří si i za situace, kdy si jsou vědomi oněch přísných interních pravidel organizace, nemohou být jisti, že některý z nich nezačal pravdivě vypovídat.

Z hlediska vyšetřovacích verzí reaguje postup orgánů činných v trestním řízení na specifikum tohoto jevu, kdy musí být na jedné straně vytyčeny vyšetřovací verze ohledně jednotlivých spáchaných činů a paralelně s nimi i verze, že trestná činnost byla spáchána organizovaně, resp. organizovanou zločineckou skupinou, resp. zda se jednalo o jednu z forem skupinové trestné činnosti. V rámci těchto verzí se poté posuzuje, zda trestná činnost byla spáchána přímo organizovanou zločineckou skupinou, případně v nižších stupních organizovanosti z hlediska typů skupinové trestné činnosti, jak o nich bylo pojednáno výše, případně „pouze“ v rámci spolupachatelství několika osob.⁵⁹

Pokud se potvrdí původní předpoklad, že se z hlediska spáchaných trestných činů jedná opravdu o organizovanou zločineckou skupinu, následuje vytyčení dalších vyšetřovacích verzí ohledně struktury zločinecké organizace, jejího chodu, funkcí jednotlivých členů, externistů a spojitostí všech těchto prvků v rámci páchané trestné činnosti. Samotné vyšetřování poté obvykle provádí speciálně sestavené týmy za spolupráce dalších policejních útvarů, státních orgánů a institucí, resp. za spolupráce

---

⁵⁸ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 534.

⁵⁹ MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 535.

bezpečnostních sborů dalších zemí a mezinárodních organizací k tomuto určených v rámci pravidel mezinárodní justiční spolupráce.

5. Vybrané souvislosti a instituty postihu organizované kriminality z hlediska trestního práva hmotného

5.1 Vybrané otázky postihu organizované kriminality z hlediska mezinárodního práva veřejného

Fenomén organizované kriminality si z hlediska své závažnosti a společenské nebezpečnosti, obtížného odhalování a vyšetřování, stejně tak jako efektivního trestněprávního postihu vyžaduje speciální instituty v trestním právu hmotném a procesním.

V tomto směru je pro nás zásadní tento jev a trestnou činnost jím páchanou, resp. specifický způsob jejího páchaní právně definovat. Jelikož se v rámci organizované kriminality jedná o problém globálního rázu, který v dnešním propojeném a otevřeném světě nabývá o to větších rozměrů, je vhodné zvolit jako výchozí bod pro jeho právní vymezení oblast mezinárodněprávní.

Jako reakce na výše zmíněnou mezinárodní dimenzi organizovaného zločinu se tak, jako na všechny významné, právem regulovatelné problémy s mezinárodním přesahem, začaly postupně vytvářet tendence pro jeho úpravu na poli mezinárodního práva. Snaha o nalezení společného postupu při řešení tohoto problému probíhala jak v rámci celého mezinárodního společenství, tak i na regionální úrovni.

Za významnou a přelomovou událost z hlediska úsilí mezinárodního společenství ve snaze čelit problematice organizované kriminality se dá považovat uspořádání *Světové ministerské konference o organizovaném transnacionálním zločinu* v Neapoli v roce 1994, svolané z podnětu Hospodářské a sociální rady OSN. „Základní dokument, který přijala *Světová ministerská konference*, se vlastně skládá ze tří částí. Jsou to: 1) Návrh *rezoluce* Valného shromáždění, jež byla následně přijata na jeho 49. zasedání (15. 12. 1994) a v příloze připojené další dva dokumenty, jimiž jsou: 2) *Neapolská politická deklarace* a 3) *Celosvětový akční plán proti organizovanému*

*transnacionálnímu zločinu.*⁶⁰ Nutno dodat, že z hlediska mezinárodního práva byly výše zmíněné dokumenty pouze nezávazné akty doporučující povahy (tzv. soft law), což by mohlo význam této konference relativizovat, další vývoj však potvrdil pravidlo, že takovéto právně nezávazné dokumenty často předznamenávají vznik významných mezinárodních smluv.

Celosvětový akční plán proti organizovanému mezinárodnímu zločinu, který vzešel z této Konference jako podnět pro budoucí vypracování mezinárodní konvence pro boj s organizovanou kriminalitou, tak započal nesnadnou úlohu mezinárodního společenství a dlouhou cestu pro vytvoření tohoto dokumentu.

Se samotnou přípravou bylo započato v roce 1996. Obtížné bylo nejen přesně vymezit vlastní předmět konvence, ale také se vypořádat s často velice rozdílnými justičními a legislativními systémy různých zemí. Nesnadným úkolem v neposlední řadě bylo i vyřešit otázky ohledně principů státní suverenity, které jsou zvláště v rámci mezinárodněprávní trestní problematiky vždy složité.

Konečným výsledkem se v roce 2000 stal návrh textu *Úmluvy OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu*, který byl po projednání na Valném shromáždění OSN v listopadu téhož roku předložen ke slavnostnímu podpisu na konferenci v Palermu, kde ji v první vlně podepsali signatáři ze 120 členských států. Úmluva byla otevřena k podpisu do 12. 12. 2002 v sídle OSN v New Yorku a do tohoto data ji podepsalo celkem 147 států.⁶¹ Při průběhu konference v Palermu zde Úmluvu ve dnech 12. až 15. prosince roku 2000 podepsala i Česká republika. K Úmluvě se po tomto slavnostním podpisu ve velmi krátké době připojilo velké množství států. Informace přednesená na X. zasedání Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici, konaná ve Vídni v květnu roku 2001, uvádí, že do té doby Úmluvu podepsalo 124 států, což ji řadí mezi dokumenty s nejvyšší podporou v rámci OSN vůbec.⁶²

Dalším krokem pro přijetí a vázanost státu Úmluvou je dle článku 36 její ratifikace podle vnitrostátního práva přistoupičích států. Aktuálně je Úmluva

---

⁶⁰ ŠTURMA, P. Přijetí Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Právní rozhledy. 2001, roč. 9, č. 5, s. 241.

⁶¹ KARABEC, Z. Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. Kriminalistika, 2004, roč. 37, č. 1, s. 8.

⁶² SCHEINOST, M. Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, s. 5-6.

podepsána 172 státy, z kterých ji 147 i ratifikovalo. V České republice je tento postup upraven článkem 49 Ústavy ČR, kdy v rámci ratifikačního procesu je nezbytný souhlas obou komor Parlamentu ČR a následná ratifikace prezidentem republiky dle článku 63 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR. Česká republika však do dnešního dne výše zmíněnou Úmluvu zatím neratifikovala, což ji v rámci mezinárodního měřítka zařazuje pod absolutní menšinu států, které tak zatím neučinily.

Podle článku 38 vstupuje Úmluva v platnost devadesátého dne od data, kdy byla uložena čtyřicátá ratifikační listina. Stalo se tak 29. září roku 2003.

Samotná Konvence obsahuje ve svých 41 článcích všechny potřebné mezinárodněprávní instituty pro svou praktickou použitelnost a fungování. Na tomto místě se zaměříme právě na onu mezinárodněprávní definici organizované kriminality a související instituty.

Konvence hned ve svém začátku v článku 2, který pro její účely vymezuje některé pojmy, definuje pojem „*skupina organizovaného zločinu*“, když pod písmenem a) stanoví, že: „*Skupina organizovaného zločinu znamená strukturovanou skupinu tří a více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné dohodě za účelem spáchání jednoho či více závažných trestných činů, či trestných činů stanovených v souladu s touto Konvencí za účelem získání přímého či nepřímého finančního či jiného hmotného prospěchu.*“ „*Závažný trestný čin*“ pak pro účely této Konvence písmeno b) článku 2 vymezuje takto: „*Závažný trestný čin znamená jednání představující trestný čin postihnutelný trestem odnětí svobody v délce nejméně 4 roky nebo závažnějším trestem.*“ Za zmínku stojí dále vymezení „*strukturované skupiny*“ v písmenu c) téhož článku: „*Strukturovaná skupina znamená skupinu, která není náhodně utvořena za účelem bezprostředního páchaní trestného činu a která nemusí mít formálním způsobem definované funkce svých členů, nepřetržitost svého členství ani rozvinutou strukturu.*“⁶³

Předmětem právní úpravy Konvence je tedy viz její článek 3 primárně: „*Prevence, vyšetřování a trestní stíhání: (a) trestných činů stanovených v souladu s články 5, 6, 8 a 23 této Konvence a (b) závažných trestných činů definovaných v článku 2 této Konvence v případech, kdy je trestný čin mezinárodní povahy a zahrnuje skupinu organizovaného zločinu.*“ Definici „*trestného činu mezinárodní povahy*“ pro účely

---

⁶³ SCHEINOST, M. Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, s. 9.

odstavce 1 poté obsahuje druhý odstavec tohoto článku. Ten svým taxativním výčtem stanoví, že o takový čin se jedná jestliže: (a) „je spáchán ve více jak jednom státě“; (b) „je spáchán v jednom státě, avšak podstatná část příprav na něj, jeho plánování, řízení či kontroly se odehrává v jiném státě“; (c) „je spáchán v jednom státě, avšak zahrnuje skupinu organizovaného zločinu, která se zabývá trestnou činností ve více než jednom státě“; nebo (d) „je spáchán v jednom státě, avšak jeho podstatné následky se projevují ve státě jiném.“⁶⁴

Za povšimnutí stojí fakt, že samotná Konvence v podstatě rezignuje na obecné vymezení organizovaného zločinu jako takového. Omezuje se pouze na definování tzv. „skupiny organizovaného zločinu“, resp. „strukturované skupiny“ a dále na právní vymezení její nelegální činnosti a to tzv. „závažného trestného činu“, resp. „trestného činu mezinárodní povahy“. Na jedné straně se určitě jedná o promarnění příležitosti ve využití tohoto zastřešujícího dokumentu celosvětového významu pro všeobecné definování tohoto jevu. V této situaci však musíme mít na paměti mnohotvárnost a složitost tohoto fenoménu se všemi dílčími aspekty, jak byly popsány výše, zde navíc umocněny potřebou nutné shody většiny mezinárodního společenství. Podobné problémy ostatně provázely vznik tohoto dokumentu od jeho počátku. Je vysoce pravděpodobné, že pokud by dokument nebyl vytvořen v současné podobě, nemusel by ve finální fázi vzniknout vůbec, případně za velmi dlouhou dobu. Další otázkou by poté představovalo nalezení jeho většinové podpory v rámci mezinárodního společenství, která je pro smysl dokumentu nezbytná. Z tohoto důvodu se dle mého názoru jeví vytvoření této Konvence jako vysoce přínosné ve snaze o postih a regulaci problému organizované kriminality na mezinárodněprávní úrovni, která je v dnešním globálním světě nezbytná a vyžaduje si progresivní postup.

Snaha o adekvátní reakci na fenomén organizované kriminality samozřejmě v prvopočátku probíhá v rovině jednotlivých států, jak je ostatně z hlediska historie vztahu dualismu mezinárodního a státního práva logické. Odraz organizované kriminality v trestním zákonodárství jednotlivých států vzniká postupně zprvu v zemích a oblastech tímto jevem dle jeho historického vývoje nejvíce zasažených, resp. pociťujících jeho důsledky a další možné ohrožení. To vše v souvislosti s určitou

---

⁶⁴ SCHEINOST, M. Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, s. 10.

společenskou stabilitou každého z nich, demokratickým politickým systémem a fenoménem právního státu. Jak bylo zmíněno výše, postupem času dochází paralelně k právní regulaci tohoto jevu i na mezinárodní úrovni, která se později stává dominujícím prvkem se zásadním vlivem na právní definování a vymezení tohoto problému v jednotlivých státech, což opět souvisím s vývojem vztahu mezinárodního, partikulárního a státního práva v současné společnosti.

5.2 Postih organizované kriminality v českém trestním právu hmotném a s ním související instituty obecné části trestního zákoníku

V relativně krátké historii samostatné České republiky se reakce na organizovaný zločin v trestním právu objevuje až v roce 1995. V tomto roce byl do tehdy platného *trestního zákona* (zák. č. 140/1961 Sb.), konkrétně jeho hlavy III zvláštní části zakotven oddíl čtvrtý, nazvaný *zločinné spolčení*. Pod § 163a byla formulována skutková podstata *účasti na zločinném spolčení*. V § 163b bylo poté obsaženo speciální ustanovení o účinné lítosti a konečně § 163c upravoval beztrestnost agenta. Mimo tento zvláštní oddíl byla problematika organizované kriminality dále reflektována v hlavě IV obecné části téhož zákona, kdy v jejím oddílu třetím, upravujícím výkon a ukládání jednotlivých trestů, byl v § 43 téhož zákona definován *pachatel*, který spáchal trestný čin ve prospěch zločinného spolčení a následující § 44 poté upravoval speciální výměru trestu za takovýto trestný čin. Samotná definice zločinného spolčení byla poté obsažena v hlavě osmé obecné části trestního zákoníku upravující společná ustanovení, konkrétně v § 89 odst. 17.

Do té doby podle tehdejší právní úpravy nebylo v podstatě možné organizovaný zločin z hlediska trestního práva adekvátně odlišit od kriminality obecné a efektivně jej postihovat. „Předchozí právní úprava totiž neumožňovala dostatečně efektivně postihnout založení zločinecké organizace a rovněž jednání, která byla uskutečňována členy zločineckých organizací nebo i jinými osobami ve prospěch těchto zločineckých organizací, zejména pokud nebyla ještě postižitelná jako vývojové stadium konkrétního trestného činu nebo jako účastenství na konkrétním trestném činu.“⁶⁵

---

⁶⁵ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 473-474.

Od 1.1 2010 je v České republice účinný nový trestní zákoník (zák. č. 40/2009 Sb.). Ten modernizuje celé české trestní právo hmotné v souladu s mezinárodními závazky České republiky i světovými a evropskými trendy.

Problematika organizované kriminality je v tomto zákoně zakotvena jednak již v jeho obecné části a to konkrétně v hlavě VIII obsahující výkladová ustanovení, kde je pod § 129 vymezen pojem *organizovaná zločinecká skupina*: *Organizovaná zločinecká skupina je společenstvím více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti.*

„Osobou se zde míní jak osoba fyzická, tak i právnická, což vyplývá i z toho, že trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 (jak bude pojednáno dále) se může dopustit i právnická osoba (srov. § 7 TOPO), která může organizovanou zločineckou skupinu podporovat, ale může ji i založit, nebo se její činnosti zúčastnit.“⁶⁶

Formu právnické osoby pak může mít i sama organizovaná zločinecká skupina jako taková.

Ohledně bližšího vymezení „*zaměření na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti*“ soudní judikatura Nejvyššího soudu k tomuto znaku v rozsudku TR NS 67/2010-T 1298 uvádí, že: „Není třeba, aby společenství více osob, které tvoří organizovanou zločineckou skupinu, skutečně spáchalo (prostřednictvím svých členů, či osob, které jeho činnost podporují) větší počet úmyslných trestných činů, tj. aby se soustavně dopouštělo trestné činnosti, ale postačí, jestliže bylo zaměřeno na soustavné páchaní trestné činnosti, tj. že soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti bylo smyslem a podstatou jeho existence. Přitom samostatné páchaní úmyslné trestné činnosti může být vlastním cílem organizované zločinecké skupiny, anebo může být jen prostředkem k dosažení jiných jejích cílů.“⁶⁷

Porovnáme-li tuto definici s právním vymezením tzv. zločinného spolčení dle výše zmíněného § 89 odst. 17 trestního zákona z roku 1961, kde se pod pojmem *zločinné spolčení* rozumí *společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s*

---

⁶⁶ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 1377.

⁶⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 1378-1379.

rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti, můžeme shrnout, že obě definice jsou totožné.

Bronislava Coufalová k tomu v rámci svého hodnocení tohoto institutu uvádí: „Vzhledem k pojmovým znakům organizované zločinecké skupiny lze konstatovat, že tento pojem je pouze jiným označením institutu zločinného spolčení, který je upraven v § 89 odst. 17 trestního zákona 1961. Zákodárce vedla k pouhé změně názvu jinak obsahově shodného pojmu zřejmě nutnost zajistit kompatibilitu s mezinárodními úmluvami. Jednou z nich je i Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (dále jen Úmluva“), která ve svém autentickém znění užívá pojem „organized criminal group“, v doslovném překladu organizovaná zločinecká skupina“. Zavedením tohoto pojmu do českého trestního práva je naplněn i požadavek Vídeňského centra OSN pro prevenci mezinárodního zločinu, který stanoví, že Úmluva má kromě jiného zavést i jednotné terminologické standardy, a je třeba tedy vycházet z jejího autentického textu.“⁶⁸

Bronislava Coufalová ve shora citovaném článku k tomuto institutu dále poměrně kriticky uvádí: „Nutno podotknout, že při přípravě rekonstrukce trestního práva hmotného měl zákonodárce věnovat větší pozornost právě obsahové stránce tohoto pojmu a nikoli pouze označení. (...) Úskalí této definice totiž s největší pravděpodobností spočívá v prokazování vnitřní organizační struktury dané organizace, stejně jako v dokazování faktu, že jednotliví členové mají určitým způsobem rozděleny funkce a že v rámci organizace funguje dělba činnosti. Nepodaří-li se totiž jednotlivé znaky zločinného spolčení prokázat, nelze tohoto institutu využít a pachatelé mohou být stíháni již jen např. jako členové organizované skupiny, což však dostatečně nevystihuje povahu a závažnost takového protiprávního jednání. (...) Nedůslednost a vágní přístup zákonodárce lze dovozovat i z faktu, že sice na řadě míst používá pojmu organizovaná skupina (okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby), nicméně nepodává legální definici a její vymezení tedy i nadále zůstává věcí justiční praxe.“⁶⁹

---

⁶⁸ COUFALOVÁ, B. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku IN JELÍNEK, J., (ed.): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 52.

⁶⁹ COUFALOVÁ, B. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku IN JELÍNEK, J., (ed.): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 53.

Ohledně vymezení institutu organizované zločinecké skupiny poté autorka odkazuje na ustanovení článku 2 písm. a), b) a c) Úmluvy viz její rozebrání v úvodu této kapitoly. Základem její argumentace je především odkaz na písm. c) tohoto článku, kdy v jeho definici chybí důraz na vnitřní organizační strukturu skupiny, stejně jako na formální rozdělení funkcí v rámci skupiny a dělbu činností uvnitř ní. Pokud by byla definice organizované zločinecké skupiny oproštěna od formálního trvání na těchto znacích, vedlo by to dle názoru autorky k výrazně snazšímu prokazování tohoto institutu v rámci trestního řízení, kdy na základě statistických údajů v rámci trestného činu účasti na zločinném spolčení, resp. účasti na *organizované zločinecké skupině* existuje výrazný dlouhodobý nepoměr v počtu osob stíhaných a obžalovaných a poté následně odsouzených. Ohledně institutu organizované skupiny poté uvádí, že z hlediska absence její zákonné definice dochází k nedůslednému prosazování principu zákonitosti, který trestní zákoník ve svém § 12 proklamuje a odkazuje např. na současnou slovenskou právní úpravu, která definici organizované skupiny obsahuje.

Cíl autorky v rámci její kritiky ohledně právní definice organizované zločinecké skupiny v § 129 trestního zákoníku, resp. požadavku na vypuštění znaků vnitřní organizační struktury a určité dělby činností a z toho plynoucí rozdělení funkcí v rámci skupiny směřuje k ulehčení prokazování tohoto institutu orgány činnými v trestním řízení a v konečném důsledku k jeho efektivnímu využití v boji proti organizované kriminalitě. Nutno dát autorce za pravdu v tom, že při pohledu do justičních statistik (viz příloha č. 7 diplomové práce) dochází opravdu k velkému nepoměru především z hlediska počtu obžalovaných a poté následně odsouzených osob, kdy tento problém je zvláště v rámci posledních let velice markantní. Krom případných individuálních faktorů v každém konkrétním případě se dá vycházet z toho, což ostatně plyne ze všech kriminologických a především kriminalistických poznatků výše zmíněných, že tyto problémy jsou způsobeny především tím, o jak závažný, složitý a těžko odhalitelný jev, resp. formu trestné činnosti se jedná.

V tomto případě je však nutno striktně vycházet z kriminologických poznatků, jak byly popsány v příslušné části této práce, kdy právě vnitřní organizační struktura, stejně jako určitá dělba činností v rámci skupiny (a z ní plynoucí alespoň elementární rozdělení funkcí) patří ke stěžejním a základním charakteristickým znakům *organizované zločinecké skupiny*. Ty společně s ostatními základními

charakteristickými znaky vytváří tento fenomén jako takový a jsou podmínkou sine qua non pro jeho existenci.

K pravděpodobným důvodům konečného znění článku 2 Úmluvy a to zejména písm. c), na které autorka ve své polemice poukazuje především, lze odkázat, jak bylo již obecně naznačeno výše při hodnocení Úmluvy a jejího významu, na okolnosti problematického vzniku samotné Úmluvy a nutnosti většinové shody mezinárodního společenství na ní, z toho plynoucí přistoupení k tomuto dokumentu a jeho následná ratifikace. V tomto smyslu se v jednom ze svých článků vyjadřuje i Zdeněk Karabec, když uvádí: „Mezi klíčová ustanovení patří zejména čl. 2 definující subjekt organizované trestné činnosti. (...) Toto vymezení do určité míry překonává známé spory o definování organizovaného zločinu, kdy na jedné straně je požadována vyčerpávající charakteristika organizovaného zločinu (téměř taxativní výčet znaků), která by jej jednoznačně odlišovala od jiných skupinových forem závažné trestné činnosti. Na straně druhé je pak argumentováno tím, že příliš složitá definice organizovaného zločinu (zejména popis vnitřní struktury zločineckých skupin) fakticky ztěžuje jeho trestní stíhání, neboť některé znaky se obtížně dokazují, a že tedy je na místě se přiklonit k definici obecnějšího charakteru. Je patrně možno konstatovat, že vymezení uvedené v Úmluvě je dostatečně zobecňující, takže by nemělo činit potíže převzetí této definice do národní legislativy širokého okruhu signatářských států. (...) Obdobně byly řešeny další terminologické problémy, tzn. příklonem ke spíše obecnějšímu vymezení viz čl. 2 c).“⁷⁰

Lze tedy uzavřít, že definice pojmů v rámci Úmluvy jsou cíleně voleny na určité relativně zobecňující úrovni tak, aby byly přijatelné pro většinu mezinárodního společenství s tím, že je ponecháno na jednotlivých státech, do jaké míry tyto definice převezmou do své vnitrostátní právní úpravy v původní, resp. modifikované podobě.

Dle mého názoru je nejen z tohoto důvodu, ale především na základě kriminologických závěrů nezbytné při definování pojmu *organizované zločinecké skupiny* důsledně trvat na znaku vnitřní organizační struktury a z něho plynoucí dělby činnosti v rámci skupiny, který dle mého názoru nejen, že je pojmovým znakem

---

⁷⁰ KARABEC, Z. Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. Kriminálnístika, 2004, roč. 37, č. 1, s. 7-8.

nezbytným pro definování tohoto fenoménu a jeho odlišení od podobných forem páchaní skupinové trestní činnosti, ale je dokonce znakem základním a nejdůležitějším.

Autorka ve svém článku upozorňuje na bezesporu jeden ze základních problémů současnosti souvisejících s fenoménem organizované kriminality, který představuje problematické prokazování jednoho ze základních znaků tohoto jevu, tj. vnitřní organizační struktury skupiny a z ní plynoucí dělbu činností, úkolů a určité rozdělení rolí v rámci takové skupiny. Tento problém si bezesporu vyžaduje určitá systémová opatření a řešení, která však dle mého názoru není možné hledat na poli trestního práva hmotného, které dle současných právních norem (jak bude uvedeno dále) představuje ucelenou úpravu tohoto fenoménu, resp. reakci státu na jeho existenci a působení ve společnosti a to s maximální možnou snahou zohlednit všechna specifika, která s sebou ten to jev přináší.

Řešení autorkou předestřenému problému je nutno hledat spíše na poli trestního práva procesního, především v rámci úpravy důkazních prostředků, zejména *operativně pátracích* a možnosti jich nasazení a použití a dále poté v rámci souvisejících předpisu týkajících se trestního řízení, jak je ostatně částečně naznačeno dále. Tento názor navíc zastává i velké množství státních zástupců a policistů aktivně se zabývajících touto problematikou. „V návrzích na opatření směřující k zefektivnění možností využívání ustanovení o účasti na zločinném spolčení/organizované zločinecké skupině jsou spíše než úpravy jeho definice navrhovány úpravy, které se týkají možností objasňování a dokazování těchto případů“.⁷¹

V neposlední řadě je však i zde s odkazem na především kriminalistickou část práce nutno zmínit, že v i těchto případech, resp. zde ve fázi dokazování a vedení žaloby před soudem je stěžejním bodem lidský faktor, resp. vysoká odborná připravenost a erudice příslušných pracovníků (především státních zástupců), jejich celkové schopnosti a nasazení, jakož i zkušenosti s tímto typem trestné činnosti.

Není možné, byť na základě dobře myšlených pohnutek, jako je usnadnění vyšetřování a prokazování jednotlivých znaků tohoto fenoménu v rámci trestního řízení ustoupit od samé podstaty tohoto jevu a to už jen z toho důvodu, že v takovém případě by byl, resp. v konečném důsledku mohl být institut *organizované zločinecké skupiny*

---

⁷¹ SCHEINOST, M. Jak je v praxi využíván § 361 TrZ o účasti na organizované zločinecké skupině? Trestněprávní revue, 2011, roč. 10, č. 11, s. 320.

rozšířen i na další formy skupinové trestné činnosti a to především na tzv. *organizovanou skupinu*.

V tomto smyslu se k danému problému vyjadřuje i Pavel Šámal, když v jednom ze svých článků v rámci zavedení institutu zločinného spolčení, které je terminologicky totožné s pojmem organizovaná zločinecká skupina, jak je uvedeno výše, do trestního zákona z roku 1961 uvádí: „*Zločinné spolčení (organizovanou zločineckou skupinu)* je nutno především odlišit od *organizované skupiny*, za kterou se považuje sdružení více osob (nejméně tří trestně odpovědných osob fyzických nebo právnických), v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho nebezpečnost pro společnost.“⁷²

Tento názor je v podstatě totožný s definováním tohoto institutu v rámci soudní judikatury České republiky viz např. R 53/1976-II, R 45/1986.

K této problematice Pavel Šámal dále uvádí: „*U organizované zločinecké skupiny* zásadně nestačí jen dělba úkolů mezi jednotlivé členy společenství více osob (fyzických i právnických), ale je vyžadována vnitřní organizační struktura s rozdělením funkcí a dělbou činnosti. Tato vnitřní organizační struktura je charakterizována vztahy nadřízenosti a podřízenosti (rozdělení funkcí), relativní stabilitou a přísným dodržováním pravidel (tzv. kodexu organizace), včetně zásadního utajení organizace, její struktury i jejích akcí. Dělbou činností u *organizované zločinecké skupiny* vyplývá z její organizační struktury. Z těchto důvodů nemůže být považována za *organizovanou zločineckou skupinu* např. skupina kapsářů, přestože je mezi nimi provedena určitá dělba úkolů, neboť zde nelze hovořit o vnitřní organizační struktuře ve shora uvedeném smyslu. U takové kapsářské skupiny může však jít při splnění dalších znaků o *organizovanou skupinu*.“⁷³

„*Organizovaná skupina* nemusí mít trvalejší charakter, protože tímto způsobem lze spáchat i jen ojedinělý, jednorázový trestný čin. Nevyžaduje se výslovné přijetí za

---

⁷² ŠÁMAL, P. Zamyšlení se nad některými novelizovanými ustanoveními trestního zákona týkajícími se organizovaného zločinu a problémy s tím spojené. Právní rozhledy, 1995, roč. 3, č. 10, s. 393 -394.

⁷³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 1377.

člena organizované skupiny nebo výslovné přistoupení člena k takové skupině. Postačí, že se pachatel fakticky a neformálně (třeba i konkludentně) včlenil do skupiny a aktivně se podílel na její činnosti. Zákon nevyklučuje, aby členem *organizované skupiny* byla i právnická osoba, která je trestně odpovědná, protože může spáchat i trestné činy, jejichž znakem kvalifikované skutkové podstaty je spáchání činu členem organizované skupiny.⁷⁴

Není vyžadováno, aby pro stanovení, že pachatel spáchal trestný čin jako *člen organizované skupiny* byla zjištěna totožnost všech jejích členů, ale postačí, pokud je zjištěno, že „Mezi nejméně třemi osobami reálně existujícími a vzájemně spolupracujícími došlo k určité součinnosti na realizování trestné činnosti, která vykazuje takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající koordinaci úkolů jednotlivých osob, že tyto okolnosti zvyšují pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu.“⁷⁵ (srov. TR NS 69/2010-T 1325.-1.).

„Existence *organizované skupiny* není podmíněna tím, aby všichni její členové byli současně spolupachateli trestného činu podle § 23. Jejími členy mohou být i účastníci na trestném činu podle § 24 odst. 1, případně též další osoby, které mají podíl na trestném činu, avšak přímo neztotožněné, a to za splnění předpokladů, že trestně stíhané osoby si jsou vědomy takové okolnosti.“⁷⁶ (srov. R 22/2011-I.)

Vzhledem k tomu, že spáchání trestného činu členem organizované skupiny zpravidla zvyšuje škodlivost a závažnost spáchaného trestného činu, řada skutkových podstat tuto skutečnost uvádí jako okolnost použití vyšší trestní sazby.

U některých trestných činů je k tomu dále ještě uveden požadavek na specifický charakter takové organizované skupiny, kdy je jako znak kvalifikované skutkové podstaty požadováno, aby taková organizovaná skupina působila ve více státech, přičemž pachatel spáchal daný trestný čin buď jako člen takové skupiny [např. podle § 192 odst. 4 písm. a) nebo § 193 odst. 3 písm. a)], anebo ve spojení s takovou organizovanou skupinou [např. podle § 168 odst. 4 písm. c) a § 283 odst. 4 písm. c)].

---

⁷⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 568.

⁷⁵ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 568.

⁷⁶ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 568.

V prvním případě musí být pachatel při spáchání činu přímo členem *organizované skupiny*.

V případě druhém, kdy pachatel spáchá trestný čin ve spojení s *organizovanou skupinou působící ve více státech*, postačí jeho volnější spojení s takovou *organizovanou skupinou*, např. i tím způsobem, že pachatel bydlí a provádí trestnou činnost mimo území států, kde působí *organizovaná skupina*, ale je v kontaktu s ní prostřednictvím telefonu, e-mailu, kurýra apod. Více států, v nichž působí taková organizovaná skupina, se rozumí nejméně dva státy, z nichž jedním může být i Česká republika (R 34/2005).

V § 42 písm. o) se poté ještě jako další alternativa přitěžujících okolností uvádí pojem spolčení, resp. spáchání trestného činu *členem spolčení*. Za *spolčení* se považuje výslovná nebo mlčky učiněná dohoda dvou nebo více osob o spáchání individuálně určitého trestného činu v budoucnu. Jedná se o volnější dohodu („uskupení“) než je *organizovaná skupina i spolupachatelství*. Smyslem je především odlišit tento pojem od nahodilého *spolupachatelství* a pouhého *srocení*. V případě zaměření této práce se jedná spíše o jakési doplnění možných forem „skupinové“ trestné činnosti, ale ne již o organizovanou kriminalitu jako takovou, resp. v užším smyslu slova.

Z výše uvedeného je tedy nejen patrné, že znak vnitřní organizační struktury a určitá dělba činnosti s rozdělením funkcí nesporně patří k základním znakům *organizované zločinecké skupiny*, ale že navíc, spolu se znakem soustavnosti v páchání trestné činnosti, ve svém souhrnu odlišuje tento institut od pojmu *organizované skupiny* [srov. § 42 písm. o)] jako jedné z přitěžujících okolností při spáchání trestného činu.

Vzhledem k tomu, že právě tyto tři výše zmíněné znaky ve svém souhrnu prakticky odlišují institut *organizované zločinecké skupiny* dle § 129 trestního zákoníku jako kvalifikovaný případ *organizované skupiny* dle § 42 písm. o) téhož zákona, jako jedné z přitěžujících okolností při spáchání trestného činu, jeví se dle mého názoru v podstatě nadbytečné právní definování tohoto pojmu v trestním zákoníku a je na místě přenechat tuto definici soudní praxi.

Policejní praxe poté ještě zmiňuje jako možný rozdíl mezi *organizovanou zločineckou skupinou* a *organizovanou skupinou* naložení s prostředky získanými trestnou činností. Zatímco *organizovaná zločinecká skupina* vždy alespoň část zisku dále investuje do rozvoje své infrastruktury, nových prostředků a způsobů v rámci

páchání trestné činnosti, zabezpečovacích aktivit atd., jak bylo ostatně zmíněno v první části práce, *organizovaná skupina* obvykle veškerý svůj zisk spotřebovává.

Právní definice *organizované zločinecké skupiny* se snaží stručně vystihnout a právně vyjádřit složitý a nesnadno definovatelný fenomén organizované kriminality, což se jí dle mého názoru daří. Podstatné je vyzdvihnout její kriminologický základ, který se ztotožňuje s výsledky závěrů a názory na tento jev v rámci kriminologie. Z hlediska případného dalšího výkladu tohoto ustanovení lze odkázat na přecházející část práce, se kterou je tato definice v souladu. Totéž lze říci i o vymezení pojmu *organizovaná skupina*, který plně koresponduje s pojmem *organizovaná kriminální skupina* z hlediska kriminologických definic viz předcházející část práce. Oproti předcházející právní úpravě lze ocenit i terminologicky souladné a přesnější pojmenování tohoto jevu oproti původnímu *zločinnému spolčení*, které ostatně koresponduje s mezinárodním vymezením tohoto institutu.

Určitý problém ovšem představuje jeden ze základních znaků organizované kriminality dle kriminologických definic, kterým je snaha v rámci nelegálních aktivit skupiny o dosažení maximálního zisku, který zde zmíněn není. Tento aspekt byl původně uveden v předcházejícím trestním zákoně z roku 1961 jako jeden ze zákonných znaků *zločinného spolčení*. Jelikož však v důsledku toho byla z dosahu tohoto institutu vyloučena *zločinná spolčení/organizované zločinecké skupiny* s teroristickými cíli apod., byl tento znak novelou z roku 2002 z textu ustanovení § 163a vypuštěn a nebyl zařazen ani do textu příslušného paragrafu v rámci nové úpravy.

Tento problém naráží na často úzký vztah, propojenost a souvislost organizované kriminality s dalšími společenskými a kriminálními jevy a jejich hraničními aspekty. O vztahu organizované kriminality k terorismu a dalším formám kriminality bylo podrobněji pojednáno výše s tím, že se jedná o složitý problém, na který v literatuře a mezi odbornou veřejností neexistuje jednotný názor. V rámci trestního práva a smyslu jeho existence jako prostředku účinné ochrany společnosti před kriminalitou pak dostává tento problém další rozměr pro diskusi.

Dále (jak činila již předcházející právní úprava) obsahuje nový trestní zákoník právní vymezení pachatele *trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny* a speciální úpravu pro *ukládání trestu odnětí svobody* tomuto

pachateli. Oba tyto instituty jsou upraveny v hlavě VII obecné části tohoto zákona, nazvané zvláštní ustanovení o některých pachatelích.

V § 107 odst. 1 je právně definován *pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny*. Rozumí se jím *ten, kdo spáchal úmyslný trestný čin jako člen organizované zločinecké skupiny, nebo ten, kdo takový čin spáchal vědomě se členem se členem organizované zločinecké skupiny anebo v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat*.

První případ § 107 odst. 1 zahrnuje pachatele, který je v době spáchání činu součástí vnitřní organizační struktury *organizované zločinecké skupiny* a tímto spácháním trestného činu plní úkol zadaný mu v rámci této skupiny, byť její samotnou vnitřní strukturu v celém rozsahu nezná a plní jen dílčí úkoly. „Nevyžaduje se žádné formální přijetí za člena, ale podstatný je podíl pachatele na rozdělení funkcí v rámci hierarchie organizované zločinecké skupiny a aktivní účast na realizaci jejího poslání v podobě soustavného páchání úmyslné trestné činnosti.“⁷⁷ Nepatří sem proto trestný čin, který je sice spáchán osobou, která je v inkriminované době členem organizované zločinecké skupiny, avšak samotný trestný čin vůbec nesouvisí s tímto jejím členstvím v ní. Literatura uvádí jako typický příklad vraždu ze žárlivosti.⁷⁸

Druhý případ zahrnuje úmyslně spáchaný trestný čin, kdy pachatel sám sice není členem *organizované zločinecké skupiny*, tento trestný čin je však vědomě spáchán se členem takovéto skupiny, tj. osobou naplňující podmínky prvního případu. „Nečlen organizované skupiny tu může být jednak spolupachatelem dle § 23 trestního zákoníku, případně účastníkem dle § 24 téhož zákona na trestném činu člena této skupiny, nebo naopak hlavním pachatelem činu, na němž se člen organizované zločinecké skupiny „pouze“ podílí jako účastník. Podmínkou v tomto případě je, že pachatel stojící mimo organizovanou zločineckou skupinu musí o členství svého partnera v této skupině. Nestačilo by, kdyby si byl vědom takové možnosti a pro tento případ s tím byl srozuměn.“⁷⁹

---

⁷⁷ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 1239.

⁷⁸ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 468.

⁷⁹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 469.

V třetím případě se jedná opět o trestný čin nečlena organizované zločinecké skupiny. Oproti druhému případu se zde však zpravidla jedná o samostatnou vlastní trestnou činnost spáchanou v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat. „Musí zde být jednoznačný záměr pachatele podpořit spáchaným trestným činem existenci a činnost organizované zločinecké skupiny, usnadnit páchání trestné činnosti jejím členům, zakrýt existenci a aktivity organizované zločinecké skupiny, znemožnit její odhalení a případný postih členů organizované zločinecké skupiny.“⁸⁰ Podstatné je, že pachatel sleduje, aby z jeho trestné činnosti měla určitý prospěch organizovaná zločinecká skupina jako celek nebo některý z jejích členů. Obvyklou formou takového jednání je typicky majetková trestná činnost nečlena, z jejíhož výtěžku je taková skupina poté podporována. Dále se může jednat o formy trestné součinnosti na trestném činu člena organizované zločinecké skupiny provedené v úmyslu skupině napomáhat, pokud je nelze podřadit pod předcházející případ, takovým typickým činem může být podílnictví.⁸¹

Můžeme doplnit, že poslední dva případy reagují na vzrůstající úlohu externistů při fungování a páchání trestné činnosti organizované kriminality, jak bylo popsáno výše. Jedná se o osoby, které formálně stojí mimo zločineckou organizaci a plní pouze speciální, často jen dílčí úkoly v rámci kriminálních aktivit skupiny. Jejich reálná pozice v rámci zločineckých aktivit skupiny však v podstatě koresponduje s postavením klasických členů z hlediska závažnosti, způsobených následků, podílu na zisku i společenské škodlivosti a to bez ohledu na to, že tyto osoby zpravidla nemají bližší detailnější informace o fungování a struktuře skupiny, pro kterou „pracují“ a na páchané trestné činnosti se podílí jen částečně.

Jednotlivé případy pachatelství dle § 107 jsou v poměru subsidiarity; v pořadí následující případ je subsidiární k případu předcházejícímu.

Všechny tři případy sjednocuje prvek spáchaní úmyslného trestného činu. Z hlediska dělení trestných činů viz § 14 trestního zákoníku se vzhledem k absenci dalšího vymezení může jednat nejen o zločin, resp. zvlášť závažný zločin, ale též o úmyslný přečin.

---

⁸⁰ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 1240.

⁸¹ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 469.

§ 107 odst. 2 poté upravuje situaci, kdy *skutečnost, že pachatel se trestného činu dopustil jako člen organizované skupiny nebo ve spojení s organizovanou skupinou, nebrání tomu, aby za splnění podmínek stanovených tímto zákonem byl současně postižen jako pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny.*

Toto ustanovení tedy výslovně umožňuje, aby za pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny dle § 107 odst. 1 byl současně označen i pachatel takového trestného činu, který spáchal též jako člen organizované skupiny nebo ve spojení s organizovanou skupinou a to bez ohledu na skutečnost, zdali se v takovém případě jedná o obecnou přitěžující okolnost dle § 42 písm. o) nebo okolnost, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby. Tím lze zpřísnit trestní postih tohoto pachatele a uložit mu trest odnětí svobody v rámci zvýšené trestní sazby dle § 108, jak bude uvedeno dále. V tomto postupu nelze spatřovat porušení zákazu dvojího přičítání téže okolnosti v neprospěch pachatele ve smyslu § 39 odst. 4, protože každá z těchto skutečností je založena na odlišných předpokladech.⁸²

Na rozdíl od mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody dle § 59 není podmínkou pro závěr, že se jedná o pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny závažnost spáchaného trestného činu a možnost nápravy pachatele.

Rozdílné pojetí těchto dvou institutů lze spatřovat v tom, že zákonodárce správně spatřuje ve fenoménu organizované kriminality vysoké potenciální ohrožení společnosti a celého systému hodnot, na kterých je postavena. Tudíž samotný fakt, že pachatel trestný čin spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny jednou z forem uvedených v § 107, je samo o sobě natolik závažným faktorem, vyžadujícím speciální přístup, že je již nadbytečné brát pro tento účel v potaz faktory závažnosti spáchaného trestného činu a možnost nápravy pachatele.

V § 108 je poté obsažena ona speciální úprava ohledně ukládání trestu odnětí svobody pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Pokud je tedy zjištěno a prokázáno, že pachatel spáchal trestný čin ve prospěch organizované zločinecké skupiny, je obligatorním důsledkem této skutečnosti zpřísnění

---

⁸² ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 1242.

trestní sazby a uložení přísnějšího trestu v jejím rámci. Dle § 108 odst. 1 se *horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody stanovené v trestním zákoně u pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny zvyšuje o jednu třetinu. Takovému pachateli soud uloží trest odnětí svobody v horní polovině takto stanovené trestní sazby odnětí svobody, nejsou-li zároveň splněny podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58. Dle § 108 odst. 2 horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody může po zvýšení podle odst. 1 převyšovat dvacet let. Při ukládání výjimečného trestu odnětí svobody nad dvacet let až do třiceti let nesmí horní hranice převyšovat třicet let.*

5.3 Postih organizované kriminality v českém trestním právu hmotném a s ním související instituty zvláštní části trestního zákoníku

Stěžejní materií reagující na fenomén organizované kriminality poté představuje díl sedmý hlavy X zvláštní části trestního zákoníku, nazvaný Organizovaná zločinecká skupina. Zde je v § 361 odst. 1 vymezena skutková podstata trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině. *Kdo založí organizovanou zločineckou skupinu, kdo se činnosti organizované zločinecké skupiny účastní, nebo kdo organizovanou zločineckou skupinu podporuje, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku.* Jedná se o stěžejní ustanovení české právní úpravy pro postihování organizovaného zločinu. Objektem tohoto trestného činu je zájem na potlačování organizované kriminality, včetně jednání, která usnadňují nebo umožňují činnost zločineckých organizací. Objektivní stránka tohoto trestného činu může být naplněna alternativně třemi formami.

Prvou z nich dle odst. 1, al. 1 představuje samotné založení organizované zločinecké skupiny. Jedná se o jakoukoli aktivitu, v jejímž důsledku dojde ke vzniku takové organizace (např. získávání členů apod.), i když samotná organizace zatím nevyvíjí žádnou činnost, případně pouze činnost právně nezávadnou. Může se jednat i o přeměnu již existující právem aprobované organizace na zločineckou.⁸³

---

⁸³ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 475.

„Za zakladatele organizované zločinecké skupiny lze považovat osobu, resp. osoby, které iniciují její vznik a dohodu ať již výslovnou, nebo konkludentní, na jejímž základě se taková organizovaná zločinecká skupina konstituuje, a to bez ohledu na to, jaké místo v hierarchii tohoto spolčení později zastávají.“⁸⁴

Druhou alternativu naplnění objektivní stránky tohoto trestného činu představuje dle odst. 1, al. 2 účast na činnosti organizované zločinecké skupiny. Jedná se primárně o páchaní předem naplánovaných trestných činů, ale může se jednat i o aktivity, které sice samy o sobě nemusí být individuálně určitým trestným činem, ale jsou uskutečňovány vědomě ve prospěch organizované zločinecké skupiny (jedná se např. o odborné konzultace, vedení účetnictví, získávání prostředků a jiné).⁸⁵

Třetí alternativu poté dle odst. 1, al. 3 doplňuje podpora organizované zločinecké skupiny. Opět jí může být i činnost, která sama o sobě nenaplňuje znaky individuálně určitého trestného činu, avšak je uskutečňována vědomě ve prospěch organizované zločinecké skupiny osobami, které stojí mimo toto uskupení (např. sponzorování, propůjčování nemovitostí apod.).

„Tohoto jednání se však může dopustit pouze osoba, která není členem takové skupiny. Dopustí-li se úmyslného trestného činu souvisejícího se zaměřením a cíli organizované zločinecké skupiny člen organizované zločinecké skupiny nebo ten, kdo organizovanou zločineckou skupinu podporuje, považuje se za pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny dle § 107 a při ukládání trestu odnětí svobody musí soud aplikovat zpřísnující ustanovení § 108.“⁸⁶

Shrneme tedy, že hlediska subjektu může být pachatelem trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině dle § 361 jak člen organizované zločinecké skupiny viz druhá alternativa, tak i osoba stojící formálně mimo zločineckou organizaci (nečlen), jak je tomu u první a třetí alternativy. Pachatelem tohoto trestného činu tak může být kterákoli fyzická osoba, ale i osoba právnická.

Subjektivní stránku tohoto trestného činu představuje úmyslné jednání pachatele, přičemž postačí úmysl nepřímý. Úmysl musí vždy zahrnovat vědomí

---

⁸⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 3343.

⁸⁵ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 475.

⁸⁶ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 3343.

pachatele o tom, že jím páchaná trestná činnost je vykonávána pro organizovanou zločineckou skupinu, resp. pachatel musí být alespoň srozuměn s tím, že organizace splňuje pojmové znaky organizované zločinecké skupiny.

Trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině dle § 361 trestního zákoníku bude mít často formu tzv. pokračování v trestném činu dle § 116 trestního zákoníku.

Jednotlivé dílčí útoky budou obvykle naplňovat skutkové podstaty stejných trestných činů, vykazovat souvislost v předmětu útoku, stejně tak jako stejný, resp. podobný způsob provedení. Taktéž bude naplněna podmínka blízké časové souvislosti mezi dílčími útoky, které budou spojeny jednotným záměrem pachatelů.

Vzhledem k široké konstrukci pachatelství ohledně tohoto trestného činu nebude účastenství na něm časté.

Složitá a komplikovaná je situace ohledně souběhu trestného činu dle § 361 trestního zákoníku s ostatními jednotlivými trestnými činy (příp. jejich vývojovými stadii a účastenstvím na nich).

„Podle obecných zásad o souběhu je nutno čin pachatele posoudit podle všech v úvahu přicházejících ustanovení trestního zákona, pokud je toho třeba k vystižení povahy a závažnosti činu. V případech, kdy se člen organizované zločinecké skupiny již dopustil individuálně určitého trestného činu, nelze omezit trestněprávní posouzení jen na tento jediný čin.“⁸⁷

Z hlediska objektu trestného činu je nutno odlišovat mezi chráněnými zájmy a hodnotami, na které dopadá ustanovení § 361, kdy organizovaná zločinecká skupina je pro společnost závažným trvalejším nebezpečím a ohrožuje ji i množstvím dalších trestných činů, které má ve svém programu. Tyto jednotlivé trestné činy však z hlediska svého individuálního i druhového objektu zasahují do specifických hodnot a zájmů chráněných trestním právem (jak ostatně vyplývá z formulací jejich skutkových podstat i zařazení těchto trestných činů v rámci systematiky zvláštní části trestního zákoníku), které jsou ve svém důsledku odlišné od zájmů chráněných v § 361 viz výše (jedná se např. o zájem na osobní svobodě, resp. na svobodném rozhodování člověka a práva vlastnit majetek v rámci trestného činu loupeže dle § 173 TZ, zájem na svobodném

---

⁸⁷ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 476.

rozhodování člověka z hlediska trestného činu vydírání dle § 175 TZ a zájem na ochraně lidského života u trestného činu vraždy dle § 140 TZ). Proto je správné mezi trestnými činy spáchanými v rámci činnosti organizované zločinecké skupiny při jejím založení či podpoře a trestným činem účasti na organizované zločinecké skupině dle § 361 zásadně připustit jednočinný souběh.

Druhý a třetí odstavec § 361 poté obsahuje kvalifikované skutkové podstaty tohoto trestného činu a z toho plynoucí přísnější postih za takové jednání. V § 361 odst. 2 se jedná o čin spáchaný v prvním odstavci, pokud byl tento čin spáchán ve vztahu *k organizované zločinecké skupině určené nebo zaměřené k páchání vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312)*. Třetí odstavec § 361 se poté zabývá situací, kdy byl pachatel trestného činu v druhém odstavci navíc *vedoucím činitelem nebo představitelem takové organizované zločinecké skupiny*.

V § 362 najdeme zvláštní ustanovení o účinné lítosti vztahující se k trestnému činu dle § 361, resp. k jinému činu organizované zločinecké skupiny než je uveden v § 361, kterým vzniklo nebezpečí zájmu chráněného trestním zákoníkem. Podle něj *kdo spáchá čin uvedený v § 361, není trestný, učinil-li o organizované zločinecké skupině oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem z jiného činu organizované zločinecké skupiny, než je uveden v § 361, mohlo být ještě odstraněno. Voják může takové oznámení učinit i nadřízenému*.

„Zákon výslovně nepožaduje, aby oznámení bylo učiněno dobrovolně“⁸⁸ „Podmínku dobrovolnosti nelze dovozovat analogicky, neboť by to byla analogie v neprospěch.“⁸⁹ Subsidiárně se zde uplatní obecné polehčující okolnosti dle § 41 písm. m).

Smyslem tohoto ustanovení a možné beztrestnosti pachatele i v případě takto závažné trestné činnosti je snaha o efektivní odhalování a postih fenoménu organizovaného zločinu. Jak bylo již zmíněno výše, tento jev je typický vysokým stupněm konspirace a utajení svých nelegálních aktivit, případně jejich důmyslným maskováním a snahou o symbiózu se svým okolím. Především tyto důvody činí

⁸⁸ NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 477.

⁸⁹ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 3346.

odhalování, vyšetřování a objasňování takto páchané trestné činnosti, resp. zločineckých struktur vysoce obtížným úkolem pro orgány činné v trestním řízení.

Za situace, kdy se pachatel (obvykle přímý člen organizace, případně externista) rozhodne, ať již objektivně z jakéhokoli důvodu, spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, stává se pro ně v tomto případě naprosto stěžejním a nenahraditelným zdrojem informací ohledně struktury skupiny, jejího fungování, páchané trestné činnosti atd. Taková osoba disponuje informacemi, ke kterým by se orgány činné v trestním řízení v ideálním případě složité dostávaly po velmi dlouhou dobu, případně by se jim je nepodařilo získat vůbec.

Samostatnou otázkou poté tvoří důkazní hodnota všech takto získaných informací v rámci řízení před soudem, kdy výpověď takové osoby jako spolupracujícího obviněného má často pro prokázání trestné činnosti, její souvislosti s organizovanou zločineckou skupinou a usvědčení konkrétních pachatelů zásadní význam.

Vzhledem k přísným pravidlům uvnitř skupiny a tvrdým trestům za jejich porušení, které jsou již samy o sobě velkou bariérou pro člověka ochotného spolupracovat při vyšetřování, by jej případný trestný postih, který by jinak byl objektivně na místě, spíše definitivně odradil od spolupráce. Michael A. de Feo ve svém příspěvku ohledně vyšetřování a stíhání organizovaného zločinu uvádí: „Je samozřejmé, že každý právní systém postihuje násilí a korupci. V boji proti organizovanému zločinu je však třeba specifikovat tyto formy jednání, charakteristické pro sdružení mafiánského typu, jako samostatné skutkové podstaty. Schopnost gangu zastrašovat svědky pak vyžaduje, aby zákon poskytoval možnost uložení mírnějšího trestu pro ty obviněné osoby, které jsou ochotny podat svědectví proti jiným členům zločinecké organizace, i když taková opatření jsou možná neetická a vyžadují přísnou kontrolu.“⁹⁰ Řešení této situace v § 362 tedy dle mého názoru správně reflektuje střet principu odhalování a potírání kriminality, v tomto případě vysoce nebezpečné a principu potrestání pachatele trestné činnosti ve prospěch prvního z nich. Pokud totiž takto získané informace opravdu povedou k rozkrytí vnitřní struktury organizované zločinecké skupiny a prokázání spáchané trestné činnosti konkrétním pachatelům,

---

⁹⁰ De FEO, M. A., Vyšetřování a stíhání organizovaného zločinu IN BUDKA, I. Organizovaná kriminalita v České republice a USA. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 26.

členům této skupiny, resp. skupině samotné jako právnické osobě, což je v podstatě podmínka pro beztrestnost spolupracujícího pachatele, budou mít tyto výsledky objektivně pro společnost jako celek větší pozitivní důsledky, než „pouhé“ potrestání jedné osoby, obvykle stojící na nízkém stupni organizační struktury. Čím ovšem v žádném případě nechceme zlehčovat onu individuální trestní odpovědnost konkrétního pachatele. Jedná se v podstatě o určitý kompromis, který je ve svém výsledku pro stát a společnost natolik výhodný, že se vyplatí jej podstoupit.

Z podobných principů poté vychází i § 58 upravující institut mimořádného snížení trestu odnětí svobody, když ve svém odst. 4 obsahuje možnost snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby také pachateli označenému jako spolupracující obviněný, který splnil stanovené podmínky podle jiného právního předpisu.

Speciální ustanovení umožňující efektivní boj organizovaným zločinem je obsaženo v § 363 trestního zákoníku. Institut beztrestnosti agenta ve svém odst. 1 řeší situaci, kdy *policista plní úkoly jako agent podle jiného právního předpisu (dále jen agent), který se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo organizovanou zločineckou skupinu podporuje, není pro trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1, 2 trestný, jestliže se takového činu dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny.*

Samotný pojem agent je spolu se stanovením podmínek jeho použití vymezen v § 158e trestního řádu.

V druhém odstavci § 363 je poté uveden taxativní výčet trestných činů, za které policista není trestný, pokud jsou splněny podmínky zde uvedené, tedy *policista plní úkoly jako agent, který se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo jako člen organizované skupiny nebo některou takovou skupinu podporuje, není trestný (...), jestliže se takového činu dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny.*

Tato beztrestnost se ovšem dle odst. 3 nevztahuje na případy, kdy by agent *organizovanou zločineckou skupinu nebo organizovanou skupinu založil nebo zosnoval.*

V rámci zhodnocení této úpravy lze v plné míře odkázat jak na kriminalistickou, tak převážně na kriminalistickou charakteristiku tohoto jevu a z ní plynoucí velmi obtížné odhalování, vyšetřování a objasňování organizované kriminality. Pokud chce

stát a prostřednictvím něho i celá společnost účinně bojovat s tímto jevem, vyžaduje si tento boj speciální postupy a prostředky nejen v rámci vyšetřování a s ním souvisejících předpisů, ale především kvalitní oporu v trestním právu. Nejedná se jen o oblast hmotněprávní, ale z hlediska odhalování, vyšetřování a objasňování tohoto jevu pak především o instituty trestního práva procesního a případně policejního, jak bude uvedeno dále.

Použití takovýchto nástrojů často velmi výrazně zasahuje do ústavně chráněných základních lidských práv (a to i osob nepodezřelých a nezúčastněných), jak je vymezuje samotná *Ústava*, ale především *Listina základních práv a svobod*. Jedná se však o zcela nezbytný postup z hlediska úspěšného boje s tak závažným a nebezpečným jevem, jakým je fenomén organizované kriminality. O to více je nezbytné právně přesné definování těchto prostředků a v rámci toho stanovení maximálních hranic při jejich používání právě s ohledem na zásahy do základních lidských práv a svobod. Nutno dodat, že stanovení takových hranic, resp. maximálního možného zásahu v rámci kolize s lidskými právy je otázkou neustálé odborné diskuse, jelikož zde proti sobě stojí dva základní principy demokratického právního státu, kterým je respektování základních lidských práv v maximální možné míře na straně jedné a zároveň účinná a efektivní ochrana společností před kriminalitou na straně druhé.⁹¹

Institut beztrestnosti agenta dle § 363 trestního zákoníku tedy není zdaleka jediným právním prostředkem pro boj s organizovaným zločinem. Z hlediska platné právní úpravy můžeme zmínit další významné instituty, resp. operativně pátrací prostředky:

„Jedná se především o § 55 odst. 2, § 101a, 102a, 200 odst. 1 a § 209 TrŘ, podle nichž lze utajit totožnost svědka, § 87a TrŘ o záměně zásilky, § 158c TrŘ o předstíraném převodu, § 158d TrŘ o sledování osob a věcí, ustanovení § 158e TrŘ o použití agenta, § 159a TrŘ o možnosti dočasného odložení trestního stíhání, § 460a až 460zp TrŘ o postupu při uznávání a výkonu rozhodnutí týkajících se zajištění majetku, důkazních prostředků, peněžitých sankcí, propadnutí či zabránění majetku, věci či jiných majetkových hodnot v rámci právního styku s cizinou, mezi členskými EU atd.“⁹²

---

⁹¹ MUSIL, J., *Trestně procesní prostředky boje proti organizované kriminalitě. Právní praxe.* 1997. roč. 45, č. 4, s. 217-219.

⁹² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. BECK, 2012, s. 1237.

Posledně uvedené instituty a operativně pátrací prostředky poté představují reakci na výše zmíněnou mezinárodní dimenzi organizované kriminality v rámci mezinárodní justiční spolupráce.

Výše zmíněné okolnosti týkající se často významného zásahu většiny operativně pátracích prostředků do základních lidských práv a svobod vedly mimo jiné k zakotvení těchto institutů a podmínek jejich použití do trestního řádu (viz výše) a tomu, že kontrola jejich nasazení a používání byla svěřena státním zástupcům a v případech nejcitelnějších zásahů do chráněných základních lidských práv a svobod soudní moci. Pouze úprava tzv. podpůrných operativně pátracích prostředků (informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika, zvláštní finanční prostředky § 72 zák. č. 273/2008 Sb., *o Policii České republiky*) a podmínky jejich použití, zůstala svěřena úpravě zákona *o Policii České republiky*.⁹³

Operativně pátrací prostředky je možné použít pouze tehdy, sledují-li zájem na získání skutečností důležitých pro trestní řízení a tohoto účelu nelze dosáhnout jiným způsobem, případně by dosažení tohoto účelu bylo značně ztíženo.

Důležité je zmínit rovněž zákon č. 253/2008 Sb. *O některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu*, jehož smyslem je zejména zabránit v uplatnění značných příjmů z organizovaného zločinu v ekonomice, podnikání, obchodě i běžném životě.

Platná právní úprava se snaží co nejvíce vyvážit poměr v poskytnutí co nejeftivnějších možností v boji s fenoménem organizované kriminality, stejně tak jako zabránit případnému zneužití všech těchto legálně dovolených prostředků. Vzhledem k neustálému vývoji organizované kriminality a její snaze se maximálně adaptovat na nové společenské podmínky, je i boj proti ní na poli trestního práva nikdy nekončícím procesem s nutností pečlivého vyhodnocování účinnosti dosavadních právních prostředků a zavádění případných nových institutů, resp. úpravy těch dosavadních ve snaze být vždy v reakcích na nové aktivity tohoto fenoménu jen o krok za ním.

Z hlediska platné právní úpravy v trestním zákoníku musíme tedy rozlišovat na jedné straně mezi pachatelstvím trestného činu spáchaného ve prospěch organizované

---

⁹³ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012, s. 3348-3349.

zločinecké skupiny dle § 107 se speciální výměrou trestu za takový čin dle § 108 a samostatnou skutkovou podstatou trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině dle § 361, resp. celým dílem sedmým zvláštní části trestního zákoníku.

Jak je uvedeno v § 361 odst. 4, na pachatele trestného činu podle § 361 se ustanovení § 107 a § 108 neuzijí. Můžeme tedy mluvit o vztahu speciality této skutkové podstaty oproti obecnému vymezení pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny v obecné části. Pokud však bude zároveň účast na trestné činnosti u pachatele trestného činu dle § 361 naplňovat krom této skutkové podstaty ještě další skutkovou podstatu trestného činu, který byl spáchán ve prospěch organizované zločinecké skupiny viz vymezení v § 107, je možný jednočinný souběh těchto činů.

Můžeme tedy uzavřít, že i v tomto případě platí obecný princip velmi úzkého a specifického vztahu obecné a zvláštní části trestního zákoníku, kdy jednotlivé části až při svém propojení a systematickém výkladu jejich ustanovení vytváří ucelenou a logickou právní úpravu

Ve svém souhrnu spolu s výkladovým ustanovením § 129 vytváří všechny tyto instituty komplexní hmotně právní úpravu v boji s fenoménem organizované kriminality, resp. jej systémově a strukturálně zakotvují v platném tuzemském trestním právu, kdy současně obsahují specifickou úpravu souvisejících otázek.

Zákonná definice organizované zločinecké skupiny představuje charakterizování tohoto jevu v trestním právu jako kvalifikovaný případ organizované skupiny. Dá se říci, že oba tyto instituty právně reflektují nejzávažnější formy skupinové trestné činnosti.

6. Prevence organizované kriminality

6.1 Vybrané otázky prevence organizované kriminality

Pokud u určitých druhů kriminality mluvíme v rámci jejich prevence o obtížném úkolu a z časového hlediska o běhu na dlouhou trať s nejistým výsledkem, patří prevence organizované kriminality bezesporu k jednomu z nich. To ostatně vyplývá

v podstatě ze všech informací o tomto fenoménu, jak byly popsány v kriminologické části práce.

Zdárná prevence organizované kriminality tví v samotném fungování státu a prostřednictvím něho i celé společnosti, nálad a klimatu v ní přítomných. Jakýkoli konkrétní aspekt, který může at' přímo či nepřímo podporovat existenci tohoto fenoménu a jeho případné odstranění, resp. eliminování je pouhým maličkým kamínkem v rámci preventivního boje proti tomu to jevu. V obecné rovině samozřejmě platí teze, že čím méně je prostředí určitého státu či oblasti zasaženo vlivem tohoto fenoménu, tím snáze se před ním chrání i nadále a zabraňuje jeho případné snaze o etablování se v tomto prostředí. Účinná prevence organizované kriminality si tedy vyžaduje hluboká systémová opatření, jejichž výsledek se případně dostaví v delším časovém horizontu.

Konkrétní faktory zabraňující vlivu organizované kriminality úzce souvisí s podmínkami a příčinami jejího vzniku a rozvoje, jak byly popsány v kriminologické části práce. Můžeme o nich hovořit jako o dvou stranách téže mince. Zásadní význam sehrává již v úvodu zmíněné celkové klima ve společnosti a postoje veřejnosti ke státu samotnému a jeho orgánům, vrcholným institucím i politickému systému. Další významnou úlohu sehrává dlouhodobá nestabilita a to nejen politického systému jako celku, právního řádu, resp. vymahatelnosti práva, stejně tak jako ekonomické problémy provázené snižováním životní úrovně většinových vrstev společnosti, případně oblastí a regionů v rámci státu.

„Pro prevenci organizované kriminality je mimořádně důležitá čistota veřejného života, demokratická kontrola, volný přístup k informacím, svoboda tisku, důsledný boj s korupcí politiků, úřednictva, policie a justice.“⁹⁴ Jak bylo popsáno výše, organizovaná kriminalita se snaží všechny tyto sféry společnosti (včetně například medií apod.) ovládnout, resp. v nich získat vliv a mít detailní informace o jejich činnosti, at' již zprvu pouze pro nerušené páchání svých kriminálních aktivit, případně poté i pro další rozvoj a mocenský potenciál.

„V této souvislosti je třeba si uvědomit, že živnou půdou pro rozvoj organizovaného zločinu jsou demokratizační společenské prvky, jako jsou např.

---

⁹⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s 421.

rostoucí liberalizace životních poměrů, stále rostoucí anonymita související s právem na ochranu informací, nedotknutelnost bankovního a daňového tajemství, garance práv trestním řízením apod. Účinná opatření proto vyžadují určité zásahy do těchto práv a svobod.⁹⁵

Jak bylo již částečně naznačeno výše, tento na první pohled paradoxní fakt je bohužel, při detailnějším zmapování faktorů umožňují efektivní fungování organizovaného zločinu, pravdou. Je otázkou detailní a v podstatě kontinuální odborné diskuse, jaká konkrétní opatření činit a v rámci nich najít ten správný poměr z hlediska zásahů do občanských práv a svobod na straně jedné a efektivnosti z hlediska účinnosti těchto zásahů v boji proti tomuto jevu na straně druhé. Tato otázka se týká všech opatření a to jak v rámci obecné prevence, tak i oblasti trestněprávního postihu, resp. odhalování a vyšetřování této skupinové trestné činnosti.

Tento problém představuje o jednu z nejsložitějších právně filosofických otázek, jelikož základní lidská práva a svobody jsou základním kamenem naší soudobé společnosti, dokonce celého současného mezinárodního společenství, resp. mezinárodního práva veřejného, které zajišťuje jejich komplexní ochranu. Jakýkoli zásah do jejich katalogu vyvolává otázku přípustnosti takového omezení a obavu o jeho zneužití, která si lidstvo nese neblaze v paměti od dob totalitních režimů a policejních států.

Na druhé straně ovšem musíme reagovat na situaci, že organizovaný zločin lidská práva nevybíravým způsobem porušuje a zneužívá k tomu často právě prostředky a principy, na kterých je demokratická společnost postavena.

Další okruh příčin organizované kriminality, který je zároveň významným faktorem možné prevence, je sociální situace ve společnosti. Musíme si uvědomit, jak bylo ostatně popsáno výše, že organizovaná kriminalita, resp. její rostoucí vliv se hlavně ve svých tradičních formách vyskytuje často jako druhotný důsledek v sociálně a ekonomicky zanedbaných lokalitách, případně mezi minoritami nedostatečně začleněnými do většinové společnosti. Tento problém velmi úzce souvisí i s dalšími sociálně patologickými jevy, jako například toxikomanií, provozováním nelegálních her a sázek, nelegální migrace apod. Relativně samostatným problémem, úzce souvisejícím

---

⁹⁵ Viz KUČTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 480.

s nelegální migrací je fenomén prostituce, který je častou podnikatelskou aktivitou organizovaného zločinu. Na tomto místě je vhodné říci spíše obecnou tezi ohledně podpory tzv. reglementačního přístupu k ní, na základě kterého se dostane jejímu provozování jasných pravidel a především možnosti efektivní regulace a kontroly v rámci veřejné moci. Jakýkoli jiný přístup totiž více či méně povede pouze k jejímu skrytému, resp. ničím nekontrolovatelnému fungování, které bude vždy ideálním podhoubím pro aktivity organizovaného zločinu.

Zde se vytváří prostor pro právní regulaci těchto problémů a tedy úlohy práva jako jednoho z preventivních prostředků v boji s organizovanou kriminalitou. Jako typický příklad můžeme uvést právní úpravu migrace a pobytu cizinců na našem území, jejich zaměstnávání a jiné, stejně tak jako otázku sociálního zákonodárství a v konečném důsledku všeobecnou kvalitu právních norem a hlavně vymahatelnost práva obecně. Dá se říci, že prevence organizované kriminality jde často ruku v ruce s řešením v podstatě všeobecných problémů a to jak prostřednictvím práva, tak i dalších prostředků a je jakýmsi „druhotným“ efektem, resp. cílem těchto opatření.

Na druhé straně se však jedná o vysoce celospolečensky závažný problém, který si vyžaduje přesnou koordinaci aktivit, postupů a opatření na celostátní úrovni.

První vládní koncepce boje s organizovaným zločinem v ČR byla přijata v roce 1996 a následně aktualizována v letech 1997 a 2000. Nová *Koncepce boje proti organizovanému zločinu* byla vládou ČR schválena v roce 2011.⁹⁶

Z hlediska prevence organizované kriminality v souvislosti s ekonomikou, což se týká především jejích moderních forem, hraje opět primární roli kvalitní, efektivní a vymahatelná legislativa, která je však pouze prostředkem k vytvoření co nejméně závadného prostředí a jakési „pozitivní nálady“ ve společnosti. Jedná se například o oblasti finančního a daňového práva, různé formy podvodného jednání při zakládání obchodních společností, resp. hospodářského a obchodního práva obecně.

Blízká souvislost je však patrná i s dalšími fenomény, typicky korupcí, kdy byť sebelepší legislativa nezmůže v boji s těmito nešvary mnoho, pokud není důsledně prosazována, ale především nepůsobí, resp. neovlivní obecné společenské prostředí, názory a myšlení lidí z hlediska morálního, resp. alespoň v rámci tzv. minima morálky.

---

⁹⁶ Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období 2011-2014, usnesení vlády ČR č. 598/2011.

Nutno ještě podotknout, že všechny tyto kroky, resp. problémy jsou dnes řešeny a upravovány i na mezinárodní, resp. regionální úrovni. Zde můžeme jednak hledat inspiraci pro vnitrostátní řešení těchto problémů, případně se poučit z chyb ostatních, ale především se na definování a řešení těchto problémů sami podílet, když jsme často vázáni společnými postupy a pravidly při jejich regulaci a řešení.

Vzhledem k tomu, že organizovaný zločin řídí svou činnost na základě nabídky a poptávky, resp. na ni pružně reaguje, měl by i stát v rámci prevence tohoto jevu a umožnění mu co nejmenšího prostoru k existenci využívat kombinací regulace a deregulace ve vztahu k trhu, resp. nabízenému zboží a službám, které mohou potencionálně vytvářet možné aktivity pro zločinecké organizace. Jedná se samozřejmě o takové typy zboží a služeb, které nejsou již ze své podstaty právně nepřipustné, tedy spíše regulovat nedostatek, případně nízkou dostupnost legálního zboží na trhu, která může být zapříčiněna neadekvátním zdaněním apod. Další sféru poté představuje systémová a přehledná regulace těch oborů a aktivit, kde organizovaný zločin obvykle působí. Může se jednat například o různé bankovní a finanční operace, obchodování na burzách, resp. s různými komoditami, starožitnými předměty a tak podobně. Jde především o transparentnost vztahů vzniklých v rámci těchto obchodů a operací, aby bylo možné snadno dohledat konkrétní subjekty na nich participující.

Z hlediska prevence organizované kriminality v obecné rovině platí, že na ni lze subsidiárně vztáhnout klasické poznatky a postupy v rámci obecné prevence kriminality.

Závěr

Ve své práci jsem snažil blíže objasnit pojem fenoménu organizované kriminality, zjistit jeho příčiny, principy fungování a především blíže definovat jeho skutečnou podobu a místo v rámci kriminologie i současné společnosti v co nejširších souvislostech.

Tento záměr se podařilo splnit do té míry, do jaké je to z hlediska zkoumání tohoto jevu možné, jelikož jedním z mých hlavních poznatků mimo jiné je, že se jedná o velice sofistikovanou a důmyslnou formu páchaní trestné činnosti, která vyvíjí maximální úsilí o co nejvyšší utajení nejen svých kriminálních aktivit, ale v podstatě celé své vnitřní struktury. Právě onen vysoký stupeň konspirace činí zkoumání tohoto jevu velice obtížným a v podstatě nikdy nekončícím procesem, často s vysokou měrou pouze pravděpodobnostních výsledků.

Dá se říci, že organizovaná kriminalita bezesporu patří k nejzávažnějším formám trestné činnosti, dle mého názoru ji lze v tomto ohledu označit jako formu nejvíce závažnou. Svou činností totiž, nejenže působí značné materiální škody ve veřejném i soukromém sektoru, ale především v konečném důsledku narušuje a destruuje fungování celé společnosti a státu jako takového. Tento poznatek bych uvedl jako stěžejní i pro tuto práci, která se snaží především upozornit na onu zásadní nebezpečnost tohoto jevu v konečném důsledku pro každého občana.

Jak vyplývá jednak z textu práce samotné, tak především z kapitoly o prevenci tohoto jevu, je účinný a efektivní boj s tímto fenoménem velice obtížným a nikdy nekončícím během na dlouhou trať s vysoce nejistými výsledky. Právě o to více si ale zasluhuje naši pozornost. Tak jako patří k základním úkolům všech občanů, státních i veřejných institucí atd. obrana demokratického tržního systému a hodnot, na kterých byl postupně vytvořen, tak na stejném principu je nutno chránit společnost před fenoménem organizované kriminality, resp. se o to alespoň pokoušet. V konečném důsledku se jedná v podstatě o jakékoli snahy při řešení problémů společnosti jako takové ve všech jejích sférách.

Mezi takové prostředky patří především neustálé studium tohoto jevu v rámci kriminologie a z něho vycházející opatření na poli trestního práva. Z hlediska hodnocení současné právní úpravy v trestním právu hmotném můžeme v závěru

konstatovat již výše naznačené a to, že úprava institutů souvisejících s fenoménem organizované kriminality (resp. reakce zákonodárce na tento jev) v maximální možné míře zohledňuje všechna jeho specifika a z nich plynoucí nutnost zvláštního postupu v rámci právní úpravy a to jak v obecné, tak i zvláštní části trestního zákoníku. Právní úprava v něm obsažená plně koresponduje s výsledky kriminologických výzkumů a studií tohoto jevu, stejně jako s opatřeními v rámci boje proti tomuto fenoménu na poli mezinárodního práva veřejného a závazky České republiky z něho vyplývajícími.

Speciální problematiku poté tvoří reakce zákonodárce na tento jev z hlediska institutů v trestním právu procesním, především ohledně úpravy jednotlivých důkazních prostředků a možnosti jejich použití, která si nepochybně zasluhuje hlubší zájem a samostatné zpracování, pro které může být i tato práce jistým přínosem.

S tímto aspektem úzce souvisí i neustálá reakce na vývoj tohoto fenoménu v rámci kriminalistické metodiky vyšetřování. Musíme si být vždy vědomi v první řadě toho, že při odhalování, vyšetřování a objasňování organizované kriminality je nutno neustále monitorovat aktivity tohoto jevu a pružně na ně reagovat, resp. „se pokusit držet s nimi krok“, k čemuž je kromě kvalitní legislativy (především v oblasti úpravy trestního řízení a předpisů souvisejících) vždy nutná odborná a lidská kvalita orgánů činných v trestním řízení, resp. jednotlivých osob je tvořících. Lidský faktor a v neposlední řadě především zkušenosti jednotlivých osob v rámci vyšetřování tohoto druhu kriminality tvoří klíčový aspekt pro úspěšný boj s tímto jevem.

Seznam použitých zkratk:

Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů
Listina	Listina základních práv a svobod, usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky ve znění pozdějších předpisů
TrŘ	Trestní řád
TZ	Trestní zákoník
TOPO	Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Seznam použité literatury a pramenů

Učebnice, komentáře:

- JELÍNEK, J a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010.
- JELÍNEK, J., a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2011.
- KAISER, G. Kriminologie. 1. Vydání. Praha: C. H. BECK, 1994.
- KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005.
- MUSIL, J., KONRÁD Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008.
- NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010.
- NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010.
- PORADA, V. a kol. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.
- RYBÁŘ, M. a kol. Kriminalistika Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů. 1. vydání. Plzeň: NAVA, 2008.
- SCHNEIDER H. J. Kriminologie. 3. Auflage. München: C. H. BECK, 1992.

- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. *Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012.
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. *Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2012.

Příspěvky ve sbornících, monografie, studie:

- ADAMOLI, S., Di NICOLA, A., SAVONA, E. U. et al. Organizovaný zločin ve světě. Helsinky: HEUNI, 1998 In SCHEINOST, M. Organizovaný zločin a odpověď mezinárodního společenství. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999.
- BLOCK, A. Svět vzhůru nohama: nová kriminologie organizovaného zločinu IN BUDKA, I. Organizovaná kriminalita v České republice a USA. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996.
- BRABCOVÁ, I. Pravděpodobné modely organizované kriminality. Současný stav v České republice. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994.
- CEJP, M., SCHEINOST, M. Co víme o organizovaném zločinu? IN SCHEINOST, M. et al. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010.
- CEJP, M. Organizovaný zločin v České republice. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004.

- CEJP, M. Organizovaný zločin v České republice III. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004
- COUFALOVÁ, B. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku IN JELÍNEK, J., (ed.): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009.
- De FEO, M. A., Vyšetřování a stíhání organizovaného zločinu IN BUDKA, I. Organizovaná kriminalita v České republice a USA. 1. Vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996.
- van DUINE, P. C. Foreword: Greasing the organisation of crime in Europe IN van DUINE P. C., von LAMPE K., NEWELL, J. L. Criminal finances and organising crime in Europe. Wolf Legal Publishers, 2003.
- KARABEC, Z., MUSIL, J., Účinnost právních prostředků proti organizovanému zločinu. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999.
- NĚMEC, M. Mafie a zločinecké gangy. Aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých GANGŮ a MAFÍÍ a boj proti nim. Praha: Eurounion , 2003.
- NĚMEC, M. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1995.
- NOŽINA, M. Globalizace organizovaných kriminálních aktivit a mezinárodní bezpečnost IN NOŽINA, M. Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, Koniasch Latin Press, 1997.

- OSMANČÍK, O. Projekt výzkumu etiologie násilných projevů organizované kriminality. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994, interní materiál
- PAOLI, L. The invisible hand of the market: the illegal drugs trade in Germany, Italy and Russia IN van DUINE P. C., von LAMPE K., NEWELL, J. L. Criminal finances and organising crime in Europe. Wolf Legal Publishers, 2003.
- SCHEINOST, M. Velké mezinárodní zločinecké organizace IN NOŽINA, M. Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, Koniasch Latin Press, 1997.
- SMOLÍK, J., ŠMÍD, T., VAŽURA, V. a kol. Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě. Brno: Masarykova univerzita, 2007.

Časopisecké články:

- KARABEC, Z. Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. Kriminalistika, 2004, roč. 37, č. 1.
- MUSIL, J. Organizovaná kriminalita v Evropě v druhé polovině devadesátých let - nové jevy. Kriminalistika. 1999, roč. 32, č. 3.
- MUSIL, J., Trestně procesní prostředky boje proti organizované kriminalitě. Právní praxe. 1997. roč. 45, č. 4.
- SCHEINOST, M. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. Kriminalistika. 2004, roč. 37, č. 4.
- SCHEINOST, M. Jak je v praxi využíván § 361 TrZ o účasti na organizované zločinecké skupině? Trestněprávní revue, 2011, roč. 10, č. 11.

- ŠÁMAL, P. Zamyšlení se nad některými novelizovanými ustanoveními trestního zákona týkajícími se organizovaného zločinu a problémy s tím spojené. Právní rozhledy, 1995, roč. 3, č. 10.
- ŠTURMA, P. Přijetí Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Právní rozhledy. 2001, roč. 9, č. 5.

Právní předpisy:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu ve znění pozdějších předpisů
- zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů
- Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období 2011-2014, usnesení vlády ČR č. 598/2011.
- SCHEINOST, M. Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001.

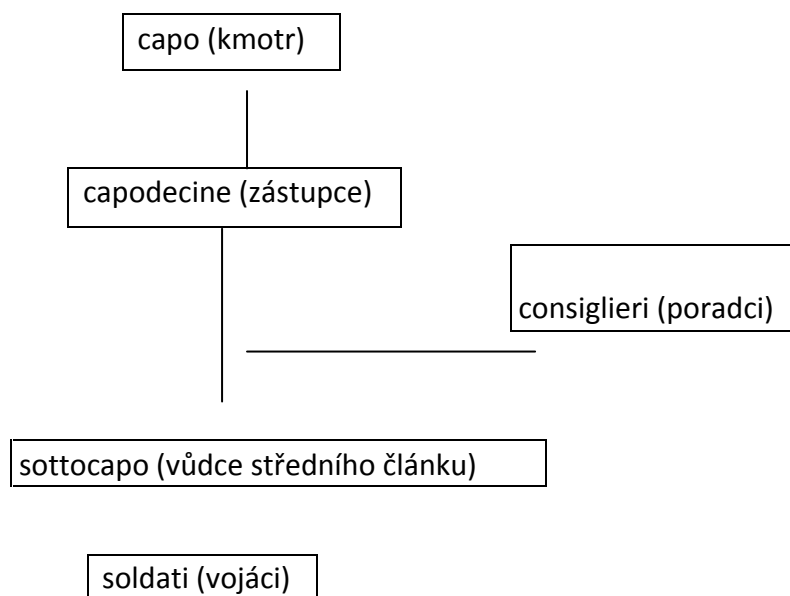
Seznam příloh

- Příloha č. 1** Obvykle uváděná struktura italské Mafie
- Příloha č. 2** Obvykle uváděná struktura organizace La Cosa Nostra
- Příloha č. 3** Pravděpodobná organizace čínské triády Sun Yee On
- Příloha č. 4** Pravděpodobná organizace moderní čínské triády
- Příloha č. 5** Pravděpodobná organizace skupiny (rodiny)
japonské organizace Yakuza
- Příloha č. 6** Jedna z pravděpodobných variant struktury ruských
zločineckých skupin
- Příloha č. 7** Statistické tabulky praktického využití § 361
trestního zákoníku Účasti na organizované
zločinecké skupině, resp. § 163a Účasti na zločinném
spolčení dle předcházející právní úpravy do roku
2010

Přílohy

Příloha č. 1

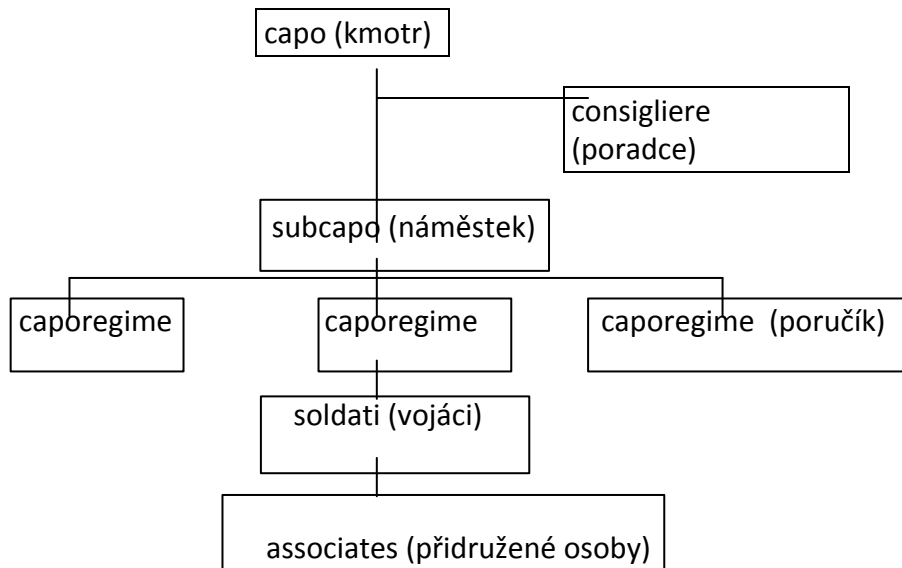
Obvykle uváděná struktura italské Mafie:

Zdroj: NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s. 407.

Příloha č. 2

Obvykle uváděná struktura organizace La Cosa Nostra:

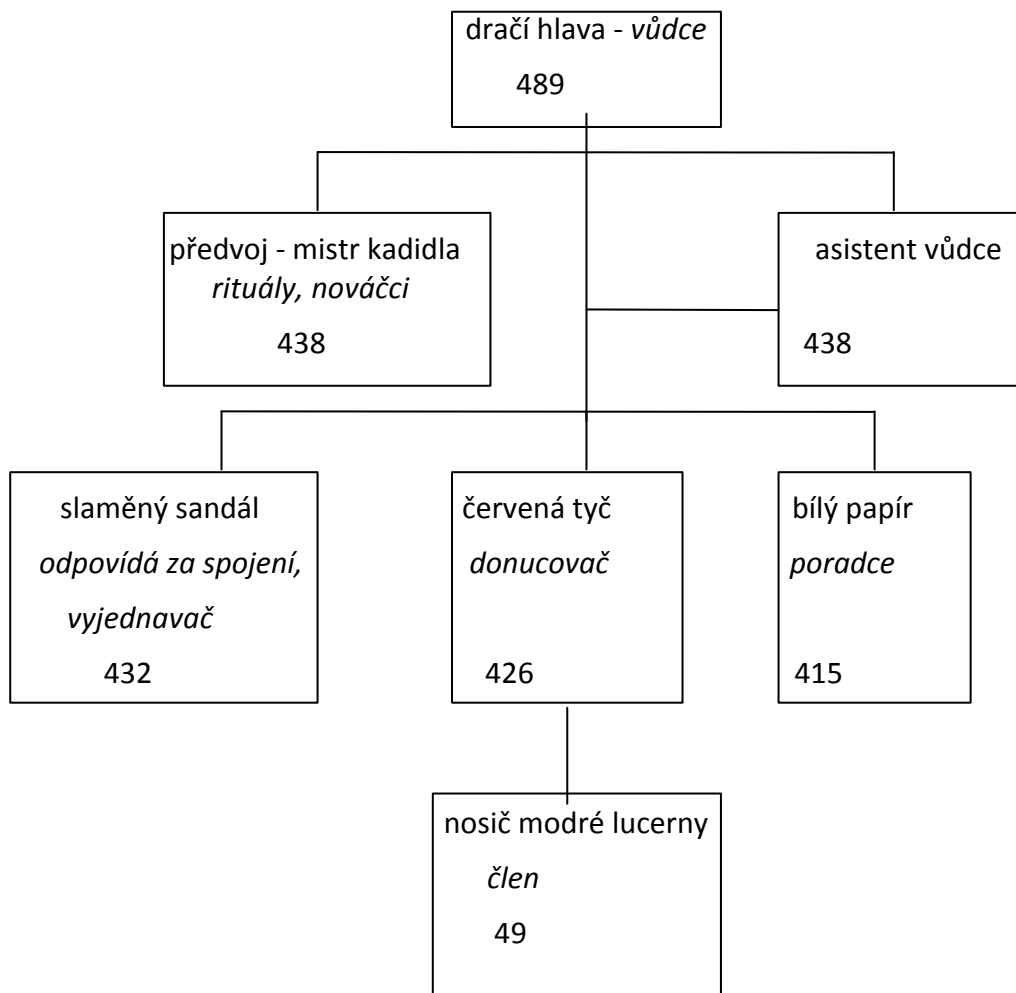
Tato struktura představuje základní jednotku „rodinu“ (**famiglia**)

Zdroj: NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s. 408.

Příloha č. 3

Pravděpodobná organizace čínské triády Sun Yee On

(pramen: Ethnic Chinese Organized Crime: Triad Structures and Capabilities. US State Department, July 1994)

Podle čínské tradice se jednotlivé stupně v organizaci, resp. funkce v triádách označují symbolickými čísly a názvy.

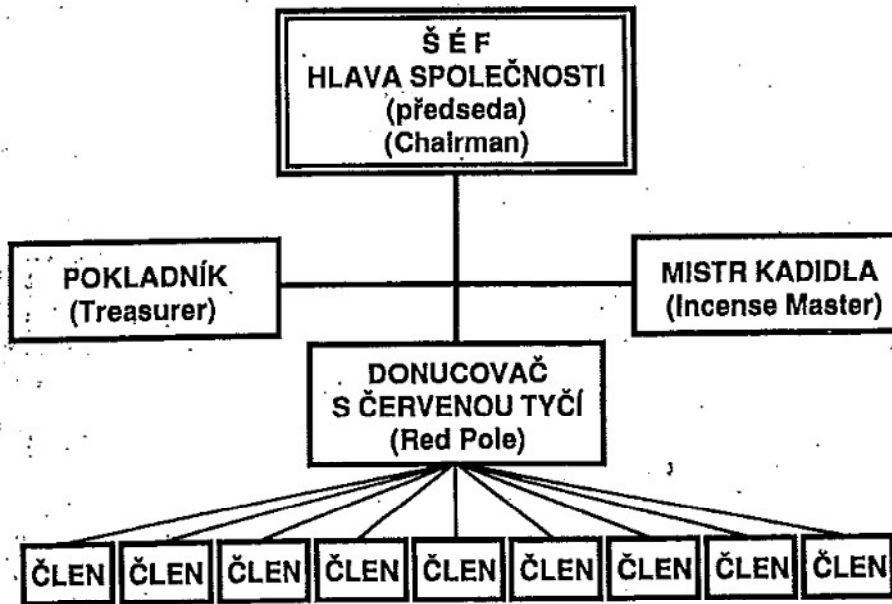
Zdroj: NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s. 408.

Příloha č. 4

Pravděpodobná organizace moderní čínské triády

ORGANIZACE MODERNÍ ČÍNSKÉ TRIÁDY

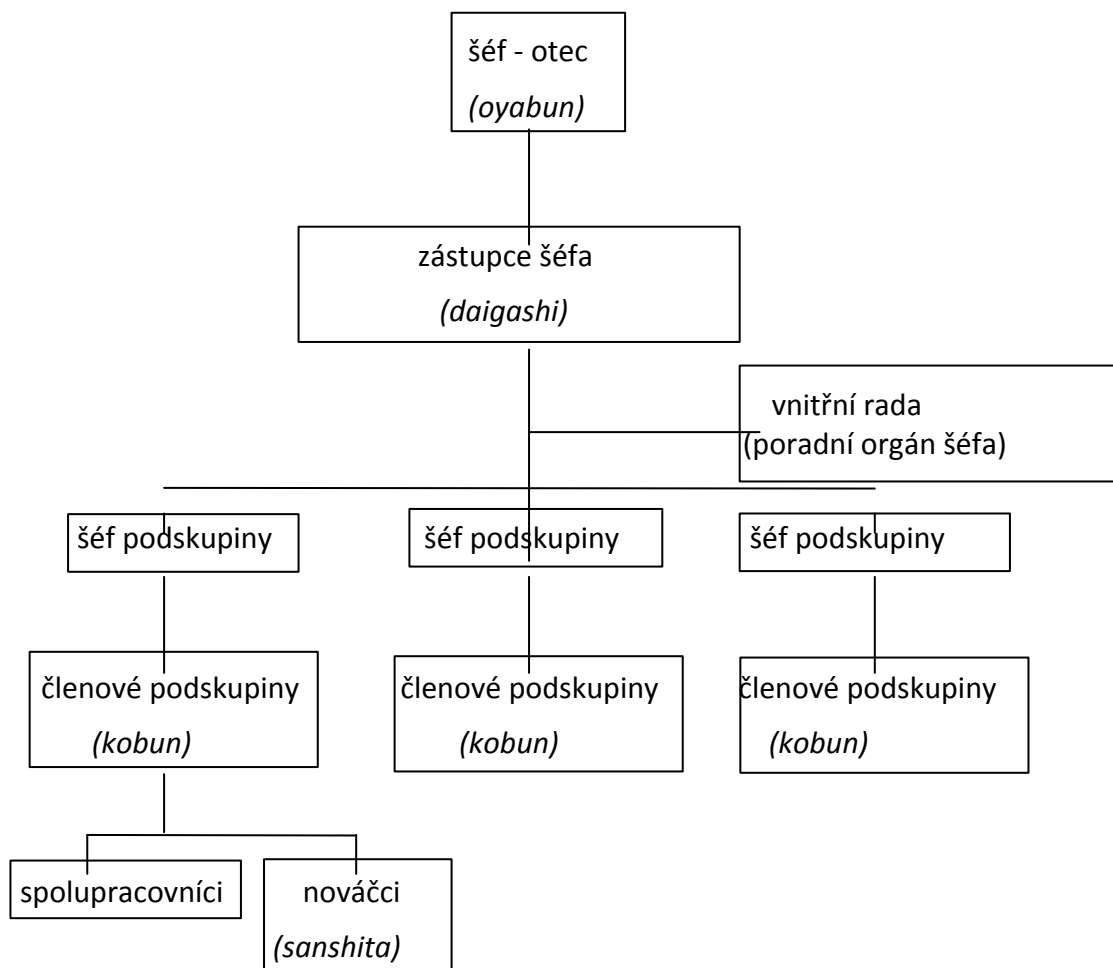

Zdroj: NĚMEC, M. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1995, s. 23.

Příloha č. 5

Pravděpodobná organizace skupiny (rodiny) japonské organizace Yakuza :

(pramen: Němec, M.: Organizovaný zločin: Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše Vojsko 1995)

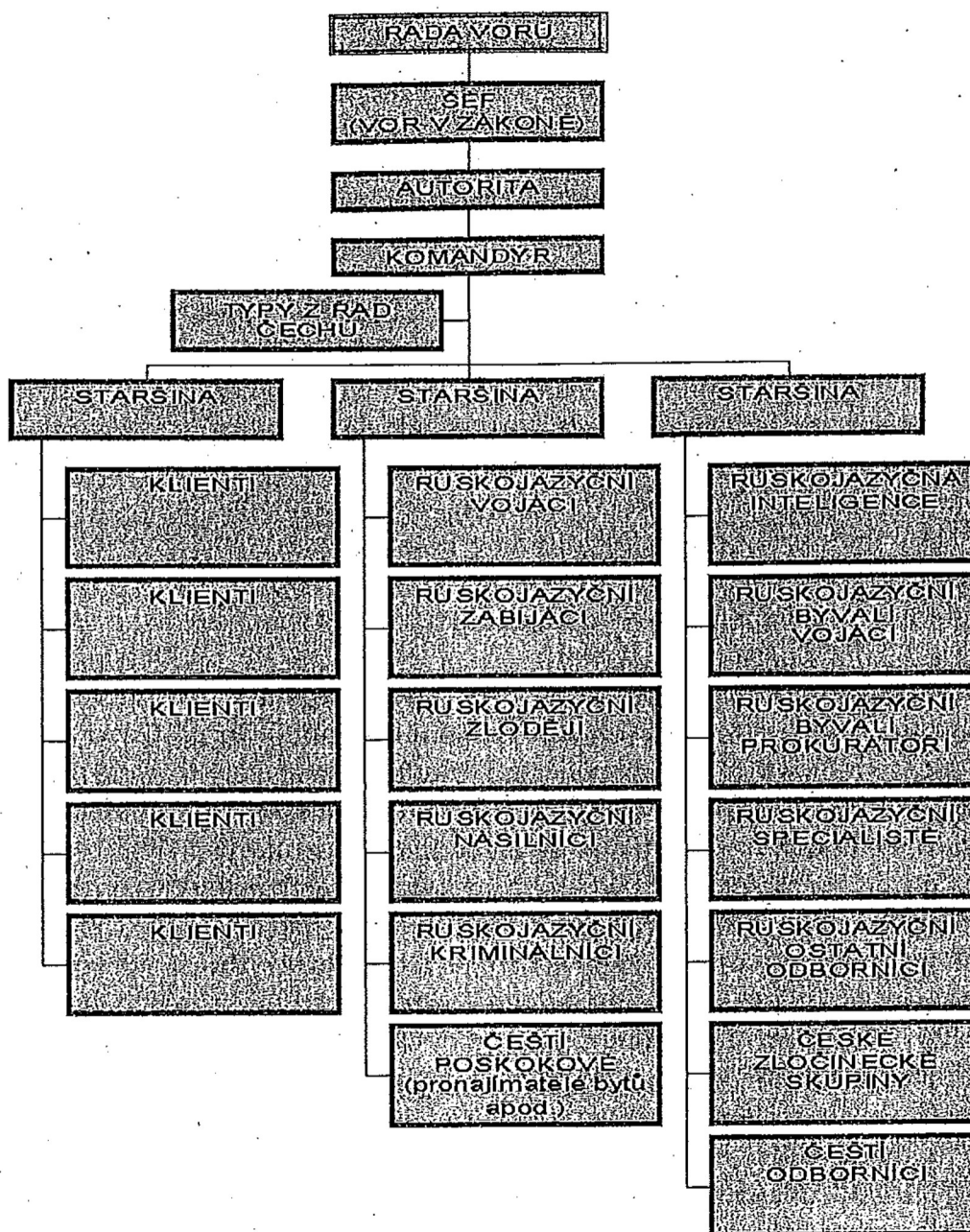
Zdroj: NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. 3.vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s. 408.

Příloha č. 6

Jedna z pravděpodobných variant struktury ruských zločineckých skupin

STRUKTURA RUSKOJAZYČNÝCH ZLOČINECKÝCH SKUPIN PŮSOBÍCÍCH NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY – 2. VARIANTA

Zdroj: NĚMEC, M. Mafie a zločinecké gangy. Aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých GANGŮ a MAFIÍ a boj proti nim. Praha: Eurounion, 2003, s. 45.

Příloha č. 7

Statistické tabulky praktického využití § 361 trestního zákoníku Účasti na organizované zločinecké skupině, resp. § 163a Účasti na zločinném spolčení dle předcházející právní úpravy do roku 2010

§ 163a Účast na zločinném spolčení - stíhané, obžalované a odsouzené osoby v letech 1999 – 2004

právní předpis 140/1961

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Stíháno osob	36	42	75	97	96	126
Obžalováno osob	36	40	59	94	96	117
Odsouzeno osob	1	0	2	0	5	10
Zastaveno tr.stíhání	0	2	11	2	0	6

§ 163a Účast na zločinném spolčení - stíhané, obžalované a odsouzené osoby v letech 2005 – 2009

právní předpis 140/1961

	2005	2006	2007	2008	2009
Stíháno osob	181	118	78	87	75
Obžalováno osob	178	116	70	81	62
Odsouzeno osob	9	21	15	33	17
Zastaveno tr.stíhání	1	2	2	5	11
NEPO trest	7	12	4	16	9

§ 163a Účast na zločinném spolčení - stíhané, obžalované a odsouzené osoby v letech 2010 – 2012

právní předpis 140/1961

§ 163a	2010	2011	2012
stíháno osob	36	34	15
obžalováno osob	36	34	7
odsouzeno osob	6	8	0
zastaveno trestní stíhání	0	0	8
NEPO trest	4	3	0

§ 361 Účast na organizované zločinecké skupině - stíhané, obžalované a odsouzené osoby v letech 2010 – 2012

právní předpis 40/2009

§ 361	2010	2011	2012
stíháno osob	11	42	37
obžalováno osob	11	42	37
odsouzeno osob	0	1	0
zastaveno trestní stíhání	0	0	0
NEPO trest	0	0	0

Pramen: statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR

Resumé

Diplomová práce se věnuje fenoménu organizované kriminality jako jedné z nejzávažnějších forem trestné činnosti. Základ práce představuje její kriminologická část, ve které je v rámci první kapitoly kladen důraz na vymezení a definování tohoto jevu z hlediska fenomenologického, popis jeho charakteristických znaků a odlišení od ostatních forem trestné činnosti.

Druhá kapitola je poté věnována příčinám a podmínkám vzniku organizovaného zločinu, kdy jednotlivé faktory podporující vznik tohoto fenoménu jsou systematicky rozčleněny v rámci jednotlivých podkapitol a uváděny vždy i s praktickými příklady utváření a vývoje jednotlivých zločineckých organizací a to v jejich historickém kontextu. Důraz je kladen na vysokou společenskou nebezpečnost tohoto jevu pro společnost.

Poslední kapitola kriminologické části práce se detailněji věnuje základnímu znaku organizované kriminality, resp. zločineckých organizací, kterým je pojem vnitřní organizační struktury, který je uveden i v zákonné definici organizované zločinecké skupiny v českém trestním právu. Jsou uváděny četné příklady druhů tohoto vnitřního uspořádání, pozornost je dále věnována jeho významu a v neposlední řadě i jeho neustálému vývoji do moderních forem, ve kterých tento rys nabývá zcela specifické podoby.

Kriminalistická část práce se poté ve čtvrté kapitole soustředí především na seznámení čtenáře s hlavními odlišnostmi z hlediska metodiky vyšetřování tohoto druhu trestné činnosti se zaměřením na zvláštnosti vyšetřovacích úkonů, výsledch podezřelých osob, svědků a další. Pozornost je věnována i nutnosti vysoce koordinovaného postupu při vyšetřování této formy trestné činnosti s důrazem na nutnost věnovat mu co nejvyšší prioritu. V neposlední řadě je zmíněn aspekt vysoké provázanosti této disciplíny s kriminologickými poznatky, ze kterých je vždy nutno vycházet.

V páté kapitole je pozornost zaměřena na zakotvení institutů pro boj s organizovaným zločinem v českém trestním právu hmotném. V úvodu kapitoly je nejdříve stručně vymezen vývoj právní úpravy této problematiky na mezinárodněprávní úrovni, především Úmluva OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu, kdy jsou rozebrány její základní pojmy. Hlavní pozornost je poté věnována institutu

organizované zločinecké skupiny, jeho historii v českém trestním právu, jakož i problémům, které s sebou přináší jeho praktická aplikace v trestním řízení. Částečně jsou zmíněny i nejzákladnější souvislosti těchto institutů, resp. boje s organizovanou kriminalitou z hlediska trestního práva procesního.

Poslední kapitolu práce poté obsahuje preventivní postupy na obranu před tímto závažným jevem.

English summary

The diploma thesis is concerned with the phenomenon of organized crime as one of the most serious forms of crime.

The basis of the thesis is formed by its criminological part in which emphasis is within the first chapter laid on delimitation and definition of this phenomenon from phenomenological perspective, description of its characteristic features and distinguishing it from other forms of crime.

The second chapter focuses on the causes and conditions giving rise to organized crime, where individual factors facilitating this phenomenon are systematically divided within individual subchapters and are examined always with practical examples of formation and development of individual criminal organizations with regard to their historical context. Emphasis is placed on high level of social dangerousness of this phenomenon for the society as such.

The last chapter of the criminological part of the thesis deals in more detail with the main characteristic of organized crime, or criminal organizations, i.e. the notion of internal organizational structure, which is also mentioned in the statutory definition of organized criminal group in Czech criminal law. This section contains numerous examples of individual types of this internal organization and attention is further paid to its significance and, last but not least, also to its continuous development into modern forms in which this feature takes quite a specific shape.

Subsequently, the criminological part concentrates in the fourth chapter in particular on acquainting the reader with the main differences from the point of view of the methodology of investigation of this type of crime with focus on the specificity of investigative actions, interrogation of suspects, witnesses, etc. Attention is also paid to the need for highly coordinated procedure in investigation of this form of crime with emphasis on the requirement to give it top priority. Last but not least, the aspect of high degree of interconnection of this discipline with criminological knowledge which must in any case serve as a basis is also dealt with.

The fifth chapter is concerned with the way the institutes for fight against organized crime are embodied in criminal substantive law. First of all, the development of legislation of this area on the level of international law is briefly outlined in the

introductory part of the chapter, in particular the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, where the basis terms are analyzed. The following sections focus primarily on the institute of organized criminal group, its history in Czech criminal law, as well as on the problems connected with its practical application in criminal proceedings. The most important context in which these institutes and the fight with organized criminality as such are embedded is also partially examined from the perspective of criminal procedure.

Finally, the last chapter of the thesis covers preventive measures for protection against this serious phenomenon.

Název: Kriminalistické a kriminologické aspekty organizované kriminality

Klíčová slova: Zločinecká organizace, vnitřní organizační struktura, zisk

Title: Criminological and criminalistic aspects of organized crime

Keywords: Criminal organization, Internal organizational structure, Profit